

A
MAGYAR, és SZÉKELY
ASZSZONYOK
TÖRVÉNYE.

MELLYET

E' két nevezetű, de egy Vértű Nemes
Nemzetnek Törvényiből, Törvényes Szó-
kálból, Végezésiből, Birák Itéletiből, és
más Törvény-Tudók Írásiból egybe-fzedett

NAGY-AITAI
CSEREI FARKAS

Az Apostoli Királyi Felségének Udvari Tanács
Hive,

KOLOSVÁRATT,

Az Ki-Adó Költségével 's Hochmeister Márton
betűivel. 1800.

Benjamin Knapley
1838

MÉLTÓSÁGOS SZÜLETETT
HALLERKÖI GROF
HALLER KAROLINA
ASZSZONYNAK.
NÉHAI MÉLTÓSÁGOS GROF 'S HADI VEZÉR
GYULAI FERENTZ UR
ÖZVEGYÉNEK
Ö NAGYSÁGÁNAK

A J Á N L O M.

Nagyságos Afzszonyom!

*A*zon Fiúi tisztelet melyel a' Természet néhai édes Atyám ditsüölt hamvaihoz viseltetni kötelez, ösztönöz arra: hogy annak emlékezete akkor-is eleven képen tünödggyék előttem midőn halandó Tette porrá változott egyfelől: másfelől Hazámhoz vonzó Szeretetemnek ereje sörkenget arra, hogy oly Polgárának emlékezetét el-senyyvedni ne engedgyem, a' kibe mint Diszének gyarapitóját, mint ügyeinek Védelmezőjét érte vólt. Ezen kettős hathatos ösztön vitt tehát arra, hogy ezen Munkáját melyet ditséreteffen viselt Hivataljának nemes foglalatossági között irt a' Magyar Világ eleibe terjeszszem. — Midőn pedig illetén el-határozott Lépésemet meg-tésszem, ez Könyvben foglalt Tárgyhoz képest illőnek tartottam oly Afzszonyi Méltóságot Nemzetem kebléből választani kihez intézett Ajánlásommal mint Diszét, mint Fontosságát neveljem. Mind kettőt Nagyságomban találom-fel; kibe az Isteni szelid Kereszténységnek, igaz Erdemnek, kegyes erköltsnek oly számos, oly jeles Példáit tiszteli egész Hazánk, hogy azoknak meg-tekintésnél méltán Hálákot adhatunk a' Magyarok Nagy Istenének ki ezen Jótul el-fajult Világ-

Világba-is ad Aszszonyaink között oly díszes Példa adot-ki hajdoni Épségit, Tisztaságát Nemzetünknek mind születéséből származó Tekintete, mind Maga - viseletének ereje szerint terjesztheti követésül a' Maradékra azért, hogy a' Magyaroknak ezen Nemes Alkotmányának Nagyságát a' Puhaságnak, az el-fajult életnek szennye soha meg-ne alacsonyithassa.

Éltesse is a' Mindenhatalóság Nagyságotat tégye Kelemetesékké Hazánk Aszszonyinak Díszére Napjait, adgyon Erőt nemes tulajdonságu Dolgainak folytatására, és az Mennyei Aldás még ez földi pályafutásán áradgyon bőv mértékben Nagyságodra gyakorlott kegyességiért. Mely o-hajtásim hogy tiszta szívből gerjedök bizonyossága azon Nagy Tiszteletem melyel Nagyságodhoz víszeltetni ez életben meg-nem szűnök

NAGTSÁGODNAK!

*Krasznán Szilágyban Bóldog-Aszszony Havának 1-ső Napján
1799-dik Esztendőben.*

*alázatos Szolgája
Nagy-Aitai ifabb Cserei Farkas.*

Elöl-járó Beszéd.

Vethetné talám szememre valaki, miért kellett e' Munkával vesztegetnem üdömöt, alig lévén egy nehezebb dolog az emberi Társaságnak Kormányozásában, mint Törvényt szabni az Afzszonyoknak, és annak megtartására kötelezni őket, midőn mint egy természetes hajlandóságok, hogy a' Tilalmat ne szenvedhessék, 's tsak azért-is kirugjanak abból, hogy határt akarna őriztetni vélek.

Példám lehetett volna (mondhatná) a' Paraditsomi Történet, mikor ott-is nem szenvedhetvén Eva a' Törvényt, nem tsak maga nem kíváná a'hoz tartani magát, hanem le-fzedé lábáról Ádámot-is, és megharaptatá véle a' tiltott Almát nagy romlásunkra. a)

Tanulhattam volna a' Brutufok példáján-is kiket a' Romai Afzszonyok, midőn az Oppius Törvénye szerént, se egy-szinű öltözetben járni, se egy lót Arannyal megelé-

a) Genes. 3.

elégedni, se Roma mellyékin gyalog sétálni nem akarnának, azért, hogy szabadof-sabb életre való vágyodások ellen a' mértékletességről szóló Törvényt óltalmazták, körül vettek vala, el-fem bocsáták, míg reá nem állanak ök-is, hogy a' mihez kedvek nem vala, szabadoffan fel-rughassák. a)

De el-gondolhattam volna azt-is, hogy az Aszfszony, némelyek okoskodásából b) a' férjfihoz képest, mint egy útból ki-bottlott fajzattya a' Természetnek, 's erre nézve-is inkább Nemzetünk fok ditséretes férjfiainak vagy elmés dolgait, vagy vitéz próbáit vettem volna fel-tzélül, vagy leg-alább, ha az Aszfszonyokról-is akartam valamit írni, írtam volna arról; miként lehetne el-kerülnünk továbbra-is, hogy Hazánk meg-maradására kézfűlt, és Állandóságot érdemlő Törvényinknek tisztessége az Aszfszonyok alhatatlanságával valamiképpen egybe ne zavarodgyék pufztulásunkra.

Mind ezeknek se hallása, se olvasása nem ujjság előttem, de meg-vallom, soha olyan erejű okoknak nem álitottam, hogy fel-tett szándékomban akadályomra lehettek volna. Hogy a' Törvénynek első meg-szégője az Aszfszony-állat vólt, c) nem tagadhatom; de azt-is tudom, hogy a' Paradi-tsom-

a) Liv. Dec. 4 L. 4. C. 1.

b) Kees in Commentario ad Instit. L. 1. T. 3. Numr. 3.

c) 1. Timoth. 2. 14.

szomban el-követett vétékért engedelmes-
ség alá vettetett az Afzszony *a)* melyből
azt hozhatom-ki, hogy meg-tudgya tartani
a' Törvényt-is a' ki tud engedelmeskedni.

A' Romai Afzszonyokon nem fokot tsu-
dálkozhatom: mert a' szabadságnak édes
szokott lenni tsak emlékezte-is, semmit
nehezebben nem-is szevedhet, mint a' ti-
lalmat. Mefzfe terjedett Uraság vala a'
Romaiaké; talám, látván ezek az Afzszon-
nyok, hogy a' Férjfiak mindennel birhat-
nak, el-is érkezhettek mindenfelé, 's tsak
nekik kellene Rekesz alatt aggódni, és putz-
kot örzeni Romában, illetlennek tartották,
hogy vagy alatonabbak, vagy tsak éppen
egy huron pendülök lennének más Nem-
zetek Afzszonyaival; ha ki-nem menthet-
nök-is telyességgel a' fogyatkozásból, vala-
mi Mentséget tsak ugyan láttatnak érdemel-
ni; el-végeződött vala szerentséffen a' Kar-
thagobeliek ellen való második Hadakozás-
is; a' Macedoniai Fülep Király-is a' tájban
hajtott vala fejet a' Romaiaknak *b)* illy
nagy nyereségű győzedelemből kellett va-
la hasznót érzeni az Afzszonyoknak-is, kik
mind Karthago, mind Fülep Király ellen fok
jó Vitézeket szültek, 's neveltek vala Ro-
mának. A' szolgálók' száma ritka vala ré-
gen a' Magyar Afzszonyoknál, nem azért,
hogy tőlök a' ki-ne tölt volna; hanem Mér-
téktelen életek Törvényéhez tartozó szo-
kások

a) Genes. 3. 16.

b) Valer. Max. L. 9. C. 1.

káfok hozza vala ugy magával; De minek-
utánna Lajos Tsáfzart a' Lek vize mellett
minden erejével egybe-ronthatók, és Né-
met Országának fok Kintsét számtalan Rabok-
kal együtt Hazánkba takaríthatók, az Asz-
szonyok-is szolgálókra kapának, és azonnal
tsinoffabban-is kezdék magokat viselni. a)

Minémü származattya legyen a' ter-
mészetnek az Aszszony, én azt tovább
nem vizsgálhatom; hanem ha futtatom-is egy
darabig elmémet rajta, csak meg-kell ott ál-
lanom, a' hól a' Férjfiak származásának aka-
rok végire menni. Nints, mivel ditseked-
gyék az emberi Természet Aszszony nélkül;
a' hól Anya nints, Apa fints ott, Férjfi
Férjfiat nem szül; Aszszonynak kell lenni,
a' kiről mond hassuk, hogy Férjfiat hozott
e' világra. A' Természet rendit tartó és
annak*úttját őriző állat hát az Aszszony,
és csak arról tartom, hogy e' jó útból ki-
botlott fajzat, a' ki ugy születik ugyan Asz-
szonytól, mint ember, de magát nem vi-
feli ofztán ugy, mint emberséges ember.

Ezek így lévén, nem hitethetem-el
magammal, hogy nem szép, és nem Ne-
mes dolgot vettem Pennámra; mikor az Asz-
szonyok Törvényét kezdettem írással
egybe-fzedni. Miként kellessék gondolkod-
nunk az Aszszonyokról, könnyen észre
vehettyük, ha meg-gondolyuk, hogy a'
Törvénynek meg-fszegésével következett
nagy

a) Bonfin. Dec. 1. L. 10.

nagy kárvallásunk sem állhatott helybe; az emberi Nemzetnek váltsága sem mehetett véghez Afzszonyállat nélkül. Miként magunkot-is, kik ezekről gondolkodunk, Afzszonyok szültek, és mint jó Anyák, véreikkel tápláltak.

Az ilyeneknek, ha a' Törvény nem kedvezett volna is, jót kellene kívánnunk, annál inkább, mikor Hazánk, és Nemzetünk Törvényre meg-émlékezett rollok; ille, hogy a' mi őket illeti, feledékenységbé ne bocsássuk; hanem adgyuk tudtokra, és értesük-meg vélek-is, mi vagyon ki-rendelve részekre, hogy annál fogva, vagy követhessék, a' miből hasznokat várhatnak, vagy távoztathassák a' mi kárt hozhatna fejekre.

Akárki mit tartson közönségesen az Afzszonyokról, Mű Magyarok ditselkedhetünk azzal, hogy Afzszonyink betsületünkre voltak fok dolgokban. Ha Tisztaságot, ha erőss, ha bátor szívet, ha Hűséget, ha emberséget, ha állhatatosságot kell valahól keresni az Afzszonyokban, fel-lehet találni mind ezeket, 's több fő jóságos erköltsöket a' Magyar Afzszonyoknál. Ki irigyelheti hát nekik azokat a' fok szép engedelmeiket, melyek rendelve vannak számokra Törvényinkben? ki-vetheti szememre nékem-is, hogy én azokat ki-szedegessem, és ilyen jó ditséretben találtatott Afzszonyink kedvéért egybe-foglaltam?

Bizom

Bizom azért, hogy nem csak az Afzfzonyok, hanem mások is jó neven vészik, és fogadgyák tőlem e' Munkát. Irásával oda tzeloztam, hogy midön Hazánk, Nemzetünk dolgairól az hofzfzas Békesség fok szép Könyveket készített tsak az én üdömben-is, ennyi részében-is dolgainknak alábbvalók ne lennének más Nemzeteknél, kik magok is Afzfzonyi Rendeknek dolgairól, 's Törvényiről-is Könyveket írtak, ki-botsátván azokat szabados olvasásra. Tzeloztam pedig egyfszersmint oda-is, hogy leg-alább a' szegény árvák, és Özvegyek láthatnák mindenkor azt-is, minémü engedelmi, és kedvezési vannak hozzájuk a' Törvénynek, 's azok szerént óltalmazhatnák magokat, és gyermekeiket, ha háborgatóik találkoznának. Kivántam pedig egészfsz munkámmal Hazám Nyelvén kedveskedni édes Nemzetemnek, mind Magyaroknak, mind Székelyeknek. Kérven azon a' Nemzeteket igazgato Mennyei Nagy Urat, hogy a' kiket együtt vezetett vala ki a' Sczitiai Tartományokból, és azután-is, hogy a' mostoha üdöknök kedvetlen változáfi meg-választának egymástól, tsak ugyan meg-tarta az egymáshoz való szeretetben mind ez ideig; ne engedgye továbbra-is egymásról el-felejtkeznünk, hanem védelmezvén, forraszfza szakadáfunkot, és vifellye gondgyát Afzfzonyinknak-is, hogy minden üdöben jó Magyarokat, és Székelyeket szülheffenek Hazánkknak, Törvényünknek, és a' Kereszténységnek óltalmazására.

ELSŐ RÉSZ.

NEMESSÉGEKRŐL, és EGYÉB SZEMELYBELI DOLGAIKRÓL AZ
ASZSZONYOKNAK.

ELSŐ KÉRDÉS.

*Vagyon-e a' Magyarok között Nemességek
az Aszszonyoknak? és olly Díjjok, mint
a' Férjfiaknak?*

Nem volna ugyan talám helye, hogy törvényes kérdésekre leg-elsőbben-is historias felelettel álljak-elé, mindazáltal, mivel a' Törvényben-is sok végezésekre nem annyira a' Következendőknek magános által-látása, mint a' meg-lett dolgoknak elgondolása adott gyakorta okot; ne itéllyen meg senki, ha előbb egy néhány példát említtek, 's ugy tészek feleletet a' kérdésre.

Voltak tudniillik eleitől fogva minden Nemzetekben tiszteletes hirrel, Hazájokhoz való Szeretettel, és több szép erköltsőkkel fel-ékesítettett Afzszonyok. Illyen vala Judith Betuliában, ki hogy Nemzetének szabadulást szerezhetne, kiméne az Ellenség Táborára nagy bátor szívvvel, és Holofernesnek fejét vevé. Illyen vala Eszter Asverusnál, ki-nem tűrhétvén Népe halálát, és ölését, nem tsak ehhez való Kegyelemre, de egyszersmind arra-is bírá a' Királyt, hogy valakik Ellenségi valának az ő Nemzetének, büntetésre adatnának. Hogy más Országoknak ditséretes Afzszonyiról ne szóllyak,

Voltak a' Magyar Nemzetben-is mindenkor nagyszívű, igaz Nemes vérű, fő-erköltsű, Nemzeteket, Hazájokat tökéletesen Szerető Afzszonyok; nem-is tudnám én ezeknek számát elő-beszélleni, nints Vármegye, nints Szék, nints Város, nints Familia, a' ki illyenekkel ne ditselkedhetnék. Emlittek mint felyebb mondtam egy néhányat.

Illyen vala Salamon Király idejében az a' Szeremségi Léány, ki, midőn a' Magyarok ezer hetven harmadik esztendőben Nándor Fejérváratt a' Görögökre,
Bol.

Bolgárokra, és Bosnyákokra reájok szállottak volna, akarván Hazájához, és Nemzete betsületéhez való buzgoságát megbizonyítani, a' Vároft az Ellenség Nyakára gyújtá, 's úgy szolgáltata alkalmatosságot Nemzetének a' győzedelemre, és a' Várnak meg-vételére:

Illyen vala Sigmond Király Napjaiban Gara Miklosné, amaz, Ersébeth, és Mária Királynék óltalmazásában, igaz Hűségét ditséretes halállal bé-fejező Nádor Ispánnak özvegye, ki, midőn látná, hogy Királya fogságba esett, addig fáradta, munkálodék, míg ki-szabadítá, és azáltal Hazája romlására indúlt némely elméknek nyughatatlanságát, közönséges Békességre, és meg-maradásra fordítá.

Illyen vala Hunyadi Jánosné Szilágyi Ersébeth, ki midőn látná, hogy a' Gyermeke László Királynak Prágában történt halála alkalmatosságával, a' Magyar Urak közül némelyek inkább vigyázának magok különös hasznokra, mintsem szülő Anyok, édes Hazájok régi szép szabadságának meg-marasztására, nem sajnálá Ertekít, hanem egyet értvén Testvérével a' jó Szilágyi Mihállyal, elsőben-is a' Székelységet, és a' több Er-

délyi Nemességet, also Magyar-Országgal egyetemben, a' közönséges Jónak óltalmazására egy értelemre szivefité, annál fogva pénz-el-is sok szép fegyveres Népet álltá-ki, kiknek jelenlétek olztán a' Rákos Mezején a' mostoháلكodó elméket-is jobb gondolatokra bírá, 's úgy kapók Nemzetünköl nagy szereztsénkre Királyunknak amaz halhatatlan emlékezet-re méltó Hunyadi Mátyáfi.

Illyen vala az ifjú Rákotzi György Felesége Bátori Sofia, ki, midőn a' fíja ezer hat száz hetvenedik elztendőben Királya ellenvaló útban tántorodván, Munkáts várából töle egy néhány Ágyut kért volna, az Hazában fel-lobbant tűznek nevelésére; azt felélé, hogy az ő Ágyui Hazája, Nemzete óltalmazására valók volnának, 's tudná-meg a' jó fíja, hogy azokat nem tsak ki-nem adná, arra a' kérésre Munkátsból, hanem bizonyossan ő réája lövögetteti, ha szándékját, és eleibe-vett úttját fel-nem váltaná Királyhoz való engedelmességgel. Nem szűn-vén-meg emez; végtére maga el-fogá, 's úgy tsinálá viszfa Királya Hűségére.

Illyen vala Erdélyben Kornis Kata, Haller Jánosné első Apaffi Mihály Fejedé.

delem napjaiban; ez-is midőn látná, hogy Hazája romlására némely erőszakoskodó gonosz tanácsok tüzet koholnának, 's el-
 ijedkezvén az Urak-is a' fok kedvetlen történetektől napról napra halogatnák az annak el-oltására kívántató orvosságot, réájok méne, gondolatlanságokat szemekre hányá, meg-fem szünék, míg sziveket, elméjeket Hazájok meg-maradására való hasznos tanátskozásokra fel-nem ebreszté.

Illyen vala a' Székely Földön Szár-hegyi Lázár Borbára, Apor Andrásné, kinek ötödik ág maradékja vagyok; illyen Baróthi Kata a' Nagy-Atyám testvér Bátyának Cserei Györgynek, az Erdélyi Udvari karabélyos Hadak fő Kapitányának Házas társa; kik midőn némely nyughatatlan, és az Haza közönséges tessenességét bontogató emberek a' Népre üt-
 vén a' Templomokon-is erőszakot akartak volna tenni; mind ezeknek óltalmazására, mind pedig a' prédára szánt Népek segítségére fegyvert fogának, és arra másokat-is fel-bíztatván elejekbe állának azon zenebonás Támadóknak, 's nem csak meg-gátlák ártalmas ügyekezeteiket, hanem nagy emberkedve viszfza-is verék azokat.

Illyen

106

Illyen vala ama Gyergyó-Széki Di-
 troi Székely Afzszony-is, ki midőn ezer
 hatfáz ötven nyoltzadik esztendőben Kis-
 Afzszony napja előtt való Tsötörtökön,
 ugymint Szent Mihály Havának hatodik
 napján Moldovából az Oláhok, és Ko-
 zákok nagy számmal ezen Tartománynak
 tüzzel, és vassal való puszttítására bé-ütöt-
 tek volna, jóllehet nehézkes vala, el-mé-
 ne mindazáltal a' férjfiakkal együtt elle-
 nek Hazája óltalmazására az ütközetre,
 végig állá a' verekedést, és az ellenség
 közzül hetet vere-által önnön maga-is egy
 nyársal. Nem-is mutatá azon a' napon
 Afzszony-állatnak magát egyébbel, ha-
 nem tsak szüléssel: mert minekutánna a'
 Székelyek egymásra vágván az Ellensé-
 get, ő-is az Hartzról nagy-vigan Házá-
 hoz visszsa-érkezett volna, ditséretes ma-
 ga viselése után gyermeket szüle, és ezen
 emlékezetes példájával, nem tsak arról
 tön bizonytságot, hogy a' Magyar, és
 Székely Afzszonyok nehézkes korokban-
 is tudnak magoknak bátor szívet szerzeni,
 's nem-is egy olly könnyen húllattyák-el
 gyermekeket ijedtekben; hanem ujj tisz-
 teletet-is képzitte, hagyja az egész Ma-
 gyar Afzszonyi Rendnek.

És ha ditséretet érdemel az, a' ki
 valami Jónak származásában eszköz, a'

mint hogy érdemel-is, ilyeneknek tarthat-
tyuk mindazokat, kik édes Hazánknak
eleitől fogva annyi erős Vitézeket, olly
híres bajnokokat, és nagyszivű óltalma-
zókat szültek, neveltek. Ugyan-is fokat
segít a' Vitézi ditséretnek elnyerésére a' jó
vérből való születés; a' természetből Vi-
tézségre készítettett Apától, mint a' Magyar
bátor szivvel bíró Anyától, mint a' Ma-
gyar Afzszony; mit-is várhatnánk egye-
bet jó Vitézek származásánál? hogyan
ne volnának érdemefek a' Nemességre a'
Magyaroknál az Afzszonyok, kiktől má-
fok nem származhatnak, hanem csak Vi-
tézek? hogyan ne lehetnének Nemessek,
kik illy ditséretesen tudják magokat vi-
felni olly dolgokban-is, mellyekkel az
férfiak szokták szerezni a' Nemességet.

A' mi azért az Afzszonyoknak sze-
mélyeket illeti, igen-is részek vagyon a'
Nemesi Tisztességben, szabadságban, és
valamint a' fiak, úgy ök-is a' Nemes A-
tyáktól egyenlő Nemességben születnek,
meg-égyezik Díjjok-is, Rendeken való férj-
fiak Díjjával, 's mivel tehát a' Díjj an-
nyit télsen, mint az ember fejének betsü-
je, váltsága, melyet bizonyos történetek-
ben szoktak fizetni a' sértő felek a' meg-
sértődött Feleknek, jó lefzsz itt egy já-
rás

rást meg-tudnunk azt-is : mennyire mégyen egy Nemes Afzszonynak, vagy Léánynak az ő Dijja? meg-felelek a' Törvényből 's azt mondom: Magyar-Országban kétszáz forinttal; az Erdélyi Vármegyékben hatvanhat forinttal; a' Székelyek között pedig hufszonöt forinttal fizetik a' Nemes Afzszonyoknak, 's Léányoknak Dijjokat. Ők magok-is, mikor fejeiket váltaniok kell e' szerént vetnek számat erszényeikkel a' fizetésre.

M Á S O D I K K É R D É S.

Nemes Anyának Nemtelen Atyától született gyermeke Nemes lesz-e hát? vagy pedig tsak meg-marad Atyának Rendin, 's Allapottyában?

A' Nemefi Dicz, Törvény, Szabadság, Nemzetség, és annak Ágozati után jár, mivel azért a' Nemzetségnek a' Férjfi szokot feje-is, gyarapítója-is lenni, tsak ugyan benne-is gyökerezhetik-meg a' Nemesség fiuról fiura, és Léánya után másra nem terjedhet a). Ez így lévén, minthogy az Anya tsak méhébe fogadja gyermekét, gyökerez Nemzése pedig

(a Trip. Part. I. Tit. 7. 22. 51.

dig annak az Apától függ, ámbár Nemes legyen-is az Anya, de ha az Apa Nemtelen talál lenni, afféle gyermeket nem mondhatunk igaz Nemesnek. Mert mikor születik, nem az Anyai, hanem az Atyai Nemzetségnek állapottyába lépik. És így Nemes Anyának, nemtelen Atyától született gyermeke meg-marad Attyának Rendén, állapottyában, ha tsak azután valami úton Nemességet nem szerez magának.

HARMADIK KÉRDÉS.

Miként nemefedhetnek-meg hát az ilyen Nemtelen Atyáktól született gyermekei a' Nemes Anyáknak?

Mikor a' Király valamely Afzszonyálatot, az igaz Véreknek, ha kik találkoznának, károk, sérelmek nélkül, annak Atya örökségében fiu ággá tészen; ilyenképpen, ha Nemtelen Atyától születik-is, annak gyermeke Nemes lészzen: mert a' fiu Ággá való tételnek annyi ereje szokott lenni, mint a' Jofzágból álló Királyi Adománynak a). Az illetén Adomány pedig magával hozza a' Nemes-séget,

a) Ibid. Trip. P. I. T. 50.

séget, és meg-örökösíti annál, a' kinek
 egyszer törvényesen birodalmába kel-
 het. *a)*

Lévén ezenkívül más módjai-is a'
 Nemesítésnek, ezek-által hasonloképpen
 Nemesi Napfényre verdődhetnek szüle-
 tések homályából a' Nemtelen Atyák
 gyermekei; mikor tudni illik a' Király az
 olyanoknak Nemes Levelet ad. *b)* vagy
 valamely jofzágos Nemes emberek fiaik-
 ká fogadják, és Jofzágaikban örökösök-
 ké vallyák, 's tészik őket. *c)*

NEGYEDIK KÉRDÉS.

*Lön előbb olty Felelet, hogy Nemes Atyák-
 tól Nemességben születnek a' Léányok.
 Hát már a' Nemtelen Atyák Léánya-
 iknak adhat-e Nemességet a' Király?*

Igen-is adhat, 's meg-nemesítheti a' Nem-
 telen Atyáktól született Léányokat-is azon
 okokra nézve, melyek fel-fzokták indita-
 ni arra, hogy valamely férjfiat meg-ne-
 mesítsen. Így, ha mely Afzszonynak va-
 lami jeles telti, és elmebéli jóságos tse-
 leke-

a) Ibid. Cit. T. 7.

b) Ibid. T. 6.

c) Ibid. T. 3.

lekedeti vannak, a' mint hogy az Afzszonyok között-is, miként felyebb mondám, találkoznak nagy jutalmakra méltó dolgok, jutalmat akarván az olyan ditséretben tanáztatott Afzszonynak rendelni a' Király, Nemességgel ötet fel-ékefítheti, valamiképpen jószággal-is meg-ajándékozhattya, fel-találtatván abban a' Nemesítésnek bővebb módgya. a) Fiu Ággá-is teheti, ez-is a' Nemesítésnek egyik, és nem utolsó úttya lévén. b)

Eszre kell pedig itt venni azt, hogy a' mely Afzszonyállat ily úton verdődik Nemességre személyében, azzal tsak ő maga élhet, gyermekeire által nem bocsáthattya, minthogy születéssel-járó állapotot nem Anyáinktól, hanem Atyáinktól szoktunk venni magunknak. (c)

ÖTÖDIK KÉRDÉS.

Lévén emlékezet Törvényünkben a' Fiu fogadásról, tsak a' Férjfiakról kell-e azt érteni? vagy az Afzszony-is fogadhat. Fiat magának a' szerént mint a' Férjfi?

Az Afzszonyoknak közönséges Törvény szerént nintsen szabadságok a' fiu fogadás-

a) Trip. P. I. T. 4. b) P. I. T. 51. c) P. I. T. 2.

dásra; minthogy a' fu-fogadás Atyai hatalmat szokott magával hozni; az Afzszonyok pedig az ő gyermekeken atyai Hatalommal nem bírálkodhatnak; ezt pedig értem olly Afzszonyokról, kiknek gyermekeik nem vóltak, mert a' melly Afzszornak gyermekei vóltak, 's meg-hóltak, Király engedelmével fogadhat fiat Jóságába vigasztalásul azok helyett, kiktől őtet az halál meg-fosztotta.

HATODIK KÉRDÉS.

Ha a' Nemes Léány törvényes Házasságon kívül gyermeket szül, léssen-e ennek valami része az ő Anya Nemességében?

Kiváltképpenvaló szép dolog lévén a' Magyaroknál, mint régi szabad Nemzetnél, a' Nemesszabadság, és a' Törvény rendeltetvén annak óltalmazására örálloul, illendő, sőt ugyan szükséges, hogy azt ne valami vétkes, meg-vetett, és tiltott eszközök által, hanem vagy a' jogos tselekedeteknek, vagy a' törvényes születésnek segítségével tégye valaki magáévá. Melly szerént a' fattyu gyermekek, ámbátor Nemes Anyáktól születtesenek-is, Nemessék nem lehetnek: mert a' Nemességben mint felyebb-is mondám, Atyá-

Attyának állapottyát szokta követni a' magzat, és azt-is úgy, ha igaz Házasság-ból szármozik; törvényes Házasságon kívül pedig, mivel Apát a' Törvény nem ismer, rendit-is annak, és állapottyát a' fattyu gyermekre nem botsáttya, de ugyan tsak szolgálat alá sem veti azt, hanem szabadságot enged néki, 's a' mennyiben különbözik az a' Nemességtől, annyiban a' fattyu gyermek-is az ő Anyának szabados Állapottyában marad; de azzal valami különös tisztelet az ő ollyatén szabadságához nem ragadhat.

HETEDIK KÉRDÉS.

Víselhetnek-e Tisztséget az Aszszonyok?

Nem akarok én itt Kérdést támasztani arról, törvényes igazság-é, vagy erőszakos ragadománnya a' Népeken való Uralkodásnak, mikor az Aszszony Fejedelmi, Királyi Méltóságra, Hatalomra verdődik, mert fel-találom a' Teremtés kezdetében is, hogy nem tsak Ádám egyedül, hanem véle együtt Éva-is Hatalma; kapott vala a' földön való Uralkodásra,

Való ugyan, hogy osztán a' Véték által férjfi hatalma alá esék az Aszszony,
de

de e' sem azt teszi, hogy ő Királyi, vagy Fejedelmi póltzra ne ülhetne, hanem jelentősebb a' Házasságban való elsőséget, melynek a' Királyok, és Fejedelmek között-is helye vagyon, Fejének ismérven az Házasságbeli Társaságban a' Fejedelmet a' Fejedelem-Afzszony, a' Királyt a' Királyné.

Országolták-is sok Nemzeteknél az Afzszonyok, mint régen az Asfiriufoknál. Semiramis. A' mű Eleinknél-is Szithiában Tomiris, ki a' Persáknak roppant Táborokat Királyokkal Cirussal együtt levágatá, 's hogy az Afzszonyoknak nálunk való Birálkodásokról közelebből-is emlékezzünk, az első Lajos Király Léányát Máriát Királyi Hivatalra választák Eleink, 's meg-is koronázzák. Az Albert Király özvegye-is Ersébeth Afzszony Királyi Hatalommal kezdette vala Magyar-Országot kormányozni. A' János Király özvegye Isabella hasonlóképpen egy néhány esztendeig Országla Erdélyben, 's Magyar-Országának némely Részeiben. Bethlen Gábornét-is a' Brándenbúrgyiai Herceg Afzszonyt Férje halála után ugyan ott Erdélyben meg-marasztották vala a' Fejedelemségben. a) Annakutánna mind
Ma-

Magyar-Országban, a) mind Erdélyben
b) Törvényt-is szerzének arról, hogy ki-
fogyván Leopold Tsászárnak, és Magyar-
Orzági Királynak fia ága, Léány ma-
radékira-is által-fzálhasson az Országlás.

De mint fellyebb-is mondám, nem
akarom én itt kérdésbe hozni: illet-e Or-
száglás Afzfzonyt, vagy nem? mert Isten-
től léven a' Királyság, a' kire ruházni
akarja, alkalmatossá-is tudgya tenni el-
vifelésére; nem-is hasonlíthatjuk több kö-
zönséges Afzfzonyok állapottyához az Or-
száglásra emeltetett Afzfzonzyságok álla-
pottyát: mert felvévén Isten őket maga
Népének igazgatására, úgy látzik, ki-vet-
te más Afzfzonyok számából, és azon-
nál férjfi szivet, erőt támasztott benne
különös kegyelmével. Több egyéb Afz-
fzonyokra tzélozván azért az én kérdé-
sem, rollok akarom tudni, ha vifelhetnek,
é tiztséget vagy nem? 's azt mondom:

A' Tiztnek kiváltképpen való Hiva-
talya abban áll, hogy az Orszagnak, és
Fejedelemnek réá-bizott dolgaiban szor-
galmatossan el-járván a' közönséges Jónak
elő-

a) 1723. Ar. I.

b) 1744. Ar. I.

elő-mozdításában emberül forgodgyék, fáradgyon, és a' mellet éjjeli nappali minden nyughatatlanságot el-viselni kélz legyen. Ezekre gyengébbeknek találván a' Férjfiaknál az Afzszonyokat a' Törvény-szerzők Tifztségek viselésére nem ereztették őket. Ugy vált osztán közönséges Törvénné, hogy az Afzszonyok ne viselheffenek Tifztséget a) ámbár minden jó hirrel névvel, és akár mely fő Tifztelekre méltó erköltsőkkel fel-ékesítettek legyenek-is.

De nem-is terjedett még annyira a' Magyar Afzszonyok vágyodása, hogy a' mely dolgok őket nem illetik, azokban ujjat kívánnának huzni a' Férjfiakkal; kiválasztván, és meg-tartván ugy-is azt a' ditséretet magoknak, hogy minden Nemzetek Afzszonyi felett leg-engedelmeesebbek férjeikhez, leg-inkább-is szokták azoknak betsületeket meg-adni.

NYOLTZADIK KÉRDÉS.

Hát az Árváknak gondviselőik lehetnek-é?

Az Afzszony, ki-múlván e' világból az ő Férje, attol-való gyermekének gondviselő-

a) Reg. a. Iur. Civ.

felését másnak engedni nem tartozik, hanem azt magának férjhez meneteléig szabadon meg-tarthattya *a)* de ha férjhez talál menni, úgy ő rólla a' Gondviselés arra száll; ki meg-hólt Urának Nemzetségéből a' gyermeknek leg-közelebb való férjfi Atyafia lesz; kire tudniillik szállana a' meg-hólt embernek Jószága, ha a' gyermeknek-is halála történnék. *b)*

Ha pedig magának-is az Áfzszonynak olyan különös Jószága lesz; mely az ő meg-hólt Férjét nem illette; így ha máshoz mégyen-is, gyermekét keze, 's gondviselése alól ki-adni nem tartozik; mindazáltal annak Apjáról maradt Jószágát nem ő, hanem az a'hoz közelebb való vér fogja-fel, 's gondját a' viselendő. *c)*

Közelebb való Férjfi Atyafi nem lévén, nem csak gyermekeiknek, hanem Atyokfiaiknak-is lehetnek gondviselőik az Áfzszonyok *d)* de a' hajdan Léányok az
ők

a) Trip. P. I. T. 113.

b) Ibidem.

c) Trip. P. I. T. 116. 117.

ők Atyokfiainak gondviselőik éppen nem lehetnek. a)

KILENTZEDIK KÉRDÉS.

Törvénytévő Bírák lehetnek-e az Afzszonyok?

Egy kiváltképpenvaló terhes, és igen nagy vigyázási kíváno dolog lévén a' Bi-roi Hivatal, Férjfiakra vagy az bizat-
tatva, azon okból-is, hogy az Afzszonyi elmének gyengesége a' Törvénynek keménységét egyenes Gyeplővel nehezen hordozhatná, 's erőtelenége miatt az ítélet, és Törvények értelmére alig érkezhetnék.

De tekintették az említett Törvény-szerzők azt-is, hogy a' Férjfiak hatalma alá-vették az Afzszonyok 's mivel e'-szerént az engedelmisségnek Törvénye alatt kellett maradniok, élniek, illendőnek tartották róllok, hogy miattok jövőn leg-elsőben-is ítélet az emberi Nemzetre bíznák azokra az ítéletet, kiknek ők ítélet, által jutottak bírtokokba.

Birá-

a) Ibid. T. 91.

Bírákat rendelvén Isten ő Sz. Felsége a' Népnek, akkor sem ülteté az Afzszonyokat Itélőszékbe, hanem azt parantsolá Moyfesnek, hogy szerezzen az egészsz Község közül hatalmas Férjfiakat, és Is-
tenfélöket, kikben igazság légyen, 's kik gyűlöljék a' fősvénységet, 's azok ítél-
lyék a' Népet minden üdőben, s' ugy-is tselekedék Moyfes, és meg-beszéllvén az Izrael fiainak az Ur parantsolattyát, vön az ök Nemzettségekből bölts, és Nemes Férjfiakat, és Tisztvifelöket rendele azokból, 's meg parantsolá nékik, hogy hal-
gassák-meg a' népet, és a' mi igaz, azt ítél-
lyék, akár Polgár légyen az, akár szarándok.

A' mi a' Magyar Afzszonyokat illeti; értem Bíroi Hivataltól való el-rekesztéseket a' külső, és közönséges Törvényes székekre nézve. Mert a' Jószágos Nemes Afzszonyok a' Magyaroknál olly dolgokban, melyek Ur székin szoktak folyni, ítélteni, szabdosan bírálkodhatnak magok Jószágaikban.

Nem lehetvén hát közönségesen Tör-
vénytévő Bírák az Afzszonyok, szüllye-
nek, nevelyenek jó fiakat, kik törvé-
nyes Tudományok által-is az Hazának
jövendőben hasznosan, hiven szolgálja-
nak, 's meg-probáltatván magok vifelé-

felek, Nemzetünkben leheffen minden időben bölts, okos, Istenfélő Birákat tenni közülök, kik előtt semmi külömbség ne legyen a' személyekben, hanem ugy meghalgassák a' kitsint, valamint a' Nagyot. (a) így lehet várniok, a' mit az Apostol mond: hogy üdvözül a' fiak szülése által az Afzszonyállat. b)

TIZEDIK KÉRDÉS.

Hát Testamentom-Birák lehetnek-e?

Testamentomot, vagy-is utolsó Rendelést akarván tenni valaki, a'hoz értő alkalmatos férjfiak előtt tégye azt; mert Bizonyosságok (kiket Testamentom Biráknak szoktunk nevezni) az Afzszonyok abban nem lehetnek. c)

Mindazáltal ha Rendelés Isten tiszteletére nézendő dolgokról lészzen, ugy az Afzszonyok bizonyágának-is helyt lehet adni. d)

TIZEN-

a) Deuter 1. 17.

b) I. Timoth. 2. 15.

c) Testes autem. Inst. de Testam. ord.

d) Fag. C. Cum esset. N. 24. de Testam.

TIZENEGYEDIK KÉRDÉS.

*Hát a' Törvényben magokért, vagy mások-
ért prokátorkodhatnak-e?*

A' Pernek folytatása, és az abban való prokátorkodás tanult férjfiaknak-is gondot ad, nagyobb-is annak terhe, mintsem hogy az Alsószonyi erőtelenség illendőképpen el-viselhetné. Azért mind a' régi Törvényes végezéseket, c) mind pedig Nemzetünknek meg-rögzött szokását tekintvén, Prokátori Hivatalt magokra az Alsószonyok ugy nem válalhatnak, hogy a' mellett a' férjfiakkal elegyesleg szolhassanak, 's folytathassák mások ügyét a' Birák előtt, ha szintén értelmekre, 's tudományokra nézve arra ők elégségeseknek tá-náltatnának-is.

Mivel pedig senki magának, 's a' magáénak óltalmazásától el-nem szoríttat-hatik, ha valamely Alsószonynak mással Pere, vagyon, folytathattya azt, és a' mint tudja elő-mozdithattya a' Törvény szinén.

De

De Szüléik mellett-is, ha nints más a' ki azok ügyét fel-fogja, és öregségek, vagy egyéb akadályok miatt elő nem állhatnak, prokátorságot viselhetnek az Afzfzonyok: mert azt nékik a' Természet Törvénye-is meg-engedte. a)

Hasonlóképpen gondviselések alatt lévő gyermekek, vagy Atyokfiak mellett-is prokátorkodhatnak.

Férjeik dolgában-is, a' szükség ugy hozván magával, belé-szollhatnak, és segíthetik azokat prokátorkodó közben-vetésekkel, nem lehetvén attól őket el-fogni az Házasságbéli szövetségre nézve.

Az Erdélyi Törvény szerént, ha valaki Déáki Tudománynak, 's nyelveknek tanulásaért külső Országokra menvén, ott a' Fejedelem, és Haza ellen való ártalmas dolgokba talál elegyedni, 's azért otthonn kereset alá-vonattatik, ha Prokátort nem vallhatott, ki által menthetné magát, elő-állhat érette az ő Anya-is, és tehetsége szerént belé-erezkedvén

d) L. Femini. 41. FF. H. de Procur.

vén Törvényben óltalmazhattya, 's bajában fáradozhat a).

TIZENKETTÖDIK KÉRDÉS.

Hát kezességet vállalhatnaké magokra?

Az Aszfzony az ő Férje hire, 's engedelme nélkül kezességet magára rendszérent nem vállalhat, ha vállalna-is, eleibeállhat, és erőtelenné teheti azt az ő Férje, kivált ha vagy ennek erszénnyét, vagy maga személyét találná közbe-vetni elégtételül akkorra, mikor fogadását nem teljesíthetné.

De ha különös Jószágá vagyon, és abban ő szabadosan parantsolhat, úgy látzik: Urának rajtavaló Hatalma ellen nem tseleklzik a'fzerént felelvén másért, hogy ha belé-maradna a' kezességbe, az ő Jószágából lenne-meg annak fejébe az Elégtétel. Noha így-is vigyázva kell kezességeket bé-venni: mert olyan okból, hogy hajlandók, és gondolatlanságból könnyen áríthatnak magoknak, kedvezni szokott nekik a' Törvény, és olly szorosan mint a' férjfiak, másokért közbe-ve-

tett

a) Appr. P. liI. T. 14. A. I.

telt fogadások meg-tartására nem kényszeríthetnek *a*), mondtam másokért: mert ha Férjének, vagy gyermekeinek, vagy szüléjinek bajoskodásiban talál magára kezességet venni az Aszszony, azt ő fel nem mondhatja, hanem tartozik telyefüteni ugy *a'* mint magára vette.

TIZENHARMADIK KÉRDÉS.

Hagyhatnak-é az Aszszonyok Testámentomban Tutort, vagy-is gondviselőt gyermekeiknek?

Mikor másodszori férjhez menetele után első Urától maradt gyermekeinek gondviselését magának meg-nem tarthattya *b*) az Aszszony, égy átyáiban arról sem tehet Rendelést; hogy hólta után ez, vagy amaz legyen azoknak Árvaságokban gondviselőjek, ha szintén méltó okai vólnának-is, mellyekre nézve meg-hólt Urának Atyafiai-ra *a'* Tutorság nem szállhatna, mert Tutort hagyni, Testamentom által az Árvának, Atyai hatatalomhoz tartozó dolog. Nyilván nagyon pedig, hogy az Aszszonyállatnak olyyatén hatal-

a) L. ult. §. fin. FF. ad Sext. cont. Vellei.

b) Trip. P. I. T. 113.

hatalmat a' Törvény se másutt *a)*, se nállunk *b)* nem adott; következik hát, hogy a' miye nintsen, a' mellett nem-is bánhatik ugy gyermekével, mint a' férjfi.

Mindazáltal, hogy az Árvaságnak terhe, és nyomorusága a' miatt-is ne többüljön az el-maradandó gyermekeken, meg-tselekedheti az Anya, hogy mig él, találya-meg könyörgő Levele által a' Királyt, vagy annak az Országban személyét viselő Főtisztet, ugymint Magyar-Országban a' Nádor Ispányt *c)* Erdélyben a' Guberniumot, 's bizza oda gyermeke Ügyét meg-mutogatván, hogy néki halála történvén se a' maga, se meg-hólt Ura Attyafiai között nintsen senki arravaló, hogy a' Tutorságot hasznosan, és fogyatkozás nélkül el-viselhetné, ha tsak ő Felsége maga, vagy képe, más alkalmatos jólelkű embert nem rendel; Fejedelem Tiszti lévén illy történetben az Árvának Ügyét a' Kártól menté tenni *d)*.

TIZEN.

a) De adept. femmi. quoque *Instit.*

b) Trip. P. I. T. 51.

c) 1715. A. 68.

d) Trip. P. I. T. 115.

TIZENNEGYEDIK KÉRDÉS.

Mutatott-e a' Törvény valami különös engedelmet az Aszszonyokhoz nehézkes állapotokra nézve?

Vólt régenten a' Pogányoknál is különös tekintet a' nehézkes Aszszonyokra. Nevezetesen a' Karthágobélieknél ha valamely gonofztévő menedék helyet akarván magának keresni, nehézkes Aszszonyhoz futhatott, nem vólt szabad attól ötet el-húzni büntetésre. Ma-is sok Nemzeteknél a' nehézkes Aszszonyok közbenjárásának foganattya vagyon még az halálra ítéltetett emberek életének megnyerésére-is.

Törvény szerént-is pedig, mikor a' nehézkes Aszszonyt valami nagy vétékért perli a' Tíft, és azt ítélik, hogy ki-noztassék-meg a' dolognak ki-vallására; mig nem szül, és gyermekágyából fel-nem gyógyul, addig ötet kínzásra nem hartzolhattyák a).

De mikor halálra sententziázzák-is meg-nem ölik, miglen szülésének terhén által

a) Pet. Binsfeld C. 6.

által nem megyen, és méhében lévő magzattyát elő-nem hozza a).

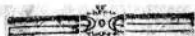
Feleltetések alkalmatosságával-is, Hitmondásra a' nehézkes Afzszonyokat erőltetni nem szokták. Mindazáltal, ha 'a szükség úgy hozza, és a' dologban késedelem nem lehet, meg-hűtölni, és a' mit a' kérdésben tudnak, arról vallást tenni tartoznak.

Törvénybe úgy hivattatván, hogy személyek szerént állyanak-elő, mentek léfznek nehézkes állapottyokra nézve, ha meg-nem jelennek-is, ugyan tsak Prokátorok által felelniek kell a' kerefetre.

De tovább az Anyaszentegyháztól ki-adatott köteles Bőjtöknek-is szorofs rendét meg-tartani nem tartoznak; úgy hogy az egy hus-ételen kívül, egyéb böjti eledelekkel, módgyok lévén benne, napjában kétfzer, háromszor, 's többször-is a' mint egészségek, és kívánságok fogadgya, jól lakhatnak; ezt pedig a' szoptatos Afzszonyokra-is e' szerént érthetni b), sőt ha Terhek miatt való gyengeségek

a) L. Praegnantis FF. de poenis.

b) La Croict. L. 3. P. II. N. 1307.

gek sükerefebb táplálást kívánna, hussal való élésre-is fel-szokták szabadittani.

TIZENÖTÖDIK KÉRDÉS.

Egyenlő vétekért, egyenlőképpen büntetődnek-e az Afzszonyok a' Férjfiakkal?

Az Afzszonyok hajlandóbbak-is, gyengébbek-is a' Férjfiaknál; azért a' büntetésben-is engedelmebben szoktak vélekbánni. Vannak tudniillik olly dolgok, mélyekért fejeket vesztik, a' kik tselekszik, így ha valaki igaz ok nélkül nemes embert ver, vagy sebhét, vagy meg-tartóztat, vagy annak nemes Házára erőszakosan réá-mégyen, feje-vesztésén marasztják érette *a*), de ha Afzszonykövet-el illyeket, halállal ő nem büntetődik, hanem meg-válthattya életét Díjja le-tételével *b*), tsak hogy osztán ő sem kereshet férjfiat rajta el-követett hasonlo dologért nagyobb büntetésre *c*).

6)

A'

a) Trip. II. T. 42.

b) Ibid.

c) Kironit. c. 9, quæst. 13. 1713. Art. 19.

A' Lopóknak akasztó-fa büntetések
a) a' koborló tolvajokat pedig karóba
szoktak vonni; az Alsfszonyokat illy vét-
kekért szemérmek el-fedezésére nézve se
nézők felibe nem függesztik, se fel-nem
karózzák, hanem fejeket vészik, 's úgy
fizettetnek-meg vélek gonofságokért.

Mikor valamely Alsfszonyt, vagy
Léányt meg-kellene gonofs tselekedete ki
vallására kinozni, ment léfzen attól, ha
tizenhat esztendősnél kisebb üdösnek ta-
láltatik, holott a' Férjfi azt el-nem kerül-
heti tizen négy esztendő korában-is.

Ha egy Férjfiat, és egy Alsfszonyt
egyszersmind vezetnek-ki halálra egyenlő
gonofságért, nem kényszerithetik az Als-
fszonyt, hogy ő hátra maradjon, 's meg
nézze emennek halálát, hanem előbb öt
szokták el-végezni, hogy az által-is ked-
vezést érezzen, 's ujjabb szenvedéssel ne
terheltefsék gyengesége.

' A' mely vétkekért holta után testét
kerékre szokták tenni a' Gonofztevőnek,
ha ez Alsfszony állat léfzen, fejét ugyan
fel-

a) P. I. T. 15. P. III. T. 34. Trip. Appr.
P. III. T. 47. Art. 2.

fel-emelik arra, de testének temetést engednek. Elevenen pedig őket, vagy tsak holt testeket - is kerékbe rontani nem szokták.

MÁSODIK RÉSZ.

*AZ ÁSZSZONYOKNAK A' JOSSÁGHOZ
VALO KÖZÖKRŐL, ÉS ABBAN VA-
LO BIRODALMAKNAK MÓDGYÁ-
RÓL.*

ELSŐ KÉRDÉS.

*Lehet-e Törvény szerént az Ászszonyoknak
a' Magyar Nemzetben Részek Attyok
Josságában?*

A' Magyar Nemzetnek eleitől fogva fok Ellenségi vóltak, meg-telepedésében is oly földet választott, mely mindenfélől környül vólt véve az ő réá-törő 's irigykedő Nemzetségekkel, kik ellen Hazáját, és Josságát nagy szolgálattal, fáradtsággal, és véres verejtékkal óltalmazta. Az Országának ilyenképpen való védelmé-

mézésére, 's meg-tartására elégtelenek lévén az Afzszonyok, 's erre tekintvén még a' pénzen vett Jószágból, és örökségből-is nem érdemelnének — kívánhatnának örökös részt magoknak. *a)*

Bizonyittyák ezt régi törvényes Rendeléseis Nemzetünknek, melyek között íratik: hogy kiki a' mi magáé, és a' mit a' Király adott, bírja mig él, hólta után Fijának legyen azokban hasonlo birodalma. *b)*

A' Királytól adott Jószág az Atyáról maradgyon a' Fiura, e' nem lévén szállyon annak testvérére, és ennek-is fiai abból hólta után ki-ne rekesztesse, ha pedig testvére az olyan embernek nem léfzen, szállyon öröksége a' Királyra *c)* meg-halván fiu nélkül a' Nemes ember négyed Részze Jószágának legyen az ő Léányáé, a' többiről tégyen Rendelést a' mint akar; és ha Rendelés-tétel előtt meg-halna, maradgyon Jószágá az ő közelebb való Rokonira, és ha tellyességgel nem léfzen semmi Nemzetsége, szállyon

a) Trip. P. I. Tit. 19.

b) S. Steph. L. 2. C. 38.

c) Colon. L. I. C. 20.

lyon a' Királyra? meg-halván fia nélkül a' Nemes ember; Jószágáról Rendelést ne tégyen, hanem szállyon közelebbvaló Atyafiára, és Nemzettségére. a)

Ki-látzik ezekből, hogy kivált ele-in a' Jószágban való Részcsülésnek úttya bé vólt vágva a' Léányok előtta' Magyaroknál, mindazáltal hogy Atyoknak Jóvaiból mindenestől fogva ki ne rekesztet-nének, az atyafiui szzeretet, melyel Isten Törvénye szzerént-is a' fiak, Léány Attyokfioknak tartoznak, olly engedelemre birta őket, hogy velek égyütt a' Léányok-is némü némü Jószágokban egyenlő Rész-t vehessenek. c)

M Á S O D I K K É R D É S.

Minémü Jószágok illetnek hát Léányt-is?

Része vagyon a' Léánynak abban a' Jószágban, melyet az ő Attya, vagy Anya pénzen vett d). Ha tudniillik arról más Rendelést nem tesznek, mely szabad-ságokban áll mint kereső feleknek. II. Rész-t vé-

a) Andr. II. C. 4.

b) Lud. I in Concl. confirm. Decr. Andr. II.

c) Trip. P. I. T. 19.

d) Trip. P. I. T. 17. 19.

e) Ibidem. T. 57.

vészén az Aszfzony az olyan Jószágból-is, melyben az Annyát a' Király mind két Ágon lévő maradékira nézve örökössé tette. *a)* III. Részeseül abban-is, melyet a' Király az ő Atyának fiu, és Léány Ágra égyaránt ajándékozott. *b)* IV. Illet Léányt az olyan Jószág-is melyet az ő Atyának, vagy Anyának meg-ölésiért fizettek *c)*. V. A' mely Jószágot Léány negyedbe örökössön adtak, és szakasztottak a' Léány Ágnak, abban-is Részé vagyon a' Leánynak *d)*. VI. Ha a' Léányt az ő Atya mig él, ki-nem házafittya, 's ugy marad-el attól hajadonon minden akár mi névvel nevezendő ingo Marhájában annak része vagyon, kelletvén annyi egyenlő részekre oszlódni azoknak, mennyi osztozatlan, vagy ki-nem házafított személy találtatik az Atyai Házban. *e)* VII. Mikor a' Király valakinek hív szolgálattyáért Jószágot ajándékoz, de a' mellett bizonyos summa pénzt-is kíván, és veszen-el attól; az ilyen Jószág ugyan a'

a) Trip.. P. I. T. 57.

b) Cit. T. 17.

c) Ibid. T. 48.

d) Ibid. T. 17.

e) Ibid.

a' kerestetnek gyökerét tekintvén, Léányt nem illet, mindazáltal az arra ki-adott pénzben (nem lévén itt-is más Rendelése Attyának) része vagyon, úgy hogy, ha annyi pénz találna fekünni a' Jofzágon, mely felyül múltna annak árrát, megbetsültetik, 's tartoznak a' fiak a' Betsű summából a' Léánynak személyére első részét ki-adni *a*). VIII. Ha Férjfiunak Feleségével együtt ajándékoz Jofzágot a' Király, meg-halván magtalanúl a' Férjfi, annak része Feleségére, úgy hasonloképpen ennek-is magva nem lévén az ő része Férjére száll, oka ennek az Házafságbéli Egyesülés, melyre nézve a' Férjfi, és Afzfzony állat még a' vér szerént való testvér atyafiaknál-is közelebb vannak egymáshoz. De itt észre kell venni azt, hogy az ilyen Adómányról költ Levélben világos emlékezet nem lészzen a' Léány Ágról, ámbár a' Férjfiről Feleségére szálljon-is a' Jofzág a' meg-mondott Házafságbéli szövetségre nézve, de erről osztán Léányira nem szállhat, hanem csak fiai-é lészzen, vagyha fiai nem lésznek, viszfza-mégyen a' Királyra *b*). ¶

H A R-

a) Trip. P. I. T. 21.

b) Ibid.

HARMADIK KÉRDÉS.

Hát Fegyverrel, vagy Dédkí Tudománnyal szerzett Jószág illet e' Léányt?

Szoktak a' Férjfiak Jószágot a' Királytól nyerni vagy vitézi, és ehez közeljáró más rendbéli betsületes szolgálattalokkal, vagy Oskolákban, 's egyebütt-is elméjük gyakorlásával szerzett Tudományokkal *a*). Olly eszköz mindenik, melyel a' Léányok ha élni akarnának-is válaminek szerzésében, könnyen markokban szakadna. Mivel azért a' mit ki mivel keres, azzal is szokta meg-tartani, 's óltalmazni; nem lévén a' Természettől arra készítettve az Afzszonyok, hogy ők vagy a' szolgálatnak rendire Fegyverrel, és vérek hullásával, vagy a' Tudománynak úttján Király, és Ország dolgainak elmés folytatásával egy nyomban járhatnának a' Férjfiakkal, 's úgy tehetnék hasonlökká magokat vagy szerzésében. vagy óltalmazásában a' Jószágnak, e' szerént a' mit szolgálattal, vagy Tudományával szerez valaki, tsak fiait illeti, és Léányinak abban Részén nintsen *b*).

C 2

NEGYE-

a) P. I. T. 5. Trip.

b) Tri. P. I. T. 18.

NEGYEDIK KÉRDÉS.

Hát a' mely Jószágot a' fiak magok pénzekkel szereznek, kívánhatnak-e abból részt a' Léányok?

Az ilyen Jószághoz sem tarthatnak közt a' Léányok, mert a' ki úgy akar, hogy valakivel égyaránt osztozzék, alkalmasnak kell lennie arra-is, hogy a' mit emez a' Jószáგ szerzésben véghez vihet, azt ő is a' szerént el-követhesse; nyilván való dolog pedig, hogy a' Léányok, mind természeteknek, mind testeknek, mind pedig elméjeknek gyengesége miatt a' fiakkal egyenlőképpen nem fáradozhatnak, és így a' miben ők azokat nem segíthetik, abban hasznokat-is vélek égyaránt nem kereshetik. De azonkívül-is az egy atyafiui szeretet lévén fő oka annak-is, hogy némely Atyai Jókból részt szoktak engedni a' fiak Léány testvéreknek *a*), annál inkább magok keresményeket azokkal meg-osztani éppen nem tartoznak *b*), mindazáltal ha a' kereső fiu, gyermek, vagy Rendelés nélkül hal-meg, a' mi keresménye marad Király Adományán

a) Trip. P. I. Tit. 18.

b) Trip. P. I. T. 19.

nyán kívül, szüléi életben nem lévén,
Léány testvérére száll.

ÖTÖDIK KÉRDÉS.

*Hát már a' Léányok magok keresményekből
tartoznak-e Részt adni a' fiaknak?*

Vannak sok jó gazdáskodo Afzszonyok,
kik Léánykorokban-is nem henyélvén
Pénzt, és gyakorta Jofzágot-is szereznek.
Ezt pedig vagy magok különös munká-
jokkal, vagy a' fiakkal közös Jofzágból
vett haszonnal, és Jövedelemmel szokták
véghez vinni; a' mit Tövel, Orfoval, 's
egyébb afzszonyi munkával keresnek, ö-
vék az, és fiu testvéreikkel meg osztani nem
tartoznak. De a' mit a' közös Jofzág
hasznából keresnek-is, ha a' fiak hírével
tselekszik, holott azokat illetné a' Gaz-
dáskodás, és Léányokra való gondvise-
lés, azt-is magoknak meg-tarthatták.
Ide nem értvén mikor a' fiu olly gyen-
ge idejű, hogy ő magára 's jofzágra
gondot nem viselhet; vagy mikor Rab-
ságra esik, és a' Jofzágból való major-
kodást maga nem folytathattya; vagy
mikor hofzszas betegsége miatt a' gaz-
dáskodás dolgaihoz nem szollhat, nem
láthat; vagy mikor iskolába jár, és a'
ma-

majorkodó szorgalmatoskodás helyett Tudományok tanulásában gyakorolja elméjét; mert az ilyen, 's több hasonló történetekben nem mondhattuk, hogy, őtet illetően a' gazdáskodás, Leány atyafiának engedte, 's az által a' Jofzág jövedelmének minden hasznából kezét kivette volna.

HATODIK KÉRDÉS.

Hát mikor a' Fiu, Fia Leányt egy aránt illető Jofzágból valamit szerez, keres, kívánhat-e abból tölle Részt a' Leány?

Mikor a' fiak ósztozatlanok lévén, valamelyik közülök akár külső szolgálat által, akár a' közös Jofzágnak Jövedelméből valamit szerez, kétség nélkül az ő illetén keresménye több testvér ósztozatlan Attyafiait-is illeti; a) Ellenben való dolog ez is, hogy a' mit a' fiu akár szolgálattal, akár csak fiatillető Jofzágból keres Leányt nem illet. b)

A' mi pedig nézi ezen kérdést, ha a' Leánnyal közös Jofzágból való keresménye

a) Trip. P. I. T. 43.

b) Ibid. T. 17.

ménye a' fiúnak illet-é Leányt vagy nem? Lehetne mondanom: hogy igen-is illet mert az olyan keresménynek gyökere a' Jofzág; de ez illet Léányt, tehát ahoz is, a' mi abból származik, köze vagyon néki, és illeti ötöt, 's valameddig osztoztatlanul léznek, valamint ha kár lenne a' Jofzágbán, egyaránt kellene szenvednie, ugy a' mi háfzon abból az alatt gyűl, illő abból-is egy aránt részesülniek.

De még-is hogy a' Részesülésnek természetfelelyek, azt mondom: Ámbár közös Jofzág légyen az, melyből a' fiu maga különös gondoskodása, és fáradsága által valamit szerzett, mind az által ezen szerzeményt magának mindenkor meg-tarthattya, és abban Léány atyafiait részesé tenni nem tartozik; a) mert a' hol a' Törvény az atyafiak keresményéből való Részesülésről emlékezik, tsak fiurol szol, és a' Léányt elő nem hozza, s' mivel a' magyar Jofzágnak régi igaz Természetét nézvén abból nem egyebért, hanem tsak az atyafiui szerezetetért kezdettek részt adni a' Léányoknak; valahol tehát világos emlékezet nintsen

tsen a' Léányról, ott tsak okoskodással, és hasonlatossággal bé nem hozhatni, hogy néki is része vagyon-é ez, vagy amaz jofszágban?

A' mi a' közös gyökeret illeti; nem mindenkor egyaránt szedik a' közös gyökérről-is a' gyümöltsöt, annál-is inkább mikor a' gyökér magára semmit nem hoz hanem külső segítség által szoktak valamit abból ki-venni, illő, hogy a' ki fáradott, és munkálodott a' körül, a' jutalmat-is a' vegye, és ne más; a' ki talám véle abban egyaránt se nem fáradott, se nem fáradhatott. A' mint hogy a' fiu, és Léány között nem utolsó különbség ez is, hogy jól lehet közös a' réájok maradt ős Jofszág némelykor, de a' munka, és fáradság, mely annak oltalmazására, és előmenetelére kívántatni szokott, a' Leánynak gyengesége miatt közös ő közöttök nem lehet; és így a' mi hafzon annak oltalmazásából, és előmozdításából származik, egy általyában azének kell lenni, a' ki azt maga különös munkájával szerze, és kereste.

H E T E D I K K É R D É S .

A' mely Nemes embernek tsak fiát illető Jofzága vagyon, 's fiai nem lévén, Léá-nyai maradnak miként, és meddig maradhatnak azok attyok holtá után az olya-tén őket nem illető jofzágba?

Az illyen fiu ágón magva szakadt Ne-mes embernek Léányt nem illető Jofzága akár Fiskusra, akár az ő nemzetségében lévő közél, vagy távulabb való férjfi at-tyafiára szállyon; ugyan tsak az ő Léá-nyit abból míg hajadonok léfznek, és ki nem házafittatnak, ki nem tehetik, hanem ha addig a' Léány negyedét ki-nem fizet-tek, negyed részét az ollyan Jofzágnak, az Atyai házzal együtt nekik kell enged-ni, hogy azt, míg Férjhez mehetnek, bir-ják, és éllyenek belölle.

Minek utánna pedig ki-házafittatnak, ugy-is a' Jofzágból semmi nélkül őket ki nem tehetik, hanem azon negyed részt meg-betsültetvén, a' mennyire fogják in-tézni, kész pénzül, vagy egyéb pénzre forditható Jókban le kell tenni, 's ugy-olftán ki-fizetödvén nekik a' Léány Negyed; több közököt tovább a' Jofzághoz nem tarthatták.

Mind-

Mindazáltal ha az ilyen Léányok között valamelyik azoknak hírével, 's akaratyokból, kiket néz a' Jofzágnak, és az abból ki-fzakasztott negyed résznek-is öröksége, jofzágtalan emberhez menend, meg-marad az ő rész negyedében örökösön, és abból ötöt fizetéssel-is többé ki nem tehetik. De ha ezeknek hírek, és akaratyok ellen kél Jofzágtalanhoz, felváltják tőle a' negyedet, és abban örökösön meg-nem maradhat.

NYOLTZADIK KÉRDÉS.

Minthogy a' Magyaroknál és Székelyeknél a' Jofzágról haza oltalmazására fel-ül-ni 's táborozni szoktak, miképpen tesznek eleget ezen kötelefségnek ez Aszfonyok, kik Jofzágot bírnak?

Ditsérik az Historikusok Tomirist, a' mi Nemzetünkben való Szytiai Királynét, hogy ama nagy hatalmas Tzirus Királyt megtudta győzni, le-váogatván véle együtt három száz harmincz ezer Persát egy har-tzon; ditsérik ugyan ama mi vérünkben való bátor szivü hies Amazonokat-is, kik Mardoso, Orittya, Pentezilea, 's több nagy szivü Királynék vezérléfi alatt Férjsiak nélkül táborozván akármi kemény ellenség-gel

gel szembe mertek vágni, nem-is lehetett addig Férjhez menniek, míg ellenséget nem öltek.

Europában valo meg-telepedésünk után-is Afzszonyinkrol, hogy apalinkodo szivtelen állatok lettek volna, éppen nem mondhattuk. Mikor Nagy Károly Tsászár halála után a' Németek és Frantziák ellen boszszu állásra ki-kelének Eleink, fel-kiáltattak vala az Afzszonyok-is a' Férjfiak mellé fegyverkezésre.

Ezer két száz nyoltzvan kilentzedik esztendőben Kun László Király eszeveszett uralkodásának napjaiban meg-szálván az Ausztriai Albert Hertzeg Kölszeget a' Magyarokra, ott-is mikor leg-keményebben vitatná az ostromot, elé-állának a' törésre az Afzszonyok, és együtt a' Férjfiakkal nagy bátran meg-vivának a' Németekkel, akarván akadályt vetni, hogy a' falakat meg-ne hághassák, kövel, forro vízzel, hajgallyák, öntözik vala, méhvel jeli kosárokat-is vífznek vala oda magokkal, 's ugy hánnyák vala szeme közé az ellenségnek.

Meg-rettentette vala Európát Szuliman Török Tsászár, de ellene-is fegyverre

verre merének kapni a' Magyar Afzszonyok. Meg-fzállá székes Fejérvárat ezer öt száz negyven harmadik esztendőben. Szent János nyaka vágása napja szereztsés napja lévén néki, ugy akara, hogy ezt a' nevezetes fő helyet-is ezen a' napon hodoltassa birodalmához, réa hajtá azért fok erős Dandárit, és szorongatni kezdé igen kemény ostromokkal. Látván a' város veszedelmét az Afzszonyok, oltalomra kiálták egymást ők-is, de főképpen egy közülök a' Férjfiak közé állá, a' sántzon egy jó élű kaszával, és olly bátran, olly erővel vitézkedék ott Hazája oltalmazásában, hogy egy vágása után két Töröknek-is szakad vala nyaka előtte a).

Ugyan ez a' Szuliman Tsáfszár meg-fzállá Szigetet-is Somogy Vármegyében, ezer öt száz hatvan hatodik esztendőben roppant erővel amaz örök emlékezetre méltó Vitéz Urra Zrinyi Miklosra. Oltalmazák azt ellene a' Magyarok harminthz kilentz napig nagy emberkedve, végére a' benn támadott és harapozo tűz miatt tovább nem tarthatván, egy szivvel, lélekkel utolso tsatára, végső bajvivásra
fzá-

szánák magokat: végezvén alattomban arrol-is, hogy elsőbben Feleségiket hán-nák kardra, ne talán csak magokra ma-radván, elevenen jutnának Török kézre, rabságra, fertőztetésre. Meg-sajdították ezt az Aszfszonyok, 's azonnal fel-kiáltának nagy bátran, hogy Hazájok mellett együtt akarnának ök-is a' Férjfiakkal élni, hal-ni; fegyvert kérének magoknak, Férjeik-
kel, 's több Vitézekkel egyetemben ki-omlának a' várból a' Törökök nyakára, és életeket Hazájokért nagy ditséretesen le-is tévék.

Mennyünk Szigetről Váradra, találunk bátor szivű erős Aszfszonyokat ott-is; mi-kor ezer hatszáz hatvanodik esztendőben Országunknak azt a' Bástyáját a' Török meg-szállván, és a' falakon fok ágyuzá-sival a' bé-ütésre utat nyitván, ostromnak ment vólna, eleibe állának nagy bátran a' Magyar Aszfszonyok, öntözni kezdék égő szurokkal, 's csak hamar sokakat a' Jantsárokból egymáshoz - is raggatának szalálloknál fogva, olvasztott ónnal pedig kontyoktól fogva farkokig futtattyák va-la benne haragjokat, a' törésből követ szedvén azzal-is hajgálák, 's verik vala agyon a' Sántzokon máfzkáló, 's falakat hágdoso Törökséget. Olvastam más Hi-
stori-

storicusokból-is, de nevezetesebben a' Nagy Apám Cserei János után írom ezeket, ki maga-is jelen lévén azon az Ofíromon, szemmel néző Bizonyosága volt a' dolognak.

Térjünk a' Törökökről a' Tatárok-ra. Midőn ezer hét Száz tizenhetedik esztendőben az Országra Máramaros táján ki-ütni szándékozó Tatárokknak a' Föld Népe eleibe vetette volna magát, látván egy Magyar Afzszony, hogy a' rendben egy nagy izmos Oláh a' Felleg modon nyomulo Pogányságnak látásától el-ijedvén reszketne, és kezdené a' többit-is idegeníteni a' bátorságtól, néki futamodék, mint szivetlen roszsz embert Artzul veré, ki-vévé fegyverét kezéből, 's helyyébe álván a' Férjfiakkal egyaránt tüzele, vitézkedék az Ellenségre Hazája mellett. Beszéllettem olyan emberrel, ki maga-is jelen volt akkor ott, és ezen afzszonynak emberkedését szemeivel nézte.

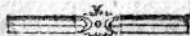
Emlékezzünk-meg itt a' Kátsai Afzszonyról-is. Réá ütven az Ellenség Kátsára, 's meg nyomván a' vitézlő Népet, omlani kezde által a' Törésen bé a' Városba. Látván az Afzszonyok, hogy 'a Férjfiak erejekben meg lankadtak, 's tovább

vább a' Törést nem tarthatták, egybe futának minden felől legétségre, 's kiki forró vízzel tele edényt hordozván Kezébe, csak hamar egy másra forrázák a' falakon mászkáló Ellenséget, 's ki heviték kezekből a' győzedelmet. Melynek ugyan Ünnepes emlékezetét meg ülik most-is esztendőnként nagy vigassággal.

Ezeket, 's több ditséretes viselt dolgait a' Magyar Afzszonyoknak el gondolván azt ítélnék, hogy ők-is szivekre, bátorságokra, erejekre nézve Kardot köthetnek, és Jofzágokrol táborozhatnak; mindazonáltal kölömbözvén a' jo akarat a' kötelelségtől, 's nem-is arról lévén itt a' Kérdés, ki miként forgathattya az Ellenség nyaka körül a' fegyvert, hanem arról inkább, ki miként tartozik kötelelségből Hadba menni, és meg állani uttyát az Ellenségnek? azt kell mondanunk, hogy feje lévén a' Férfi az Afzszonyoknak, nékie kell főképpen-is foglalatoskodnia mind Felesége, mind Hazája oltalmazásában.

De azon kívül-is erős Nemzetek szomszédtságában lakván a' Magyar, férjfi kéz, férjfi erő kívántatik azok ellen, hogy vérünkre köszörült fegyverek nyakunkra

kunkra ne szállhasson, hanem félre üthessük azt oly ellenvetéssel, mely nekik is fájjon, 's akadályokra légyen mindenkor, hogy kedvek ne telhessék romlásunkban.

Ez így lévén: ha szintén kedvek, akarattyok volna-is Afzszonyinknak a' fegyverkezéshez, kémellenünk kellene őket, hogy jó szaporító anyáskodások után minden időben elegendő számú férjfiaink lennének, és ottan ottan az el-estek, vagy az el-nyomorodtak helyett ujjal ferdülnének-fel Ellenségink tartoztatására. Erre nézve-is azért nem lehet kívánnunk az Afzszonyoktól, hogy fegyverkezéssel szolgáljanak az Országunk. Nagyobb unalmokkal járó terheket vetett rájuk a' Természet, mint a' férjfiakra, ezeknek-is hordozása akadályokra esnék az hadakozásban, ha azt kötelességül vetnők nyakokba.

Marafzszuk honn tehát az Afzszony népeket gyermek szülésre, Katona nevelésre, 's midőn abban foglalatoskodnak, ne szakasztassuk félbe vélek Anyai szorgalmatoskodásokat Nemzetünk approfodására, hátra maradására. Ugy, de vallyon e' szerént nem tesszük-e elégtelenné őket arra, hogy ki ne mutathassák

halsák fíveket, erejeket? Nem: mert a' jószágos tselekedetnek uttya soha sem volt, 's ez után sem léssen bé vágva előttök: modjok, idejek, 's alkalmatosságok lévén, ki mutathatták mindenkor emberkedéseket annál nagyobb ditséretekre, a' menyivel kissebb a' köteletség rajtok. a) Midőn képekben Férjeik tartoznak fel ülni, és helyettek Hazánk oltalmazásában fáradozni. b)

Ha hajadonok, vagy özvegyek a' Jofszágban, ugy-is zsoldos állittással eleget téfznek a' Törvénynek. c) de az egy ház helyi Özvegy, hadi izolgálatra alkalmatos fija nem lévén, Zsoldossal sem tartozik, hanem homn maradhat ugy hogy imádkozzék fegyverünknek fzerentsés előmeneteléért. d)

Erdélyben hasonlóképpen az Egyház helyi özvegy valameddig özvegyel, hadi segítségre nem kényszeríthetik, sőt kevés jofzágú egyéb rendbéli Nemes Aszfzo-

a) Trip. P. I. T. 18.

b) Ibid. T. 19.

c) 1545. art. 13. 1662. ar. 5. 1681. ar. 46.

d) 1545. art. 21.

szonyok-is, kiknek fél kapunál *a)* felyebb való jofzágok nintsen azon efsztendőben, melyben Özvegyen maradtak, hadba ló-vast állatni nem tartoznak, ugy mindaz-által ha betsületelsen özvegyelnek. *b)*

KILENTZEDIK KÉRDÉS.

Azon okokra nézve melyekért az Apák és jofzágokat fiakkal meg-ofztyák tartoznak-e ezekkel az anyák-is a' szerént ofztozodni?

A' flu az ő Attyának birtoka, és hatalma alatt vagyon mind addig, míg azzal meg ofztozhatik. *c)* ki sem veheti ő magát ez alól *e'* nélkül, *d)* 's ugy engedett néki bizonyos történetekben szabadságot a' Törvény az ofztozódásra. *e)* Már a' mi az anyákkal való ofztozást nézi, való az, hogy az anyának ollyatén hatalma az ő gyermekén nintsen. *f)* 's azért ofztozni-is azzal maga tulajdon jofzágából nem

a) Erdelyben egy kapu tíz ház jobbágyból áll,
App. P. 3. T. 2. art. 3.

b) Appr. P. 3. T. 19. art. 5.

c) Trip. P. 1. T. 51.

d) Ibid. et. T. 56.

e) Ibid. Tit. 53.

f) De adapt. §. Iustit.

nem tartozik: Mert az osztozás az hatalóm alól-való fel-szabadittásnak szükséges jele, a' mi pedig nintsen, annak jele-is mint lehetne? Innét vagyon, hogy emlékezvén Törvényünk arról; mikor a) és miképpen kényszeritheti a' fiu osztozásra az ő Attyát; hogy annyával-is aképpen bánhassék, semmi emlékezetet arról nem téshen. De azon kívül-is, az aszfszonynak az ő jószágá mint egy jegy, és Nász ruhája gyanánt vagyon, ezekből pedig mig él, nem tartózik gyermekeivel osztozni.

Mindazáltal ebből nem lehet ugy okoskodni, hogy, az aszfszony mig él, gyermekeivel jószágát meg-osztani nem tartozik; tehát ha azt pusztitaná, és tékozná-is, abban néki akadályt gyermekei nem tehetnének; mert így ha osztozásra nem kényszerithetik-is ötöt, más uton vigyázhatnak, 's olyan kárnak, 's idegenítésnek törvényesen mindenkor eleibe állhatnak Tiszt segítségével, úgy hogy ha intéssel nem gondolna az illyen tékozló aszfszony, kezest-is kérhetnek arra, hogy ennek vigyázása, 's gondviselése alatt meg-tartathassék nekik jövőre az örökség.

D 2

TIZE.

TIZEDIK KÉRDÉS.

*Hát mikor valamely jószágos aszszonynak Fia
 olly vétebben találtatik, mely miatt jó-
 szágát el-kell vesztene, lehet-e az anyja
 jószágából az ő részét ki szakasztani,
 's el-foglalni?*

Feje, 's Józága vesztésére Sentenciáz-
 tatván valamely Fiu, nem lehet Attyát ar-
 ra kényszeriteni hogy vagy keresményére
 vagy őss jószágára erefszen akár kit-is
 az ő Részének kiszakasztására, 's el fog-
 lalására, ha szintén Király személye 's
 Felsége ellen ki kötött gonofzságban ta-
 lálattott volna-is, a) annál inkább nem
 tartozván az Anya mig él, gyermekeivel
 maga Jószágából osztozódni, olly törté-
 netben-is, melyben az ő Fiát józága
 vesztésén marasztják, nem lehet Oszto-
 zást indítani közöttök, és azáltal az a-
 nyai jószágbol a' gonofz fiunak Részt sza-
 kasztani 's azt el foglalni, tudni valo
 dolog lévén, hogy Filcusra sem szokott
 szállani az ollyan Jószág, melyhez a'
 magva szakadt, vagy megnotáztatott em-
 bernek köze volt ugyan, de nem előbb
 szállhatott volna reá, hanem tsak halálával
 an-

a) 1715. art. 9.

annak, a' kinek vérségén ötet vagy életében, vagy meg-fententiáztatása előtt illette volna. a)

TIZENEGYEDIK KÉRDÉS.

Meg-halván Gyermekek nélkül az Aszszony, kire szállanak az ő Fiai?

A' mely Jokkal az aszszonyok szoktak birni, vagy ingok, vagy ingatlanok; az ingok vagy Nászruhájokból vagy egyéb felkelhető marhájokból állanak, és ezeket is vagy Férjektől kapták vagy más uton keresték volt; Az ingatlanok vagy össtől maradtak reájok, vagy Férjekkel együtt, vagy ezek nélkül magokra szerzették vólt, kire szállyon hóltok után Nászruhájok, ide hátrébb meg, vagyon írva b). A' mit ezenkiyül Férjektől kaptak, Házasságok ideje alatt, ugyan ezekre viszszá-szállanak, de azokat is, melyek más kézből, és más uton esienek az ő bírtokokba, Férjeik tartják-meg magoknak; ha pedig Férjeik is már előre e' világból ki-költöztek vólna; mind ezek, 's mind azok szüleikre maradnak.

A'

a) P. I. T. 27. Trip.

b) 7 Réfz, 10 Kérdés.

A' mely ingatlan Jók östől jöttek vólt birodalmokba, több életben lévő osztózó Atyokfiokra, vagy ha ilyenek nem tanáltatnának, Fiskusra mennek a); a' mit Férjeikkel együtt keresfiek, ezekre száll b); de más rendbéli kereszményekhez is ugyan Férjeknek vagyon közelebb való igazságok.

TIZENKETTÖDIK KÉRDÉS.

Ofztozni akarván a' Léány a' fiuval, ha azt mondja a' fiu, hogy Léányt nem illet a' Jószág, ő tartozik-e ezt megbizonyítani, vagy a' Léánynak kell megmutatnia: hogy néki-is Részre vagyon abban?

II Ha Vármegyén lévő Jószág felett osztózásra kényszeríti a' Léány a' fiat, 's ez nem akar Részre adni néki, állitván elle ne, hogy Léányt a' nem illetve, az ilyen mentséget forgató Fiu szokta Ok levelekből megmutogatni, hogy a' Léányának azon Jószághoz köze nintsen c):

Mindazáltal mivel olyankor a' Léány egyenlővé akarja magát tenni a' fiuval,

a) Trip. P. I. T. 10. 22.

b) Ibid. T. 48.

c) Ibid. P. I. T. 37. 73.

val, azt erősítvén: hogy a' Józág egyaránt illeti őket: ezen egyenlőségnek jelenségére, tudniillik: hogy abban a' Józágban annak előtte-is a' Léány-ág benne volt *a*), vagy abból pénzül, avagy más egyebütt lévő Józággal vette-ki maga Részt, 's több efélékkel; szükség hogy ő-is előre valamit bizonyítson *b*); mert csak az, hogy egy Atyától születtek, a' Józághoz való egyenlőségnek nem elegendő bizonyysága: mivel közönségesen csak fiat illet a' Józág; mikor Léányra szállhat-is, mind inkább a' Fiuágnak ki-fogyásával kezdődik abban a' Léányok birodalma.

A' Székelyek között pedig, mint-hogy a' Józág természete szerént Fíat illet, ha a' Léány Részt kíván abból, nekik kell meg-bizonyítania, hogy öt-et-is illeti: mert nálok Oklevél helyett vagyon az Örökségnek természete; mely eleitől fogva abban állott, hogy az örökség csak fiat illeszen, és fiuról fiura szálljon; ez ott a' Józágból Részt adni nem akaró fiunk fő-mentsége, 's valaméddig a' mellől el-nem veti öt-et a' Léány meg-mu-
togat-

a) Trip. P. I. T. 67.

b) Kiton. dub. 19.

fogatván a' Jószághoz való igaz közét, addig nem tartozik a' fiu a' Jószágnak állapottjáról egyéb Levelet elő-adni, és mutatni.

TIZENHARMADIK KÉRDÉS.

Minémü Levelek, és Bizonyosságok kívántatnak hát a' Törvényben a' Léányoknak valamely Jószágból való ki-tudására?

Mivel az Afzszonyállatok többire gyenge elméjük szoktak lenni, és gyakorta a' mit tsinálnak-is által nem láttyák abból következhető károkat, kívánván azért ebbéli fogyatzásokban segítséggel lenni nékik a' Törvény, és meg-tsalattatásokat azzal-is tartoztatni, el-végezte; hogy mikor ők a' fiaktól Jószágot keresnek, ne egyébbként, hanem jól, és helyessen készült Oklevelekkel leheffen az ő kereseteknek eleibe-állani, és meg-mutatni, hogy a' Jószágnak melyből Részt kérnek, tsak fiat illet, és nékik ahhoz közők nintsen a).

Innét: nem elég ellenek ujj Adományról költ Levelet mutatni, hanem
szük-

szükség, hogy az első kerefe-tről szolló Levelet is elő-adgyák a' fiak, ha mit akarnak: mert meg-történhetik, hogy az első kerefet Léányágra-is szolott, és arra nézve kérettetett-meg azután ujj Adómányban a' Jószág, hogy a' Léány ki-rekesztessék, és tsak a' fiu maradgyon-meg abban; e' pedig véráru-lás nélkül az Atyafiak között meg-nem lehet a).

Észre kell pedig itt venni a' fiuág részéröl-is azt, hogy a' mely Jószág tsak fiura vagyon keresve, lehet ugyan abba a' Léányt ujj Adómány mellett bé-vinni azután annak, a' ki elsőbben kerefte; mert maga lévén a' szerző, szabados vé-le miként rendelye ő-is maga keresmé-nyét b). De ha nem ő maga kerefte, hanem Eleiről szállott réá, és tsak fiu-ágra nézend; valamint a' Léányt ujj Adómány mellet nem lehet az ötlet-is ille-tő Jószágból ki-tudni, és semmissé tenni, ugy tsak fiura lévén keresve a' Jószág, nem lehet azt a' Királynak ujj Adómány-ról költ Levele mellett-is közössé tenni a' Léánnyal. Mert ha nem szabad a' Léány kárával a' fiunak kedvezni, egy átal-

a) Trip. P. I. T. 38.

b) Ibid. P. I. T. 5. 57.

átalyában a' fiu igazságában sem lehet kárt tenni a' Léány hasznával. Nem értem ide azt a' Történetet, mikor valaki a' Nemzésnek erejéből ki-fogyván, 's látván, hogy fiu nélkül maradt, és tsak Léányi vannak, úgy kéri-meg ezekre-is a' Jószágot. Mert így Léányt nem hiszen abba a' Fiuágnak ki-rekesztetésével, sőt azt tselefkzi, hogy ne Fiskusra szálljon, hanem továbbra-is az ő vérénél maradgyon-meg, nem lévén osztozó Atyafia-is kire szállhatna az ő halálával,

De tovább: A' fiak között véghezment Osztozásról írt Levél sem elégséges a' Léányágnak az olyan Jószágból való ki-rekesztésére. Mert nem tudván magok dolgokat illendő vigyázással folytatni a' Léányok, meg-lehetett őket tsalni, és el-hitethették vélek a' fiak, hogy a' Jószág tsak őket illeti, és a' Léányágnak nintsen ahoz igazsága.

De mind ezek felett a' Léány Negyednek ki-fizetéséről költ Menedéklevél sem elégséges a' Léányok kívánságának meg-torkolására; mert jól lehet a' Negyedet tsak fiat illető Jószágból szokták adni a); de itt-is meg-tsalhatták a' Fiak

a'

a) Trip. P. I. T. 29. 30. 88. 89.

a' Léányokat azt vetvén-elő, hogy közök a' Jószághoz nintsen; melyre emezek a' jelenvaló kis hafznotskát látván, könnyen le-tsendefedhettek, 's ki-vévén Négyedeket a' Jószágot a' fiaknak engedhették.

Mindazáltal, ha a' Negyed felett Per indul a' Fiu és Léányág között, és az Okleveleknek meg-visgálása után úgy ítéltetik-meg törvényesen, hogy a' Léányoknak a' Negyednél egyéb, 's több Részek a' Jószághoz nintsen, az illyetén ítéletről költ Levél elégséges arra, hogy a' Léányok kerefete alól fel-szabadulván a' fiak, Részt ne adgyanak a' Jószágból azoknak

De mikor Oklevelek a' fiaknál nem lévén, azokkal a' Léányág ellen magokat nem óltalmazhatják, mindazáltal a' sem jö-bé, hogy valaha Léány azon Jószághoz benne lett volna, és abból Részt vett volna, az e' színű dologban hitet szoktak itélni az Alperes fiúnak, ki-is meg-esküvén azon, hogy a' Léányágnak ferami igazságát a' perben lévő Jószághoz ő nem tudgya, ugy osztán ő meg-menedik, és a' Jószágot oszlásra nem ereszt; hanem ha ugy illetné a' Fiuágot, hogy
ennek

ennek magva szakadásán sem szállana Léányágra; Negyeddel ki-fizeti belőle, ha már annakelőtte ki-nem vették volt azt a' Léányok a).

TIZENNEGYEDIK KÉRDÉS.

Az olyan Jószágból, melynek Allapottya kétséges illeté Léányt vagy nem? lehet-e ki-tenni, ki-rekesztteni a' Léányokat Attyok hólta után? míg el-nem igazodik törvényesen, és Napfényre nem jó hogy nekik ahhoz valósággal közök nintsen?

Meg-halván Fiu nélkül a' Nemes ember, és kétséges lévén, illet-e az ő Jószága Léányt vagy nem? ezen kételkedésre nézve nem lehet az ő Özvegyének, és Léányainak kezeikből ki-venni azt, és el-foglalni; hanem szükséges előbb jól meg-érteni az ollyatén Jószágnak Allapottját, és végére menni: mitsoda igazságok légyen abban a' Léányoknak, örökösök-e benne, és illeti-e őket? vagy nem? ha meg-érthetik, hogy Léányágra nem szolgál, tehát minekelőtte a' megholt ember Özvegyét, és Léányit akár a' Fiskus, akár más, kire szállott volna a'

a) Jőszág, ki-tenné abból, tartozik elsőben-is az Özvegyet, jegy-ruháját annak, és egyéb igazságát meg-adván, ki-fizetni; minekutánna tudniillik ujra férjhez-menne: mert míg özvegységben marad, és Ura nevét viseli, nem lehet őtet jegy-ruhájának ki-adásával-is a' Jőszágból ki-rekeszteni *a*); akkor-is pedig, mikor férjhez mégyen, Lakadalmat kell nékie tartani, és ugy adni-ki a' Jőszágból *b*).

A' Léányok pedig az Atyai házban meg-maradnak férjhez-menetekig *c*), és mikor annak rendi szerént férjhez akarnak menni, ki-kell őket tisztességesen házasítani *d*), Negyedeket-is meg-adni, ha azt annakeselőtte a' Léányágnak ki-nem adták vőlt *e*).

TIZEN-

a) Trip. P. I. Tit. 30. 98.

b) Ibid. T. 67.

c) Ibid. T. 29. 30. 92.

d) Ibid. T. 101.

e) Ibid. T. 89. P. II. T. 70.

TIZENÖTÖDIK KÉRDÉS.

Mikor a' Fiu olyan Jószágot ad, vagy zálogosít-el, mely Léányt nem illet, fel tarthattják azt az ő Léány-Attyafiai magoknak az idegenektől?

Mikor valaki olyan Jószágát veti Áruba, mely csak fiát illet, el-adhattya azt az ő Léány Attyafiainak akarattya ellenis, nem tartozván meg-kináltatni azzal őket, hogy tartsák-fel vérségre, és idegennek ne engedgyék; mert az olyan Jószágban a' Léányág idegen gyanánt tartatik, és nem lehet annak ahoz több köze, mint lehetne valami szomszédnak; ugy tehát mint szomszéd melléje álhat, és minden egyéb szomszédok előtt maga számára a' Léány a' Jószágot meg-vásárolhattya a).

TIZENHATODIK KÉRDÉS.

Mitsoda büntetést érdemelnek az olyan Léányok, kik Fiát-Léányt egyaránt illető Jószágban magokat Fiuaggá tétetik?

A' mely Léány, vagy Afzfzonyállat, az olyan Attyáról, vagy Attyafiáról reá-ma-

a) Trip. P. I. Tit. 60.

maradt Józszágban, mely fiat Léányt egyaránt illet, magát akár ki közbenjárásával is Fiuágá téteti, 's azáltal a' több Léányokat a' Józszágból ki-akarja tudni, 's rekefszteni, leg-ottan Vérárulásnak terhén marad, mely alatt hírét, nevét, tisztességét el-veszti, és annak felette minden Józzága, és Öröksége az-é az Attyafiáé léfzen örökössön a' kit ő a' Józszágból ki-tagadni, és annak örökségétől megfosztani ügyekezett. E' mellett pedig ő maga is annak szolgálatya alá esik egész szíve haláláig, nem-is kívánhat attól míg él, ételnél, italnál, és ruházatnál egyebet a). Illyen büntetése vagyon az olyan fiúnak is, ki fiat Léányt égyaránt illető Józszágot, az arrólvaló Főlevelet el-fikkasztván, uj Adományul meg-kér, és a' Léányágát ki-tudgya belöle b).

TIZENHETEDIK KÉRDÉS.

Meg-házafodván a' Fiu, leg-ottan reá-ereszti a' Törvény ötét, hogy Attyával megosztozhassék c). Hát már vagyon-e a' Léánynak hasonló úttya, és szabadsága arra, hogy ő-is férjhez-menvén az Attyát

a) Trip. P. I. T. 39.

b) Ibid. T. 38.

c) Ibid. P. I. T. 33.

Attyát ofztozodásra kényszerithesse, olyan Jószág felett tudniillik, mely fiat Lányt egyaránt illet.

A' Fiu, és Atya között való ofztozásról szollván a' Törvény a), nem téfzen semmi emlékezetet a' Léányokról, hogy azok-is Attyokkal a' fzerént ofztozodhaszanak; nem-is ok nélkül: mert megházafodván a' fiu, leg-ottan ügy, és terh száll reája, melyet hogy el-vifelhessen, lenni kell valami tehetségének a' mi őtet arra segétheffe, és Felesége, gyermekei, 's Háza-Népe tartására módot, 's erőt szolgáltatson: az ő hivatalya, és kötelessége lévén ezekre gondot vifelni, étellel őket, 's ruházattal táplálni b).

Ezen ok nem erősködhetik a' Léányok mellett: mert ők ki-adatván kézre mennek, nem arra tudniillik hogy Férjeket táplályák, 's azokat szükségekből ki-emelyék, hanem arra, hogy azok után ők élhessenek, és naponként elő fordúlható szükségekben tőlek segítséget vehessenek.

De e' mellett: a' fiu által fenn-tartatik, és gyarapodik a' Nemzetség; a' Léány

a) Trip. P. I. T. 52. 53.

b) Tent. L. 5. in decad. C. 3. §. 3.

ány pedig aprolittya, és ugyan fogyattya azt; erre nézve-is méltó mig lehet, ezen fogyatkozást távoztatni; hogy avagy csak a' szegény Atya mig él, addig ne lássa, 's ne érje-meg a' Jószágnak Léány kézre való kelése által történő approfodását Nemzetségének; mely dolog a' fiával való osztozásból nem következik az ő fejére; mert ámbár a' Jószágnak meg-hasadjon-is, közöttök, de ugyan csak azon egy Nemzetség kezénél marad, és idegenre nem mégyen által,

Tovább pedig: hogy az Osztozásra egyenlő úttya légyen a' fiuval a' Léánynak, az Atyai hatalomra nézve sem lehet kívánni; mivel az alól a' jó fiu nem különbben, hanem osztozás által szabadúl fel *a*); a' Léánynak pedig erre-is könnyebb módgya, és úttya vagyon; mert ő Attyának hatalma alól férjhezmenetelével könnyen meg-menekedik *b*). Azért illő ezen okból-is, hogy ő magát a' fiuhoz hasonlóvá ne tégye, a' mint hogy nem-is teheti, 's mig él az Atya, addig véle az ő Léánya a' Jószágból semmiképpen nem osztozhatik,

Mind-

a) Trip. P. I. T. 51,

b) Ibid,

Mindazáltal ha az Anyának különös Jósága léfzen az Atya kezénél, férjhezmenvén az ő Léányok az ilyen Jóságot Apjától ki-veheti, és mint maga különös örökségét szabadosan bírhattya, de ez is tsak ugy, ha az ő Anyja életben nintsen; mert azzal annál inkább életében ofztozásra nem mehet, maga a' fiu-is ötet arra nem kényszerithetvén.

TIZENNYOLTZADIK KÉRDÉS.

*Midőn valamely Jóságról költ Adomány-
Levél ugy szoll: hogy az olyan Jó-
szág ne élőbb, hanem a' fiu ág magva-
szakadásán szálljon Léányra, hól kez-
dődik a' Léányok igazsága? az utolsó
Fiu nélkül meg-holt ember Léányán-é,
vagy pedig az első Léánytól fogva
mind rendre illeti őket?*

Jóságot szerezvén valaki szabadságában áll arról a' Levelet maradékira nézve ugy iratni, a' mint tetik a). Rendelheti azt tsak fiaira, a' Léány ágnak kihagyásával; rendelheti ugy-is, hogy fiai Léányi egyaránt ofzfzák; ugy-is, hogy mig fiu ág tart, addig Léányi 's ezek
ma-

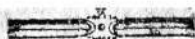
a) Trip., P. I. T. 21.

maradéki a' fiakat Részek ki-adása végett meg-ne szollithassák.

Ezen utolsó Rendelésről lévén azért itt a' Kérdés: mint hogy az ő Léánya, vagy ennek maradéki, olly Léány maradéki néki, mint a' tőle származott fiu ágból ki-hólt utolsó fiunak Léányi, azt hozza magával ez az egy gyökérből való származás, hogy a' kereső gyökéknél minden Léány maradékja részesüllyön a' keresetben a), kiki a' Nemzésnek rendi, 's Ágozati Szerént.

Melyhezképest: ha a' Szerző Apának, egy Fia, 's egy Léánya marad, ha szintén idő-jártával, a' fiunak fiu ága megszaporodván feles Léány maradékokra ki-terjed-is ágozatonként, történvén a' fiának ki-fogyása, vizsza kell menni a' Részesülésfel a' kereső Apának fiára, és Léányára. Ezeknek maradéki, ha szintén a' Léányé kevesebb számú személyekből állának-is, elsőben-is két felé osztják az egész Jószágot, egy rész marad a' Léány maradékinak, más rész megyen a' fiu, és ennek akár magától, akár fiaitól,

's

's több fiu ág maradékitól származott Léány maradéki számára, kik osztán valamint származások vólt a' fiaktól, az az: kiki a' maga ágazattyának feje mellé állván, ugy szakasztják részekre a' Józsgot, 's veszik kezekhez, többet abból az utolsó fiunak Léánya magának nem kívánhatván, 's meg-nem tarthatván, mint a' mennyi az ő Apjának jutott volna annak Apja részéből, ha azt Léány testvéreivel meg-osztotta volna.

Az ilyen Léány kézre jutott Józsg pedig annak utánna a' Léányoktól származó minden fiakat, 's Léányokat egyaránt illet a).

TIZENKILENTZEDIK KÉRDÉS.

Mikor valamely Afzszonynak Ura adósságot rak-fel, 's azt együtt el-költik; nem lévén a' férjfinak Józsga, a' miből a' költsön, vagy hitelbe adó magának eleget vehessen, réá-tehetié kezét az Afzszony Józsgára?

A' Férjfiak hivatalya, hogy Feleségekre gondgyok legyen, azokat ruházzák, és min-

minden szükséges dolgokban segétséggel légyenek hozzájuk. Így azért mikor költsön kér-is pénzt a' Férjfi, és azt együtt költi-el Feleségével, a' mi ennek részére eshetnék a' költésből, nem egyébnek lehet tartani, hanem a' mivel az ő szüksége pótlódott Férje által, következendő képpen azt adván-meg ő néki a' mivel tartozott, nem ötet az Afzszonyt, hanem magát tette kötelessé az ilyen Terhnek le-fizetésére.

Mely szerént ha történik-is osztán, hogy a' Férjfinak Jóvai nem vólnának, a' mikből a' költsön, vagy hitelbe adók magoknak eleget vehetnének; mindazáltal az Afzszony ő maga Jóvaira kezeket nem tehetik, és azokat olly Adósság fejébe el-nem foglalhattyák. Ugyan-is valamint Jegyruháját Ura vétkéért el-nem velfztheti az Afzszony, ugy Jószágát-is se gonofzságáért annak, se annál inkább hozzá való kötelességének telyesítésére el-követett dolgáért fenki el-nem foglalhattya. Mint példának okáért: vólnál adós nékem, nem lévén pénzed, mástól kérvél költsön, 's azzal fizetnél-ki; nem vólna helyes annak utánna, hogy ezen te költsönödért engem háborgasson az, a' kitől te költsönöztél vólt.

De vagyon itt még valami hátra, a' mit jelentenem szükséges az adófodásnak el-távoztatására, 's következendőkép-pen mind a' férjfi, mind az Aszfzony Jószágának meg-marasztására. Miből ehetik hogy sok jó férjfi maga rendi szerint tiszteséges gondot visel Feleségére; még sem találhattya kedvét annak? ne palástoljuk a' dolgot, tsak mondjuk-ki a' mint vagyon: Adófodni kell ott a' hól hoszszabb a' ruha az erszénynél. Akarom mondani: leg-több költést öltözetekre szoktak tenni az Aszfzonyok. Nehézebben Törvény alá vonni kívánság ikat.

Gondolkodtak vala erről Romában olly Törvény szerzésfel, hogy az Aszfzonyok tarkás öltözetet ne viselnének; Aranyok egy lóthnál több ne lehetne, és szekéren, kivéven az Istenek tiszteletét, más dologban a' Városhoz tsak ezer lépésnyig közelithetnének. Meg-tartatták ezt vélek hufz esztendeig, de tovább nem akarák tilalom alatt hevertetni ki-vágyodo indulattyokat, azon kezdének mesterkedni, hogy le-ráshassák nyakokról ezt a' Törvényt. Ellent tartának a' Brutások, de reájok szollák a' Házat ezekre, 's tsak véghez-vivék, hogy kedvek után szakadjon kötele a' Törvénynek.

Tör-

Törvény gyanánt vólt nálunk-is a' Magyar szemérmetességnek régi szép rendtartása, mely fejeznépünket Nemzetünk jó szokáfi mellől nem könnyen botsátotta az öltözetbéli ujjitásokra. De mit kell érnünk! majd arra jutunk, hogy ha valami meg-nem akasztya, minden órán esze vész Aszszonyink öltözetének. Már a' ki Magyarosan jár, módítlan parasztosnak tartatik, valami Házi, nem tetzik, tsak az idegen öltözetek betsüsök. Vólt még olly üdönk Erdélyben ezer öt száz kilentzven kilentzedik esztendőben, de bezeg meg-fizetett vala szájunk izének a' külső öltözet: mert már szerét számát sem tudgyuk vala a' fokféle, rajtunk élödő, 's régi gyűjteményinket ragadozó idegen Nemzeteknek. Idegen ruhával idegen szokás, idegen szokással idegen vágyodás, idegen vágyodással idegen vétkekre való botlás, ebből idegen szolgaság, és iga szokott jönni nyakokra azoknak, kik Elejeknek szokáfit, és Törvényét meg-nem betsülik, hanem külső seprölékkal tserélgetik-fel az házi tisztságnak épségét.

Nó hát régi szemérmetes Magyar vérből származott jó Magyar Aszszonyok, kimélgessétek Férjeitekkel együtt a' mitek vagyon. Ha öltözetekre kell, vagy a'
ma-

magatokéból, vagy a' Férjeitek Jovaiból költenetek, ne hozogassátok-bé olly nagy árron a' külső Országok terhét Hazánkba a'ma sok féle szinü idegen öltözetekben. Ha ugyan költenetek, ha ugyan adófodnotok kell, költsetek, adófodgyatok magatoknak inkább a' magatokéért, mint idegeneknek, Hazátok szokást vesztegető, gyermekeitek szemeit, indulatit ki-kaptató ujittásfokért.

HARMADIK RÉSZ.

A SZÉKELY FIU-LEÁNYSÁGRÓL.

ELSŐ KÉRDÉS.

A Székely Örökségből kívánhatnak-e Részt a' fiaktól a' Léányok?

A Székelyek, a' Régiek szokása szerént Nemzetségre, és Nemzetségeknek Ágazatira szokták osztani örökségeket a).
Mivel

a) Trip. P. III. T. 4.

Mivel azért a' Nemzetségnek, és a' Nemzetség Ágazatinak nevezetén csak a' Fiúág értetődik a), a' Székely Örökségnek, mint fegyverrel szerzett Jóságnak, természetfele hozza magával, mind a' Régiek szokása, mind az egész Magyar Nemzetnek közösleges Anya Törvénye szerint, hogy csak fiat illessen, és fiuról fiúra szálljon, mint örökség örökösre.

Volt-is nékik gondjok arra, hogy ezen Sczitiából magokkal Európába által-hozott, és fegyverek élével sok száz esztendőig meg-marasztott régi szép Törvények valamiképpen meg-ne tsonkuljon, se jövődöben ellenkező értelemre ne vonnassék. Miként értették azért Eleik, és továbbra-is miként kellene érteniek Maradékiknak, ujjabban-is meg-magyarázák, írásba tévék Dobo István, és Kendi Ferentz Vajdaságokban ezer ötfüz ötven ötödik esztendőben Sz. György Havának huszan nyoltzadik Napján magok földjökön Udvarhelyt tartott közösleges Gyűlésekben ezen szókkal: *Valamely embernek fiai-is, Léányi-is vannak, az Örökség a' fiat illeti: de a' Léányt kiki az ő Széke Törvénye szerint ki-házafittsa. Ha*
két

a) Trip. P. I. Tit. 7. §. Pater autum querat. Tit. 27. §. Hinc est *Instit.*

két Férjfi egy ember gyermekei ; egyiknek fia vagyon, másiknak Léánya vagyon ; a' Léány olly örökös az Attya Örökségében, mint a' fiu. Valamely embernek két Léánya vagyon, és fia nintsen, a' Léány olly örökös az Attya örökségében, mint a' fiu ; de ha a' Léányoknak fiok-is leszén, 's Léányok-is ; a' fiu a' Léányt ki-házafíthatja belölle.

E' fzerént : a' mely Székelynek fia is vagyon, Léánya-is vagyon, öröksége a' fiát illeti, a' Léánya pedig ki-házafításánál egyebet abból magának nem kívánhat. Mig azért valamely Ágban a' fiunak magva nem szakad, addig Léány az Örökségből nem osztozhatik, és a' fiakat az iránt nem háborgathattya ; de mikor fiu nem marad is, nem más, hanem a' közelebb való Léány Atyafi teheti kezét az ilyen örökségre, még pedig úgy, hogy ha a' fiu nélkül ki-hólt Székelynek két, vagy több Léányi maradnak, Attyok öröksége egyaránt illeti ugyan őket, de a' kissebbik válafzthat a' Lakhelyben, ha pedig a' kissebbik a' nagyobbbnak hasonlót nem adhat, egyaránt oszlik közöttök a' Lakhely-is a' több örökséggel egyetemben a).

MÁSO-

a) Constit. municip.

MÁSODIK KÉRDÉS.

Hogy lehessen úgy-~~is~~ Léányra szállani a' Székely Örökségnek, holott a' Székelyek Nemzetségre, és Nemzetségnek Agazati-
ra szokták osztani Örökségeket a' Régi-
ek szokása szerint: a' Régieknél pedig mi-
kor Örökség osztott csak a' férfiak szám-
láltattak, 's úgy osztotta-el közöttök a'
Sors a' földet a). Mitsoda régi szokást
tartanak hát a' Székelyek, hogy nálók
Léányra-is szállhat az Örökség?

Meg-kell itt tudnunk leg-elsőben: Kiket
értett Werbötzi István azokon a' Régie-
ken kiknek szokásokhoz hasonlítja Tör-
vényes Könyvében a' Székelyeknek Örök-
ségek osztásában való szokásokat. Ha Eu-
ropában akarnék azok után nyomozódni,
a' Romaiaknál kellene inkább mint má-
foknál motolnom; az ők Törvényeik, rend-
tartásaik, szokásaik lévén hathatósabbak
arra, hogy más Nemzetek-is követhes-
sék, és azokhoz szabhassák életek mód-
ját. De a' Romaiaknál régibb Nemzet lé-
vén a' Magyarokkal együtt a' Székely, to-
vább kell mennünk az ők ebbéli szoká-
sok ki-tanulásában, hogy meg-mutathas-
suk; hogy mikor közöttök fiu nem lévén,
a'

a) Constit. municip. Num. 27.

a' Léány szokott meg-maradni Attyának Örökségében, abban-is a' Régieket követik, és a' fiat illető Örökségnek természetét azzal meg-nem rontják. Kik hát ezek a' Régiek? egy áttalában azok, kiknek szokáslik vagy meg egyeztenek az Isteni Hagyományokkal, vagy egyenesen azokból származtanak. Illyen lévén az Izrael Népe, nyomozzuk a' Székelyek szokását náluk inkább mint más bálvánnyozó régi Vad Nemzeteknél.

Szép példát találunk erre Moyses negyedik könyvének huszan hetedik Rézében; a' hól Saalfaadnak fiai nem maradván, midőn látták volna az ő Léányi hogy csak a' férjfiak vétettek számba, 's azoknak menne örökségül a' föld, elő-jövének, és meg-állának Moyses, és Eleázár Pap, és a' Nép' Fejedelmi előtt, a' szövetség hajléka Ajtajánál, és mondanak; az Attyánk meg-bólt a' puszta-ban, és nem vólt a' támadásban, mely Koré alatt az Ur ellen indíttatott, hanem az ő bűnében bólt-meg; nem vóltak férjfi magzati, miért vétetik el a' Neve az ő Nemzete közül, mint hogy fia nem vólt? Adjatok örökséget nekünk az Attyánk Rókonai között. És vivé Moyses ezek ügyét az Ur ítéletére, ki monda neki: igaz dolgot kívánnak a' Saalfaad Léányi,

adj

adj örökséget nekik az Attyok Rokoni között, és annak örökségébe szállyanak. Az Izrael fiainak pedig ezeket mondjad; Mikor az ember fia nélkül hal-meg, a' Léányára szálljon öröksége; ha Léánya nem léssen, örökösi légyenek az Attyafiai; hogy ha Attyafiai sem léssnek, adjátok az örökséget az Attya Rokoninak, ha pedig az Attyának sem léssnek Rokoni, adassék az örökség azoknak, kik néki közel valók.

Illyen Törvénnel éltek eleitől fogva, 's élnek ma-is a' Székelyek, e' mellett maradnak-meg az Atyai örökségben a' Léányok: midőn az ő Attyoknak fiai nintsenek, az illyeneket nevezik fia Léányoknak.

HARMADIK KÉRDÉS.

Mi hát a' fia Léányság a' Székelyek között?

Mint fellyebb-is mondám, a' Székely örökségnek természeté az, hogy tsak fiat illessen, és fiuról fiura szálljon. Ha tehát történik, hogy fia nem maradván a' le-írt mód szerént, Léányra kell szállania annak, az illyen Léány az örökségnek természeté szerént fia Ággá léssen; nem különbben mint mikor valamely Aszfzony-
állat

állat az ő Attya, vagy Attyafia Jófzágában, a' Királytól tsupán tsak fiu ággátétetődik, 's valamint ofztán ennek Jófzága Léányt nem illet *a)* ugy olyan Székely fiu Léánynak fiai, 's Léányi maradván, Öröksége tsak a' fiaié léfzen, és azokkal az ő Léányi abból nem ofztozhatnak, minthogy ő-is az Attya örökségében fiu helyett maradott, midőn annak régi természete erőszakot nem szenvedhetvén, a' Léányt fiuvá tette, és így a' mely Székelynek két fia lévén, egyiknek azok közül [fia, a' másiknak pedig Léánya marad, a'] Léány-is olyan örökös ugyan az Attya Jófzágában, mint a' fiu, de ha ofztán az ilyen Léánynak fia is léfzen, a' fiu a' Léányt ki-házafithatja azon Jófzágból *b)*.

NEGYEDIK KÉRDÉS.

Hát ha az ilyen Léánynak fia nem nem lévén Léánya marad, fiu Léány léfzené az-is?

Mondhatnám azt-is, hogy fiu Léánynak tsak azt lehetne tartani, kire legköze-

a) Trip. P. I. T. 17.

b) Municip.

közelebb Attyáról száll az örökség; mert a' hól fia nem lévén, Léány marad, ugyis fenn-áll még abban az ő Attyának magva, mely az Atyai Nemzésnek emlékezetét fenn-tartya, 's egyfzersmind a' mellett örökössé téfzi a' Léányt, 's fia gyanánt marasztja a' Jófzágban: ezen ok pedig meg-szünik ott, a' hól meg-halván az ilyen Fiuléány, az Atyai Nemzésnek emlékezetét magával el-vifzi, 's az ő Attya magvából magához hasonlo Léányt nem hagyhat; nem hagyhatna pedig, mert az ő Léánya más Magból származott, és nem abból, melynek ereje által belölte fia Léány lett völt: tehát nálánál tovább a' Fiuléányság maga úttyát nem folytathatná, annál-is inkább; hogy a' természet a' Nemzést a' férfinak engedvén a) az Afzszony állatot tsak helyt adó efzköznek rendelte a' Magzatnak fogantatásában,

De még-is azt mondom: Ha a' Fiu léánynak fia nem lévén Léánya marad, Fiuvá téfzi ezt-is az Örökségnek természete: mint hogy nem a' Nemzés, hanem az Örökségnek tulajdonsága után [zokott járni a' Székely fia Léányság. Ugyan-is;
ha

a) Trip. P. I. T. 7. 22.

ha Örökség nem volna, héába viselne ott
 fiu képet a' Léány, a' hól magának a'
 fiunak sem volna mit keressen; ha pedig
 örökség vagyon, 's Fiu nintsen, Léány
 bírja azt, de Fiu nevezet alatt azért,
 hogy az Örökségnek, mely tsak Fiat il-
 let, természete erőszakot, és változást ne
 szenvedjen. Léány hát a' Székely Léány
 a' Nemzésben, de fiu az Örökségben.

ÖTÖDIK KÉRDÉS.

*Hát mikor Fiu maradván a' Főszágban, e'
 magtalanúl meg-hal, 's nem lévén köze-
 lebb való Férjfi, Léány Atyafira kell
 szállani az Örökségnek, lehet-e az ilyen
 Léányt-is Fiu Léánynak mondani?*

Ha meg-hal a' Székely gyermek nélkül,
 's férjfi testvérei, vagy más közel való
 Rokoni nem lévén Léány Atyafira ma-
 rad Öröksége, fiu helyett lészzen ez-is ab-
 ban, 's leg-ottan annak Fiuléányává vá-
 lik, kinek Ága Fiakból ki-fogyván, kö-
 zelebből benne akadott-meg.

HATODIK KÉRDÉS.

*Hárman, vagy többen-is lévén egy testvér
 Férjfiatyafiak; egyiknek azok közül ma-
 rad*

rad tsak Léánya, a' másik hal-meg magtalanúl; már ennek Öröksége egyaránt oszlik é a' több életben lévő fiakkal, és az említett fiu Léányal?

Az Örökség osztásában a' Régiek szokását tartván, és követvén a' Székelyek, a) eleitől fogva arra néztek, és vigyáztak, hogy annak léány ágon való forgása által a' fiak Nemzetsége el ne aprosodgyék; és a' miatt az Hadi szolgálatban a' közönséges Jónak hátra maradása ne légyen.

Innét: Jollehet közöttök a' fiu nélkül meg-hólt embernek léánya az ő Attya örökségében fiu léány nevezet alatt meg szokott maradni, de azzal Attyának Nemzetségében lévő több fiakhoz mindekben hasonlo ő nem lészén; így: 'a hól három Székely egy testvér Attyafi, egyik meg-halván fiu nélkül, Léánya marad, a' másik magtalan lévén, ugy hal-meg, ennek Öröksége tsak az életben lévő fiura száll, és annak testvérétől származott Fiuléánynak része abban nintsen. Miért hogy tsak az Attya Örökségére nézve lett

a) Trip, P, III, Tit, 4.

lett vala Fiuléány, nem pedig annak Házán kívül oldalúl való Attyafiaira nézve is, ide mutatván az irás a), midőn a' Salfaad Léányinak dolga ugy igazodék el az Ur ítéletéből, hogy Attyok Rokoni között meg maradván, annak Örökségébe szállyanak, még pedig úgy, hogy más Nemzetségbe férjhez ne mennyenek, hanem Attyok Nemzetsége között maradgyanak, hogy úgy az Örökség-is a'tól el-ne idegenedgyék.

Ebből származott az a' Törvény a' Székelyeknél, hogy ha a' Fiuléányt más faluba talályák férjhez-vinni, a' falu, melyből őtet el-vitték, meg-nem engedi, hogy az ő Attyának Öröksége után szakasztott nyíl földeket azon faluból ki-bírhassa. Ezt mindazáltal a' ló-fő Nemessekről, és darabantokról értvén, mert a' több Nemesség közöttök-is a' régi szokás, és végezések szerént magá nyilat egyik faluból másikba szabadossan el-bírhattya.

A' hól pedig három testvér közül egyik magtalanúl hal-meg, a' más kettőnek-is fiai nem lévén, tsak Léányi marad-

a) Trip. P. III. Numr. 36.

radnak; ezen két testvértől származott Léányok, Attyok magtalanul meg-hólt testvérének Örökségét egyaránt osztyák, és a' távulabb való Fiuág őket attól el-nem rekesztheti. Mert egy Nagy-Atyá-nak egyenlő Maradéki, és illő, hogy annak egészsz Jőszágában ők légyenek az Örökösök.

HETEDIK KÉRDÉS.

Honnét vagyon hát, hogy még-is néhult a' Székely földön osztznak a' Léányok is a' fiakkal?

Történt olly dolog a' Székellyek kö-zött, hogy Léány maradván a' Jőszág-ban, annak gyermekei, Annyoknak Fiu-léányságát vagy el-felejtven, vagy nem értven, vagy a' Léányok férjei hatalma-labbak lévén a' fiaknál; Léány Ágra sza-kadt Jőszágnak színe alatt fel-osztották egymás között az Örökséget, 's Részt vet-tek abból a' Léányok-is, melyre osztán üdö mulás-is következett, 's a'képpen meg-erősödvén a' Léányok birodalma, ebből következett, hogy ők-is osztzód-nak némely Székely Jőszágban.

De e' mellett nem álithatták azt, a' több fiu Léányoktól származott Székely Léányok, hogy igazságok vagyon a' Jószághoz, és a' fiak tartoznak abból nekik részt adni: mert egy néhány embernek ellenkező tselekedete a' közönséges Társaságnak Rendtartását, 's Törvényét fel-nem forgathattya a), 's azonkívül-is a' mi egynek jó akaratból megengedtetik, azt mások magoknak például nem vehetik b).

Bírhatnak pedig más úton-is Székely Jószágot a' Léányok: mert ha valamely Székelynek Felesége Jószágot vásárol, az egyaránt oszlik a' fiai, 's Léányai között, ha tsak egyéb Rendelést nem téfszen rólla.

Az olyan Jószágból-is részt vésznek, melyett Attyokfiura Léányra egyaránt szerezvén, annakutánna ezen Léányihoz való indulattyát ellenkező Rendeléssel meg nem másolya. Mert ámbár a' Levélben fiura Léányra irassa-is valaki maga kerefete Jószágát, de ezt mig életben léfszen,
ha

a) Ius publicum, priuatorum voluntate mutari non potest.

b) Reg. Iur. Can. 74.

ha akar, mindenkor meg-változtathattja, és ujjabb Rendelése által ki-hagyván a' Léányt, tsak a' fiaknak hagyhattya, szabadságában állván kinek kinek a' maga keresményét oda tenni a' hová tetzik a).

Részesülnek tovább a' Léányok a' Székelyek között az olyan Jószágból-is, melyet valaki egyezés fejébe az ő Attyoknak, vagy Annyoknak haláláért fizetett: mert ennyiben úgy hóltak-meg azok nékik-is, mint a' fiaknak.

NYOLTZADIK KÉRDÉS.

Hát mikor valamely Székely az ő Örökségét Király kezére erejzti, meg-kérheti-e úgy, hogy Léányra-is szállhasson?

A' Székelyek olyan Törvénnyel, és szabadsággal bírják Örökségeket, a' minémüvel bírták a' több Magyarok a' magokét mind addig, mig kerefsztényekké lettek, és Királyt választván, 's koronázván magoknak, a' Nemefitést, és Jofzág ofztogatását arra bízták b), valamint azért akkor a' Magyarok meg-tselekedték,
és

a) Trip. P. I. T. 57.

b) Ibid. T. 3.

és a' Józsiást melyet fegyverekkel keres-
tek vala, Király Adómanya mellett ki-
vánták bírni, ugy most a' Székelyek, tu-
lajdon Örökségeket, magok földökön,
melyet fegyverek után bírnak ök-is sza-
bad jó akarattukból Király Adómanya
alá botsáthattuk, 's a' Magyar Atyafiak-
kal (mert egy Nemzetségből való a' Szé-
kely a' Magyarokkal) egyenlőképpen bír-
hattuk a).

Arról tehát, hogy a' Székely a' ma-
ga kerefete Józsiához való szabadságát
által ne adhassa, 's meg ne kérhesse azt
mintegy uj Adómanynál a' Királytól mind
a' két Ágra, nem lehet kételkedni, sza-
badságában állván neki-is saját keresmé-
nyéről olly Rendelést tenni gyermekei
között, sőt idegenekre nézve-is a' miné-
mű tetik. Mert Józsiást Nemesszabadsá-
gával bírja b); a' Nemesszabadságnak
pedig egy része az, hogy a' Nemes em-
ber a' mit keres, oda teheti a' hova
akar c).

De a' mi őstől maradt Örökségét il-
leti, azt már Király kezére, 's Adóman-
nya

a) Approb. P. III. T. 76. Art. 7.

b) Ibidem Art. 3.

c) Trip. P. I. Tit. 5. 57.

nya alá nem ereszheti úgy hogy Léányit abba fiai ellen bé-vihesse. Ha bé-vinné-is, ellene mondhatnak a' fiak; Mert ők, az igaz, és Törvény szerént való vérek 's valamint hírek, 's akarattyok ellen el-nem idegenitethetik az olyan Östől maradt Örökség, úgy meg-sem tsonkulhat a' Léányoknak abba való bé-vitelek által. Ugyan-is nem lehet úgy kedvezni egynek, hogy abból a' másnak igazsága hátra maradást szenvedgyen. A' mit a' Törvény egynek rendelt, nem teheti azt-is a' nélkül senki közössé mással, a' Törvénynek el-mellözésével a).

KILENTZEDIK KÉRDÉS.

Hát már a' mely Székely Örökség egyszer Király Adományá alá-botsátatik, elveszti-é telyességgel természetét, úgy hogy többször előbbeni Allapottyára vizsgálja ne meheffen?

Mikor valamely Székely Örökségbe Király köze vitetik-bé, birodalma, és egyikről másikra való szállása úgy szokott annak utánna folyni, mint a' Magyar földön való

lo

a) Reg. Iur. C. 2. Id quod nostrum est, sine facto ad alium transferi non potest.

Ió Jófzágoknak *a*). [De ha történik, hogy annak Ura magtalanúl meg-hal, és harmintz két esztendőnek forgása alatt a' Fiskus belé nem kap, hanem más akár ki-is kezére veszi, és annyi üdöt békeségefen el-tölt birodalmában, fel-szabadúl ezen üdö-mulással a' Királyi Adómánynak Törvénye alól, és viszfza-megyen ismét az ő régi természetére, az-zal birattathatik *b*).

Ki-jő tsak ebből-is, mely szép szabadságra tudtak vólt verdődni a' Székelyek Jófzágok dolgában-is, méltó-is vólt: mert midőn Attila világot rettentő nagy Királynak halála után viszfza nem mentek Szcitiába, hanem ott, a' hól most-is laknak, meg-telepedtek, és magokat soha egy idegen Nemzetnek-is szolgátja, 's igája alá nem eresztették, bennek maradott fenn a' Magyarok igazsága Európában szerzett Tartományikhoz az alatt-is, mig utolszori ki-jövedelekkkel végképpen meg-erősthették birodalmokat azokban, 's kivált a' téjjel mézzel folyó Pannoniának kellemetes kövér földén.

T I Z E-

a) Approb. P. III. T. 76. Art. 7.

b) Ibidem.

TIZEDIK KÉRDÉS.

*Az ilyen úton előbbeni Allapottyára vissz-
tért Székely Jószág Fiat Léányt egy
aránt illet-é annak utánna?*

Minthaogy illy történetben régi termé-
szetére szokott vissza-menni a' Király kö-
ze alól fel-szabadúlt Jószág; annak pedig
régii természeté abból állott, hogy fiat il-
lessen, ha tsak az, a' ki kezére vette
vólt, és üdö mulással Fiskus ellen ma-
gáévá tette, más Rendelést nem téfzen
rólla, fiaié léfzen, és Léányi olly okból,
hogy Apjok keresménye vólt, Részt ab-
ból magoknak nem kívánhatnak: mert a'
Székelyek között a' szerezmény a' Szer-
zőnek östől maradt Örökségével, mint va-
lami gyökeres élő-fával, Ág gyanánt szo-
kott egybe-nőni, ha külömböző Rende-
lés által más gyökérbe nem oltódik.

TIZENEGYEDIK KÉRDÉS.

*Hátha a' Királyi adománynak Törvénye
alatt lévő, és a' melleit tsak fu ágat
illető Jószágból fu nélkül ki-holt Szé-
kelynek Léánya tartya-meg, azt illy u-
ton*

*ton Fiscus ellen, fiainak, Léányinak egy
aránt keresi-e?*

Mikor a' Székely földön Királyi adománynak Törvénye alá bocsátatott Örökséget fia mag szakadásán a' magva szakadt embernek Léánya harmintzkét esztendőnek forgása alatt békecségesen elbir; azon üdö folyással nem magát erősíti meg a' jolságban, mint Léányt, hanem annak természetét szerzi vizsgálja, és abba a' helybe állítja azt, melyben volt akkor, mikor Király kezére, s' adománya alá bocsátatott; és így az üdö mulással csak azt nyerte meg, hogy az örökségnek régi állapotja fel-ujjuljon; El-enyészvén azért az örökség elől a' Királyi adományból származott minden akadály, s' kellestven az örökségnek azt az idejét fel-venni, melyben volt, mikor Király kézre ment, mivel akkor, mint Székely örökség fiutól biratott, az ilyen vizsgálja nyerő Léány az ő Attyának, vagy Nagy-Attyának, a' mellyik tudni illik, Királyi közt vitt volt abba, fiuléányává válik, a' minémü ugy-is lett volna, ha a' jószág a' fiuléányágnak törvényével ellenkező útra nem hanyatlott volna; melyhez képest az olyan ő általa előbbeni állapotjára, s' következendőképpen az ő fel-akadott fia

fiu leányságának-is igazságára vizsgálta területett örökségből Léányit fia ki-házashattyaák.

TIZENKETTÖDIK KÉRDÉS.

Ha a' fiulány Jöbbágyhoz megyen, megmaradhat-e a' fiulányság Törvénye mellett attyának örökségében?

A' fiulány Jöbbágyhoz kelvén Házasságra, nem alkalmas tovább arra, hogy benne a' székely örökségnek természete munkálódhassék; meg akad azért legottan az ő fiu leánysága és annak törvénye mellett attya örökségében meg nem maradhat. Mindazáltal hogy abból semmiféle ne légyen, jó lelki ismeretű hites emberek meg bethüllik, 's igazán bethszerént való árrát közelebb való férjfi attyafia le-teszi néki, 's az-é lészzen az örökség. a)

TIZENHARMADIK KÉRDÉS.

Hát ha az ilyen Jöbbágyhoz költ fiu Léánynak Léánya szabad emberhez megyen, kezéhez válthattya-e az attya örökségét

*gét azon férjfi atyafitol, ki ezt abból
ki-fizette volt?*

Oka, melyre nézve a' Jobbágyhoz költ fia leányt az ő atya örökségéből a' közelebb való férjfi atyafi ki-fizetheti, az hogy az olyan Örökség valamiképpen Jobbágy örökséggé ne tétetődgyék, 's az-
zal maga természetét el ne veszélsze, a) olly szabadsága lévén személyére nézve-
is a' székelynek, hogy ötet Jobbágyá fenki nem teheti, még a' Tiszt-is Hiva-
talya nélkül maradna, a' ki azt meg en-
gedné b).

Mikor pedig a' Jobbágyhoz költ fia-
leánynak leánya szabad emberhez mé-
gyen, fel szabadul annak terhe alól, a'
mi az ő Annyát 's következendöképpen
ötet magát-is az örökségnek birodalmá-
ra alkalmatlanná tette vala és így le-té-
vén az örökségnek árrát, kezéhez vált-
hattya azt, 's azon módon birhattya, a'
mint birta volna az ő anyja, ha Job-
bágyhoz nem menván, a' fiuleányságnak
szabadságában meg maradhatott volna.

A'

a) Approb. P. III. T. 67. Art. 12.

b) Ibidem.

A' Jobbágyhoz költ fiuléánynak
 fiairól pedig olyan értelemmel kell len-
 ni, hogy ha ezeknek földes Urok szabad-
 ságot adand az annyoktól el-vett örök-
 ségnek vissza váltása leg-közelebb őket,
 és nem a' Léányokat illeti: Mert fel-
 szabadulván a' Jobbágyság alól, alkal-
 matosokká lettek a' székely örökségnek
 biródomára, 's nem lehet attól tartani,
 hogy általok a' székely örökségből Job-
 bágy örökség legyen.

TIZENNEGYEDIK KÉRDÉS.

*Hát mikor a' Jobbágyhoz költ fia léány öz-
 vegyen maradván, másodszor szabad em-
 berhez megyen Házaságra, fel támad-e
 azzal az ő fia léánysága, és az örök-
 séget térjfi attyafjától vissza válthat-
 tyá-e?*

Jobbágyhoz menván a' fia léány, azzal
 az ő fiuléánysága telyefséggel meg nem
 hal, és az örökségtől örökösön el-nem
 marad, hanem fel-akad egy ideig, míg
 tudni illik a' fia léányságnak szabadsága
 előbbeni uttyába igazodhatik,

Ha azért a' Jobbágyhoz, költ fia
 léány özvegyen maradván második há-

zafságra szabad emberhez mégyen, vagy másképpen-is magának szabadságot ferezhet, viszfza lépik oda, a' hol megakadott volt az ő fiuléányságának Törvénye, és szabadsága, 's arra nézve a' mivel őtet ki fizették, viszfza fordítván azt, méltán kezéhez kívánhattya az örökséget.

TIZENÖTÖDIK KÉRDÉS.

Ha a' fiuléánynak törvényes Házasságon kívül gyermeke születik, el-maradhat-e arra az ő öröksége?

Ha a' fiuléánynak, minek előtte férjhez menne, vagy azután Özvegységében, az az; Törvényes Házasságon kívül gyermeke születik, arra az ő öröksége a' fiuléányságnak Törvénye mellett nem maradhat: mert ámbár némelyek vélekedése szerént a) a' fattyu gyermeknek része lehetne-is egyebütt az anyai Jofzágbán; de mivel a' székelyek között a' fiuléányra szállott örökséget anyai jofzágnak nem mondhattjuk, mint hogy abban a' Léány fiu helyet vagyon; azért nálók megkívántatik, hogy Törvény szerént való ház-

zas.

a) Stick. de Success. ab intest. Differt I. Cap. 2. §. 46. 46. et 52.

zafságból származzék, a' ki úgy akar, hogy Annyának fiuléányságán kezéhez vehesse az örökséget, és abban megmaradjon. Mert valamint a' fiuléány, fiu magára nézve az ő attyának örökségében, úgy gyermekeire nézve atya helyet való az örökségnek által adásában; Az atyai jószágban pedig a' fattyu gyermeknek Részé nem szokott lenni, a) ha szintén fiának mondaná, vagy vallaná is a' kitől vólt annak származása, úgy értvén azt a' több Magyarokrol is, mint a' Székelyekről.

Sőt nem csak az Atyai, hanem az olyan Anyai Jószágbol is, melyet valamely Ásfzszony állatnak elei fiura léányra egyaránt kerestek volt, részt a' fattyu gyermeknek nem ítélhetni a' Magyar Nemzetnek mindenkor fenn álló törvényes szokása szerént, melyel a' Vétkes, és tiltott, közösülést eleitől fogva kárhoztatta, b) és utálatos gonofzságnak tartotta, 's azért is sohult másnak a' jószágban való Részesülésre utat nem nyitott, hanem csak az igaz Házaszágból származandoknak. c)

a) 5. ff. de in jus vocat. L. 2. & 4. unde cognat.

b) Ulad. Decr. 7. art. 47.

c) Trip. Part. I. Tit. 17. P. 2. Tit. 62.

Ezt tartották a' Székelyek-is, kik mind régi Honyokban, Nagy Szcitiában mind pedig onnét való ki-költözésekben 's azután-is a' Magyar Birodalomnak Attila halálával következett bomlása után való meg-telepedésekben, nem tsak a' fajtalan életet, de még az idegen Nemzetekkel való Házasságot-is mindenkor távoztatták e' mái napig, hogy az által régi jó Véreket, meg-ne vesztegetnék, hanem meg-maradván Elejeknek tisztaságában, mind a' fegyverre, mind azzal nyert, és szerzett Örökségeknek meg-tartására, 's őltalmazására alkalmatosabbak lehetnének. Nálók a' fattyu vetett személyeknek, valameddig törvényes Házasságra nem verdődnek, fejeket sem szabad ugy viselniük, mint más Aszszonyoknak, kik magokat jámborul kontyoltattyák-bé.

Ugyan tsak ha mi Jószága tanáltatnék az őstől marad Özvegségen kívül a' meg-esett Fiuléáynak, részes abban az ő olly módon kapott gyermeke-is, tsak hogy Király Adómánnya ne légyen az: mert az illyen Jószágba mellőző úton senki bé-nem férhet, hanem egyedül, és egyenessen azokat illeti, kik Törvényes születés által lettek Örökösök annak, a' kié vólt Király Adómánnyából a' Jószág.

TIZEN.

TIZENHATODIK KÉRDÉS.

Mikor táborozó ideje vagyon a' Székelységnek, miként megyen végbe a' hadi szolgálat a' fia Léány Részéről?

A' Fiu-Léány mig hajadonkodik, hadakozás idein tartozik 'Zsoldossa által táborozni; minekutánna férjhez megyen, mind hadi, mind honn való szolgálatnak terhet az ő Férjének kell hordozni.

TIZENHETEDIK KÉRDÉS.

Mit neveznek a' Székelyeknél kegyelem Résznek?

Mikor meg-hal valamely Székely, 's Özvegye marad, és a'vagy gyermekeivel nem lakhatik, vagy nem lévén gyermekei, a' Véreket ötlet elszendő múlva kiakarják tenni, tartására a' Jóságból bizonyos Részt szakasztanak-ki, melyből élhessen, és táplálhassa magát mig Ura nevét betsülettel viselendi.

Ha valaki el-öregedik úgy, hogy a' köz szolgálatra alkalmatlanná lészen, és által-adja Jóságát fiainak, vagy ha fiai nem vólnának, Attyafiainak a' végre, hogy az ő személyében erőtelensége mi-

att meg-tsökkent szolgálatot vífelyék, ily történetben emezek az által-vett Örökségből valami részt szoktak rendelni tartására, melyről osztán falu közé kívántató szolgálatot nem téfzen, hanem réája is a' mi eshetnék, azok hordozzák. Meg-történik ez, az olyan fiuléányokból vált Afzfzonyokkal-is kik el-öregedvén Házoknak, 's Jószágoknak tovább gondját nem vífelhetik, hanem fioknak erefztik, megtartván magoknak bizonyos Részt egyedül a' végre, hogy élheffenek belölle.

Mikor a' falu Nyilat ád valakinek, hogy arról szolgályon, 's ki-fogyván erejéből többé nem szolgálhat, ki-vétetődik ugyan a' Nyíl az ő kezéből, de megmaraszt a' falu nála bizonyos Részt táplálására, attól töle, míg él, semmi szolgálatot nem kívánván. Az ilyeneket nevezik Kegyelem Résznek.

NEGYEDIK RÉSZ.

A' LÉANY' NEGYEDRŐL.

ELSŐ KÉRDÉS.

Mi a' Léány' Negyed? honnét vette eredetét? kik? minémü Jószágból, és mi módon szokták fizetni?

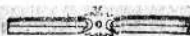
Léány Negyednek mondgyuk azt a' Jószágot, melyet adnak a' Léányoknak, vagy Afzszonyállatoknak az ök Attyoknak Örökségéből az Atyai Nemzésnek bizonyására nem örökké, vagy örökösül, hanem tsak váltságosképpen a).

Nyomat találjuk ennek Második András ditsőséges emlékezetü Királyunk törvényes Rendelésében b), a' hól az iratik, hogy ha a' Nemes ember fiu nélkül hal-meg, Léánya maradván Jószágnak Negyed Réfze az-é légyen.

Szok-

a) Trip. P. I. T. 88.

b) Andr. II. C. 4.

Szokták pedig, és tartoznak fizetni azok, kikre által-mégyen a' Józsnak Öröksége, akár Fiskus légyen az, akár a' meg-holt Nemes embernek véle egy Nemzetségből való férjfi Attyafia a). De csak olyan Józsból, mely Fia illet, és annak Magva szakadásán-is Léányágra nem száll, hanem leg-ottan Fiskusra mégyen-által b).

Mikor azért Léány Negyedek kell fizetni, abban ilyen módot, és rendet szoktak tartani: hogy minden a'féle atyai Örökséget, annak minden haszonvívő jövedelmével, és minden hozzá-tartozókkal egyetemben négy egyenlő Rézre szakasztanak, 's a' Negyedik Réz akár egy, akár tizen, vagy többen-is légyenek a' Léányok, azoknak marad, 's azért-is mondatik Léány Negyednek.

De az ilyenképpen ki-szakasztott Réz a' Léányok örökösön magoknak meg-nem tarthatják másként, hanem ha azoknak, kiket az Örökség illet, hírével, és akaratjából jószágatlan emberekhez kelnének Házasságra; különben le-tévéen annak

a) Trip. P. I. Tir. 29.

b) Ibid.

annak Bets szerént való árrát a' Fiak, vagy ha azoknak-is Magva szakadott a' Nemzetségben, a' Fiskus őket abból férjhez menetelek után akár mikor ki-tehetik, és a' szerént ismét a' több három Részhez foglalhattyák.

Arra kell pedig az ilyen Léány Negyedek ki-adó Véreknek vigyázniok, hogy egy Léánynak annyit ne adjanak, a' mennyivel mind együtt a' Léányágnak tartoznának: Mert a' mint felyebb-is jelentém, ha tizen, vagy többen lesznek-is a' Léányok, egy Negyednél többet nem vehetnek, melyet ha egy lesz-is a' Léány, tsak ugyan a' Vérek, és Örökösök a' le-írt mód szerént tartoznak annak-is ki-adni a).

MÁSODIK KÉRDÉS.

A' Székely Jószágból kívánhatnak-e Negyedek a' Léányok?

A' Székely Jószág, és Örökség Fiu nem maradván benne, Léányra száll; de a' Léányág ki-fogyásával sem Fiskusra, hanem

nem a' Szomszédra mégyen által a), mivel azért a' Léány Negyedét oly Józsgából szokták fizetni, mely a' Fiumag szakadásán-is nem Léányt, hanem Fiskust illet, a' Székely Örökségből, ugymint Léányra-is szakadhatóból Negyedét a' Léányok nem kereshetnek.

HARMADIK KÉRDÉS.

A mely Józsgából egyszer Léány Negyedét fizettek a' Fiak, kereshetik-e többször abból Részeket a Léányok?

Ki vévén egyszer a' Léányok az Atyai Örökségből a' Negyedét, azt többször se magok, se Maradékjok nem kereshetik, és azért a' Fiuágot nem hábor-gathatják; mely ellen ha tselekednének, meg-bizonyosodván, hogy a' Negyed egyszer ki-adattatott, azonnal az olyan Negyedet-kereső Léányok, vagy azoknak Maradéki patvaron maradnak, az az: a' Negyed mellől is örökösön el-esnek, 's még a' felett Díjjokon változnak b).

Mindazáltal ha egy Léánynak Törvénykezés, és az Okleveleknek elő-mutatása,

a) Approb. P. I. T. 6. Art. 2.

b) Trip. P. II. T. 70.

tatása, 's meg-hányása vetése nélkül a' Negyedtet ki-adgyák-is, azzal a' többit nem lehet el-szorítani attól, hogy Törvény úttyán végire ne meheffenek, illetve Léányágat vagy nem az olyan Atyai Jószág, melyből Negyedtet találtak volt fizetni a' más Léálynak.

NEGYEDIK KÉRDÉS.

Miként kell érteni azt, hogy egyszernél többször nem tartóznak Léány Negyedtet fizetni a' fiak?

Ki-vévén egyszer a' Léányág a' Negyedtet, azt többször nem csak a' ki-fizetett Léálynak Maradéki, hanem más-is akár melyik fiutól, és akár mi üdőben származandó Léány nem keresheti. Példának okáért: egy Fiu, egy Léány ketten testvérek. A' Fiu az Atyai Jószágból ki-fizeti Negyeddél a' Léányt. Már ezen Negyedtet fizető Fiunak legyen ismét fia Léánya: Az ő fián többé Negyedtet nem kereshet az ő Léánya: mert a' Törvény a' Jószágnak csak Negyed Részét vetette vala ezen Terh alá, az három Részt éppen hagyván a' fiu számára a), 's mikor

 azon

a) Trip. P. I. T. 89.

azon negyed Részből-is ő maga a' Léányt ki-fizette, a' fia kezére minden terh nélkül bocsátotta az által, nem maradván semmi, a' mit azon kereshetne valaha a' Léány. Ugyan-is ha e' különben volna, sokkal terhesebb lenne az ilyen Léányt nem illető Jófságnak állapota, és alább való volna annál, mely Léányt-is illet, 's mikor negyedikszer kellene a' Negyedet ki-adni, e' fzerént a' Negyed fizetésben az egész Jófság a' Léányoknak menne.

ÖTÖDIK KÉRDÉS.

Miként maradhat-meg örökösön a' Negyedbe szakasztott Jófság a' Léányoknál?

Emlékezem fellyebb-is arról, hogy a' Negyedet nem örökösön, hanem csak váltságosképpen szokták adni a' Léányoknak, 's arra nézve a' fiak azt le-tévéen bétét, akár mikor-is a' Léányoknak férjhez menetelek után kezekhez válthatják. Mindazáltal ha ugy történik, hogy valamely Negyedes Léány jófságtalan emberhez kél, és ezt a' Negyedet fizető félnek hírével, 's akaratjából tselekszi; megmarad a' Nékie adatott Negyedben örökös-

kösön, és abból többé a' fiak ötet ki-
nem fizethetik *a*).

Történhetik az-is, hogy a' kik Ne-
gyed fizetéssel tartoznának, ennek fejébe
a' Léányágnak bizonyos Jószágot szakasz-
tanak, és azt örökösön oda engedik. Az
ilyen úton Léány kézre jutott Jószágot-
is csak éppen azoknak, kiket rendszerént
illetne, kárára ne légyen az ollyatén sza-
kaszítás, meg-tartják a' Léányok örökö-
sön, és a' fiaknak viszfza-botsátani nem
tartoznak *b*). Az ilyen Negyedben oda
maradt Jószág pedig annakutánna fiat
Léányt egyaránt illet *c*), de ha, a' kinek
fizették volt, magva szakad, viszfza-mé-
gyen azokra, a' kik adták.

HATODIK KÉRDÉS.

*Minémü útát, és rendet kell tartani a' Lé-
ány Negyednek törvényes keresésében?*

A' Léány Negyedet mind Magyar-Or-
szágban *d*), mind pedig Erdélyben *e*) rö-
vid

a) Trip. P. I. T. 29.

b) Trip. P. I. T. 17.

c) Ibid.

d) Trip. P. II. T. 19.

e) Approb. P. IV. T. 1. Art. 11.

vid Perfolyás mellett szokták keresni. Magyar Országban ugyan egyenesen Táblán a) perelnek érette; de Erdélyben szabadságában áll a' Felperesnek Táblán keresse-e, vagy Vármegye székin b). Ha Táblán akarja a'hoz való igazságát keresni a' Partiumban, az az: Magyar Országban Erdélyhez szakadt Réfzeiben, egymint közép Szolnok, Kraszna, és Záránd Vármegyékben, 's Kövár Vidéken tizenötöd Napra; egyéb Vármegyés Helyektől nyoltzad napra Király neve alatt költ hivo Parantsolattal idézze Törvénybe a' ki-adni nem akaró Felet c). Ha pedig Vármegye székin folytatja, ugy-is a' Partiumban tizenötöd nappal, egyebütt pedig nyoltzad nappal a' Szék napja előtt vitesse véghez a' Törvénybe való Hivást, de ne Király parantsolattjával, hanem Szolgabíró által, annak eleibe-adandó szó vagy írásbéli móddal.

Észre kell pedig itt venni azt-is, hogy ezen dolog végett indúlt Perfolyásban élhetnek a' Peresek Erdélyben minden Törvénybéli fegedelmekkel, Kérdöre-
is

a) 1545. art. 36.

b) Appr. P. I. T. I. Art. 12.

c) Ibid. Art. 13.

is el-vihetik az ítéletet, ha a' szükség úgy hozza *a)*. Ellenben Magyar Országban a' Léány' Negyedért indított Perben lett ítéletnek végbe-vitelét, tilalommal *b)*, vagy erőszakos vissza-igazittással *c)* akadályozni nem lehet.

HETEDIK KÉRDÉS.

Lehet-e a' fiaknak idő mulás mellett el-vetni a' Léányágot a' Negyed Keresetöl?

A' Léány' Negyed keresetét úgy lehet képzelni, mint valami Osztozás dolgát. Mivel azért egyik Atyafi a' másikat el-nem rekesztheti a' Jószágtól azon Okkal, hogy sokáig halgatván osztózatlanul maradt, és a' maga Részét ki-nem vette *d)*, úgy a' Léány-is akár meddig várakozzék, 's halogassa Negyedének keresetét, a'hoz való igazságát semmi idő-mulással el-nem vesztí; hanem tartozik azt néki a' fiu ki-adni, valamikor fogja ki-vánni.

NYOL-

a) Approb. P. IV. T. 1. Art. 25.

b) Kitton. Qu. 2. C. 5.

c) 1647. Art. 126.

d) Trip. P. I. T. 37.

NYOLTZADIK KÉRDÉS.

Mivel kell a' Negyedek ki-fizetni?

Mikor Negyedek fizetnek a' fiak, nem kényszerithetik a' Léányokat arra, hogy ne pénzzel, hanem egyéb felkelhető Jókkal engedjék magokat ki-fizettetni. A' mennyire azért fog betsültetni a' Negyedbe szakasztott Jószág, azt nékik kész pénzül kell le-tenni *a*), avagy ha talám annyira való pénzek nem lenne a' fiaknak, ne hogy ök-is a' Negyed fizetése miatt Jószágokat el-adni kényszerittessenek, adhatnak lovakat-is pénz fejébe, és azokat a' Léányok-is tartoznak el-venni *b*); de másféle marhához, vagy ingo Jóhoz nyulni, akarattyok ellen nem tartoznak.

KILENTZEDIK KÉRDÉS.

Mikor, és minémű vétkekben vesztik el az Afzszonyok az ő Léány Negyedeket?

El-vesztik az Afzszonyok az ő Léány' Negyedeket **I.** Mikor azért őket annak rendi szerént meg-kinálják, ök pedig hozzá

a) Trip. P. I. T. 29. 89.

b) Ibid. T. 101.

zá nem nyilván Törvénykezésre szorítják a' fiakat, 's azután a' mely okokra nézve azt tselekedték, a' Törvény szinén helyteleneknek tanáztatnak *a*). 2. Ha olyan vétkekbe elegyednek, melyért őket Fejek váltságán marasztják *b*). 3. Férjeket, vagy Gyermekeket megölvén, a' vagy egyéb Hitetlenségből álló gonofságot mivelvén, ezen Történetekben is Fejekkel, és több ingo, 's ingatlan Jovakkal együtt Negyedektől-is örökösön el-maradnak *c*).

TIZEDIK KÉRDÉS.

Lehet-e valakinek Nemességét azzal megbizonyítani, hogy Elei Léány' Negyedét fizettek vólt?

Mínthogy Léány' Negyedet Király Adómánya mellett szerzett örökös Jöfzágból fizetnek *d*); az ilyen Jöfzág által pedig megszokott Nemefedni a' Szerző *e*) a' ki megmutathattja, hogy Elei az előtt száz esztendő-

a) Trip. P. II. T. 24.

b) Ibid. T. 43.

c) Trip. P. I. T. 43.

d) Ibid. T. 18. 17. 38.

e) Ibid. T. 4.

tendővel Negyedét adtanak a' Léányoknak, annyit télsen, mintha azt mutatná meg, hogy azok valósággal Nemes emberek voltak, 's Nemes ember ő maga is utánnok a).

Ö T Ö D I K R É S Z.

MIKÉNT PARANTSOLHATNAK JÓSZÁGOKBÓL A' LEÁNYOK, ÉS MINT BIRHATTYÁK AZT MIG HAJÁDONOK?

E L S Ő K É R D É S.

Mikor szabadúlnak-fel arra a' Léányok, hogy Józságok igazgatásához hozzá szollhassanak, és mehetnek-e azokiránt valakivel alkalomra, vagy más egyéb egyezésre?

Alkalmatosokká válnak a' Léányok tizenhat elztendős Korokban arra, hogy őket illető Józságoknak dolgaihoz hozzá szollhassanak b). Mivel pedig elméjeknek

a) Trip. P. I. Tit. 6.

b) Ibidem T. III.

nek gyengesége miatt könnyen meg-tsallattathatnak *a*), azért valamig hajadonkodnak, ámbár életeknek azon tökéletes idejére jutottak-is, azokról örökös, vagy tsak ideig-tartó vállált-is Tutorok hire nélkül nem tehetnek *b*).

Ugyan tsak őket sem lehet ugy megszorítani, hogy telyességgel a' magok Jószágokkal szabadok ne légyenek *c*); annakokáért bizonyos, és nyilván való, méltó tekéntetekre nézve, és ha valami el-kerülhetetlen szűkségtől kényszerítettnek, Jószágok iránt Törvényes vásárba, és alkalomba erefzkedhetnek *d*).

Vagyon nevezetefen két fő-ok, melyekre a' Törvény ezen engedelmet mutatta hozzájok, tudni illik: mikor szegénységre jutnak, vagy a' kiknek hatalmok, 's gondviselések alatt vannak, azok ö réájok illendő gondot nem viselnek, tehát hogy e' miatt ne szegényeskedgyenek, 's szerentséjekben akadályt, és tsunkulált ne szenvedgyenek, abbéli fogyatkozása-

a) Trip. P. I. T. 112.

b) Ibid. T. 91. 126.

c) Ibid. T. 60.

d) Ibid. T. 111.

kozásoknak helybe-vitelére Jószágokhoz is hozzá-nyulhatnak, és azt annak rendi szerént Áruba botsátván el-adhatták, vagy másképpen is abból szükségeket ki-potolhatják *a*).

Hasonlóképpen látván, hogy férjhez-meneteleknek idejek teldegelik; 's egyébként ki-kelelésekre hamar, vagy soha szert nem tehetnek, -hanem ha Jószágokat vetik-közbe, 's az által készítenek utat arra, és alkalmatosságot magoknak, ezen okra nézve is szabadságok vagyon, hogy Jószágokat el-adhassák, el-köthessék *b*).

M Á S O D I K K É R D É S.

Hát ha kedvek ellen erőszakkal vészik őket arra, hogy Jószágokat el-adgyák, el-kössék, vagy akármiképpen magoktól el-idegenítsék, mint vehetik eleit annak?

Az erőszak által véghez-ment dolgoknak nintsen Állandósága a' Törvényben *c*), 's nem csak a' gyenge, és félelmes szívű Léányzók, de a' vastagabb, 's keményebb bátor-

a) Kitton. Q. 51.

b) Trip. P. I. T. III. Kitton. Q. 51.

c) L. I. ff. Quod metus causa.

bátorságu férfiak-is, a' mire őket az el-nem távoztatható erőszak, 's abból szármozó, és az álhatatosságot-is meg-tántoritható félelem vinné, az ollyatén kényszerítés alóll ki-menekedvén vizsgálomond-hattyák, és meg-hívhatják. Az hajadon, 's kivált mások gondvifeléfe alatt lévő Léányok-is azért, ha valami Vallástétel-re erőszak szerént való kényszerítésből hajtathatnak, főképpen azok által, kiknek gondvifeléfe alatt vannak, mihelyt férjhez-mennek, mindgyártan meg-hivatják azt, és fel-forgathatják a).

HARMADIK KÉRDÉS.

Hát csak férjhez-menetelek után hívhatják-e meg Vallástételeket a' Leányok?

A' melly Végezésekre, Kötésekre, Vársárookra, Alkalmokra, 's Jóságoknak egyéb akár minémű el-idegenítésére erőszak által való kényszerítésből hajtathatnak az hajadon Léányok, azokat többire férjhez meneteleknek első esztendeje alatt szókták meg hívni; oka lévén ennek az, hogy tellyes bátorságokat leg jobban férjhez menetelekkel érik el, 's akkor

H

sza-

a) Trip. P. I. T. III.

szabadulnak fel gondviselőjöknek-is hatalma, és birtoka aloll.

Másként: ha nem a' Gondviselők vagy-is Tutorok erőltették, és vették őket azokra; férjhez menetelek utánra ne halogassák a' meg hívást, hanem addig-is vigyázzanak, és lálsanak hozza ahhoz, ne hogy olztán el-késvén véle, a' Törvénytől nyujtott engedelemnek hasznát ne vehessék. a) Mondám, hogy el ne késsenek véle. Mert könnyen meg történnhetik, hogy vagy ők sokaig hajadonkodnak, 's üdö mulás ütheti Nyakon a' dolgot, vagy férjhez meneteleknek-is első ezftendeje olyan lehet, mely akadályoztathattya a' meg-hívásnak modgyát, 's alkalmatosságát.

NEGYEDIK KÉRDÉS.

Hol, és miképpen kell véghez vinniek a' Léányoknak az ollyatén meg Hivásokat?

Mikoron a' Léányok valami ártalmas, és Károkra szolgáló Végezéseket akarják meg-hívni, másolni; valamelyik Ország Birája, vagy Itélő-Mester, vagy Káptalan eleibe kell személyek szerént menni-ek,

a) Reg. Iur. Vigilantibus jura.

ek, és ott, élő Nyelvekkel mondgyanak ellene azoknak ; mely tselekedetekről kivánságokra, ő Felsége a' Király, vagy Káptalan hiteles Pettsétye alatt költ Bizonyosság Levelet adnak ugyan ott nékik, hogy azt annak idejében elő vévén meg mutogathassák ; hogy az ollyan Végezéseket idején korán meg hívták, 's azoknak ellene mondották. a)

ÖTÖDIK KÉRDÉS.

Birhattyák-e magokra jószágokat az hajadón Léányok?

A' Léányok egészszer férjhez menetelekig Tutorság alatt szoktak maradni. b) Mivel azért a' Tutorok hivatalya, nem tsak a' személlyeket, c) oltalmazni azoknak, kiket hatalma alá hagyott a' Törvény, hanem jószágokra-is d) gondot viselni, számokra birattatik ugyan ezeknek gondviselések alatt a' Jóság, és annak Jövedelme-is övék, e) de magokra különös-

H 2

sön

a) Trip. P. I T. 128.

b) Ibid. T. 112,

c) Ibid. Tit. 113.

d) Ibid. Tit. 123.

e) Ibid. Tit. 115.

sön Tutorok akaráttya ellen a' jószág-
nak birodalmában, 's a' körül kívántató
dolgoknak folytatásában elől nem paran-
tsolhatnak a).

Mivel pedig tanáltatnak olyan Léá-
nyok-is, kik életeknek nem tsak tökéle-
tes esztendeire jutottak, hanem azon üdöt
meg-is haladták, 's korosodni kezdettek,
az illyenek, ha azok, kiket az ő réájok-
való gondvifelés illetve, meg engedik,
vagy el-halgattyák, magokra-is el-marad-
hatnak, Jószágokat igazgathattyák, 's an-
nak dolgát mint Gazd'alszszonyok folytat-
hattyák, másokkal jó okkal móddal al-
kalmakat, 's Egyezéseket-is tehetnek, pe-
relhetnek-is b); de osztán magok nevek-
ben tartoznak meg-is felelni a' Törvény-
ben. Ezen Birálkodásokat mindazáltal
ugy kell érteni, ha azt nekik meg-enge-
dik; mert akarattyokat effélékben nem
követhetik, 's a' Tutorság alól tsak kén-
nyekre, 's tetzések szzerént hajadon álla-
potttyokat fel nem szabadithattyák.

HATO-

a) Trip. P. I. Tit. 113.

b) Ibid. Tit. 111.

HATODIK KÉRDÉS.

Kik szoktak hát Tutorak lenni a' Léányoknak?

Ertem ezen Kérdésben azokat a' Léányokat kiknek szüléi meg-haláloztak. Mert míg azok élnek, övék a' gondviselés *a)* Mikor azért Attya, 's annya nélkül marad árván a' Léány, testvér Bátya, vagy öttse léfzen az ő Tutora *b)* ha férjfi testvére nem lenne, az ő Attya Nemzetségből való férjfi Atyafi veszi ötet gondviselése alá *c)*, ha ilyen vére sem tanálkoznék, Anyai Ágon való Attyafiának birik, 's a' viseli gondját *d)*. Ha se Attya, se Anya után Tutornak való Atyafi nem vólna, Attya-is néki Testamentomban Tutort nem hagyta (mert hagyhat ha akar) a' Királynak, mint Árvák pártfogójának hivatalya, hogy Tutort rendelyen, olyant tudni illik, a' ki azon Heységben Jószágos ember, és a' kihez semmi gyanu nem férhet, hogy az árva Jószágát vagy magának horgászni, vagy

más-

a) Trip. P. I. T. 113.

b) Ibidem.

c) Ibid. T. 116.

d) Ibidem.

másra szállítani, 's el-pazérlani kívánna *a*).

HETEDIK KÉRDÉS.

A Léányokat Jószágaikból, történt károfitásokért, 's hatalmaskodásokért lehet-e Törvénybe hívni?

A' mely Léányok Tutorság alatt vannak, azokat Jószágaikból másokon el-követett Kártételek, vagy egyéb hatalmaskodásokért egyenesen szembe fogni nem lehet; hanem ha történnének-is a'félek, inkább Tutoroknak lehet tulajdonítani *b*); erre nézve az ilyen gondviselei Hatalom alatt lévő Léányokat magokat töstént olly színű dolgokban Törvénybe nem foghatják, 's nem hívhattyak, a' ki hívná, Díjokon maradna érette *c*); így azért nem is ők, hanem Tutorik tartoznak ollyankor meg-felelni.

Ha mindazáltal valamely Léányzótsak magára maradna a' Jószágba Tutor nélkül, 's ugy bírná azt, illy történetben Jószágából másokon esett meg-bántodá-

a) Trip. P. I. T. 115.

b) Ibidem T. 132.

c) Ibid. P. II. T. 23.

todáfokért nékie kellene meg-felelni, ma-
 ga lévén oka, hogy hajadon vólt, 's
 még-is Tutor nélkül kívánta folytatni éle-
 tét, 's bírni Jóságát.

HATODIK RÉSZ.

A' LÉÁNYOKNAK FÉRJHEZ-MENE- TEKRŐL.

ELSŐ KÉRDÉS.

*Miként szabadulnak-fel a' Léányok az A-
 tyai, vagy Tutori Hatalom alól?*

A' Léányok mind addig, mig férjhez
 kelnek, magok szabadságokban nintsenek,
 hanem más ótalma, és hatalma alatt
 kell nékiek maradniok. Mert különben
 ha réájok jó gondviselés, és vigyázás nem
 léssen elméjeknek gyenge, és hajlandó
 vóltá miatt könnyen el-hitethetik, és meg-
 tsalhattyak őket *a*). Ez így lévén az
 Atyai, vagy Tutori Birtok, és hatalom
 alól

a) Trip. P. I. T. 112.

alól akkor szabadulnak-fel, mikor ki-házalíttják, és haza adják őket *a*).

MÁSODIK KÉRDÉS.

Hány esztendős korokban lehet jövőendőbéli Házasságra el-mátkáfitani a' Léányokat?

Mint hogy a' Mátkaság által kötelesek-ké téfzik magokat egymáshoz a' Házasságra tzelező személyek *b*), arra nézve szükségesen meg-kivántatik, hogy azoknak idejek olyan legyen, melyben észre vehessék, 's meg-ismérhessék mit tsinálnak; és mivel hét esztendős Korokig elméjeknek még a' gyermeki értetlenségnek homályában heverő állapottya, 's gyengesége miatt a' jó, és rosz között válsztást ritkán, és nehezen tehetnek; azért míg a' Léányok hét esztendősök nem léznek, vagy idejebéli fogyatkozásokat tisztulni kezdett értelmeknek sérénységével helyre nem-víszik, 's ki-nem potollyák addig őket állandóképpen el-mátkáfitani nem lehet.

De azon üdö után ha kik előre akarnak utat készíteni magoknak az házasság.

a) Trip. P. I. T. 51.

b) Lit. ff. de sponfil.

ságra, 's hasznokat látták benne, hogy a' gyümölcsebe értetlen-is belé-harapjanak; a' hét esztendő alól fel-szabadúlt Léány-zotskákat jövődöbéli Házasságra el-mát-kálthatták; de akkor-is ereje a' Mátka-ságnak ugy lészén, ha idejekhezképest elegendő okosság, és értelem találtatik azokban a).

HARMADIK KÉRDÉS.

Hát férjhez, hány esztendős korokban lehetnek?

A Léányokban meg-ért üdönek tartya-a' Törvény a' tizenkét esztendőt b), melyben már az Házasság terhe alá ki-is szokott erejek mohozodni; meg-haladván azért ezen üdöt, ha szerentséjek találkozik, 's egyéb akadály úttyokat el-nem állya, annak rendi szerént férjhez me-letnek.

NEGYEDIK KÉRDÉS.

Szülei, vagy Attyafiai hire, 's akarattya nélkül el-meheté férjhez a' Léány?

Nagy vólt mindenkor a' Magyaroknál a' Léányokban a' szemérmetesség, felyül-
is

a) Legum L. 5. Tr. 10. pag. 1. C. 1. N. 15.

b) Trip. P. I. T. 111.

is haladták ők abban minden külső Nemzetek Léányinak ditséretét. Nevezetesen a' mi a' férjhez-menetelnek dolgát illette, baj vólt ezt tsak elő-is hozni nékik: mert mikor a'félét hallottak, legottan el-pirultak, és mint valami tisztaság szeretetének tüzetől meg-gyulladván szemérmek tiszteletét rofa színben jelgették Ortzájokon *a*): méltán-is, mert a' Léáynak neve ujjal mutató jele a' szemérmetségnek; a' szemérmetség pedig nem tsak ékessége, hanem költsos vára-is szokott lenni a' tisztaságnak: Innét mikor kérték-is őket, a' választételt szüléjekre bízták, és szemtelennek tartott, ha valaki azokat meg-előzte volna válaszfadással.

Igy vólt e' régen, de ma-is ditséretet érdemel nálunk az ő szemérmetességek: mert jóllehet a' fok külső Nemzetekkel való tzimbora igen nagy kárunkra, 's romlásunkra meg-vesztegette Nemzetünk tisztaságát, mindazáltal Léányink még-sem bátródtak annyira testi kívánságokkal, mint láttuk más Nemzeteknél, hogy a' Léányok nem várják üzettetéseket, hanem ők magok kínálva kínályák mago-

a) Pudoris in genis fedes. *Plin.* L. 2. c. 37.

magokat; az Házasság dolgairól minden szemérem nélkül beszéllenek, 's erővel is nyakokra kötelőznek a' Legényeknek.

Nagy lévén hát nálunk mind szemérmetessége a' testi dolgok hallásában, mind pedig a' férjhez menetelben is szüléjek tetzésétől függeni kíváno tisztessége Léányinknak, mit felellyek e' kérdésre? mert ha azt mondom, hogy a' Léány szüléi vagy Atyafiai akarattya ellen férjhez mehet, az Atyákat, és Anyákat támasztom magamra, miért hogy a' Léányoknak lábot adtam az eddig való szép engedelmességnek Törvénye ellen *a)*; ha pedig azt mondom, hogy a' Léány tartozik férjhez-menetelében az ő szüléinek akarattján megállani és azt követni, így is talám feleletemmel kedvet nem találok, 's a' Léányokat indítottam méltó panaszra; miért hogy a' mit ők eddig szemérmetességből tselekedtek, kételenségül akarom el-hitetni szüléikkel szabadságok ellen *b)*.

Ugyan csak a' Törvény mellett megmaradván, azt mondom: Tartoznak Isten paran-

a) Trip. P. I. T. 30.

b) S. Thom. 2. 2. Q. 104.

parantsolattyából a' gyermekek az ő szüléiket tisztelni *a)*, és a'zokhoz méltó engedelmességet mutatni *b)*, Házasságra akarván menni, tartoznak azt-is szüléiknek meg-jelenteni, és azoktól abban tanácsot kérni *c)*. De mivel találkoznak némelykor a' szülékben-is gyermekek hasznával nem éppen meg-égyező indulatok, ezen házasság állapotjának választásában az ő Tanácsokat 's akarattyokat követni nem mindenkor tartoznak.

Igy: ha a' Léánynak férjhez-menetre vagyon kedve, 's az ő szüléi ugy akarnak, hogy soha férjhez ne mennyen; nem tartozik üdvessége kotzkáztatásával engedelmeskedni: mert az Apostol mondása szerént: jobb férjhez-menni, mint égni *d)*.

Ha a' kihez ő akar menni, szüléi nem akarják, tégye egymáshoz a' maga akarattyának, és a' Szüléi ellen-tartásának okait, 's lelki ismertetétől-is tanácsot kérven, ha ugy érzi, és tapasztalja, hogy
helye-

a) Exod. 20. 12.

b) Genes. 27. v. 5. 8.

c) Zoes. Lit. 4. T. 1. N. 69.

d) I. Chorph. 7. v. 9.

helyesebben okoskodott ő, mintsem szülei, azok akarattya ellen-is férjhez-mehet, 's nem vétkezik véle *a*).

Ha ollyannak akarják adni, kit ő nem szeret, sőt ugyan irtozik tőle, itt-is szüleinek kedveket tölteni nem tartozik *b*).

Egy szóval: a' mi a' férjhez-mene-telt nézi, az arra ügyekező akaratnak szabadságát a' szülék az ő Léányokban meg-nem kötözhetik úgy, hogy a' hól véttek, és botránkozás nélkül véghez-mehet az Házasság, ott azoknak akadályá leheffen *c*). Erre nézve kárhoztattya az Anya szent Egyház-is valaki azt mond-gya, hogy a' szülék akarattya ellen vég-hez-ment Házasság meg-nem állhat, és hogy azt a' szülék helyben-hagyhatták, vagy erőtelenné, és semmivé tehetik *d*).

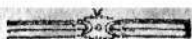
Mind ezeket pedig nem azért hozám elő, hogy a' Léányoknak Ortzájok bő-rét az eddigvaló szeméremnek jó színe ellen meg-vaftagitsam, 's útát mutassak,
mint

a) La Croix. L. 6. P. 3. N. 570.

b) Ibid. ibid.

c) Laym. l. 5. T. 10. P. I. c. 1. N. 13. 14.

d) Conc. Trid. Sess. 27. c. 1. de reform. matr.

mint leheffen szüléik el-mellőzésével-is Legények után eredni, és azokkal gondolatlanul házasságra, vagy annak reménségére egybe-szövetkezni, sőt inkább azt akarom, 's jóvallom-is; e' dologban, mely nem Zsák, hogy ismét meg-fordithassák, szüléiktől igen halgassanak; a' Házasságról tisztán, és jámborul gondolkodgyanak, hogy annakutánna férjeikkel is jól élheffenek, a' Kontyot-is betsületesen viselhessék; és magok jó példáján magzattyokat-is olly engedelmességre szoktathassák, melyből ne meg-szomorítását, hanem telyes örömet és vigasztalását várhassák Anyai sziveknek.

E' végre a' szülék jól vigyázzanak továbbra-is Léányikra, 's kivált szemérmekre szorgalmatos gondjok legyen. Nem vólt eddig-is ártalmára Nemzetünknek, hogy Léányink jámborul, és a' tiszta életnek alkalmatosságiban neveltettek; így ment által egyik Nemzetségtől a' másikra régi Eleink tisztaságának szeretete, és követése. És bizonynal addig-is vóltunk boldogok, szerentséfek, mig abban megmaradhattunk, addig vóltunk szabadok, 's magunk Urai, mig a' bujálkodo életnek szolgálatját Nemzetünk közé a' **ma nem a' mü természetünkhöz illő sok kül-**

ső szokásoknak, 's modiknak ujjságival együtt bé-nem erefztettük. De a' miben ez által romlottunk-is, vagyon még ideje az Orvosságnak; nintsen Gonofzság alkalmatosság nélkül, nem lehet jámbor Afzszonyok, 's Léányok között fajtalan Férfi.

ÖTÖDIK KÉRDÉS.

Meg-halván a' Férfinak az ő Mátkája minkeelőtte egybe-kelhetnének, viszsa-veheti-é azután annak szüléitől, vagy Atyafaitól; a' mit ő vagy Gyűrű váltáskor, vagy a' Menyegző tisztességére adott volt a' Léánynak?

El-mátkáfitván magának jövendőbéli Házaszágra valamely személyt a' Férfi, ha az alatt, míg a' Lakadalom, vagy-is a' Menyegző meg-lészen ő közöttök, halála történik annak; mindazon Jók, és Marhák, melyeket ő vagy gyűrű váltáskor, vagy a' Menyegző tisztességére adott azon ő Mátkájának, oda-maradnak, és a' megholt mátkás Léány, vagy Afzszonyszüléi, avagy azok nem lévén, annak Atyafiai magoknak tartják, de ha egybe-kelések után gyermek, és Rendelés nélkül talál meg-halni az Afzszony, úgy mind

mind azok az ő Uránál maradnak a),
mint erről ide aláb b) bővebben-is fogok
emlékezni.

HATODIK KÉRDÉS.

*Hát a' mely Gyűrűt és Keszkenőt a' Léány
szokott adni az ő Mátkájának, ha e' meg-
talál halni egybe-kelések előtt, viszszá-
marad-e az a' Léánynak?*

Szokás volt a' Magyaroknál, hogy mi-
kor a' Férj el-jegyzi magának a' Léányt
házasságra, ez akkor Gyűrűt, és keszke-
nőt ad annak. Gyűrűt ugyan a' meg-
nem szakadható szeretetnek bizonyságául;
Keszkenőt pedig azért, hogy azzal mint
egy szemérme-takarojával házasságra ál-
tal-adandó testének meg-tartott épségét,
's egyszersmind jövődöbéli Férjéhez va-
ló nagy bizodalmát-is jelentené, hogy va-
lamint ő azon négy-szegletű Ruhájának
példájára kész Férjét e' világnak akár
melyik részére követni, ugy emez-is ötét
el-ne hagyná, hanem azon Ruhának mint
egy árnyéka alatt tartván, viselné gond-
ját, 's óltalmazná.

Mond-

a) Trip. P. I. Tit. 100.

b) 7. Részben. 10-dik Kérdésre való feleletben.

Mondhatnám azért, hogy meg-hal-
ván a' Férjfi, minekelőtte az ígért házasa-
ság végbe-mehetne, a' neki jegybe-ada-
tott Gyűrűt, és Keszkenőt tartoznának
szüléi vagy Attyafiai vissza-adni az ő el-
maradt Mátkájának; miért hogy a' mi
végre azt adták vólt, bé-nem telyefedhe-
tett, 's arra nézve ok sem lehetne tovább
el-tartására a).

De még-is azt mondom: Meg-hal-
ván a' Léánynak Mátkája Haza-adása előtt,
oda-marad az ő Gyűrűje, és Keszkenője,
's nem kérheti-vissza annak szüléitől, vagy
Attyafiaitól; valamint hogy a' Férjfi sem
vehetné-vissza, a' mit néki el-jegyzése-
kor adott; ha ő-is, így találna meg-halni,
és Mátkájának tett ígéretét bé-nem telye-
fithetné Házasságok meg-forrásával.

Élzsre kell pedig itt venni, hogy meg-
forván a' Mátkás személyek között a' Há-
zasság, a' Jegy egyik a' máiktól vissza-
megyen annak, a' ki-adta b).

HE TE.

a) Zöcs. I. 4. T. 20. N. 3.

b) L. 2. Cod. de Spons.

HETEDIK KÉRDÉS.

Minémü okokra nézve válhatik-el a' Léány az ő Mátkájától? és a' ki minden igaz ok nélkül fel-mond az ő Mátkáján, mitsoda büntetése vagyon az Egyházi Törvény szerént?

Meg-lévén egyszer a' Léány és Férjfi, vagy Afzszony között a' Mátkaság, többé a' mellől egyiknek sem szabad ok nélkül el-állani, és a' fel-vállalt kötelességet félben-hagyni. De ha méltó ok adja-elő magát, igen is szabadságot engedett a' Törvény a' meg-tsalattatott, vagy bántott Félnek az el-válásra a).

A' mi azért a' Léánynak Mátkájától való el-válását nézi: Oka vagyon néki arra, mikor emez az ő hire nélkül hazol el-távozik, és fokáig mulat külső földön, nem lévén tudniillik valami bizonyos üdökhöz kötve egybe-kelesek. De itt-is az el-válással nem mindgyárt lehet serénykedni, hanem ha Mátkája benn vagyon az Hazában, két esztendeig, ha pedig idegen Országon vándorol; három esz-

a) Zöcs. Com. in Inst. Cam. l. 4. T. de Spons. et matr. N. 25.

esztendeig várakozzék utánna, ha az alatt á hozzája viszsza nem jő, meg-szűnik az a'hoz való kötelessége; és máshoz mehet, ha úgy tetszik a).

Ha a' Férjfi maga Rendét, és állapottját el-titkolván, Nemesnek mondgya; és tettetli magát, holott paraszt, és Nemtelen vólna, itt-is a' Léány meg-tsalattatván, el-válhatik tőle b).

Ha a' Léány a' Férjfiban valami veszedelmes Nyávalyát, ugymint Frantzot, Korságot, 's egyéb efféleket, melyek a' házasságot igen terhessé szokták tenni, eszébe-vészen, ezen okra nézve-is el-válhatik attól. Mert nem lehet ő felölle el-hinni azt, hogy e' szinü nehézségek között-is az ollyannal való házasságot akarta vólna c).

Nem külömbben mikor a' Férjfi a' Mátkaság után lopásba, vagy más tégérés gonofzságba elegyiti magát, vagy
dob.

a) Zöcs Com. in I. Can. l. 4. T. de Spöns et matrim. N. 38.

b) Saucher. l. I. disp. 57.

c) Id ibidem.

dobzódásra, és részegeskedésre vetemedik, vagy szor felett való keménységet kezd mutatni Mátkájához, vagy annak kárára, 's veszedelmére tételozván ellenséégévé válik; e' szinü történetekben-is méltán el-állhat a' Léány az ő Mátkájától, 's a'hoz való kötelességében megmaradni nem tartozik a)

Ezen el-válást mindazáltal úgy kell érteni, hogy a' ne alattomban, csak maga tetzéséből, és az Egyházi Birák híre nélkül légyen, hanem azok elejébe kell terjeszteti a' dolgot, ha szintén világos, és minden homály nélkül való léfzen-is az, 's úgy vessé-ki a' Léány azok előtt nyakából az olyan hibák, és fogatkozások között heverő Mátkájához való kötelességét, az ellenkező tselekedetkből következhető botránkoztatásoknak el-távoztatására.

De ha a' Léánynak semmi oka az el-válásra nem lévén, úgy áll-el Mátkája mellől, a' Jegyet, melyet ő adott vólt annak, akár mi drága légyen-is örökösön oda-vefzti, azt pedig, melyet emez adott vólt néki, visszla-kell adnia.

E'

a) Sauchez. l. i. disp. 57.

E' mellett ha mi kötést tett vólt, annak-is telyesítésére réa - kényszerítettik. De akár tett légyen a' félét, akár ne, a' Jegynek el-vesztésén, és viszfza-adásán kívül Díjját-is tartozik az ő Mátkájának le-tenni, hogy azt oly kissebbséggel illetni nem általlotta.

Erdélyben a' Fejérvári Papok székin a' Jegynek le-írt el-vesztése, és viszfza-adása mellé hatvan nehéz girán az az: kétfáz negyven forinton marasztyák; mely summát ugyan ott réa-mondanak arra-is, ki a' Mátkás személyek között izgágát szerezvén az Házasságnak megforrásában akadályt tsinál, 's azok nélkül való el-válásra utat, és alkalmatosságot szolgáltat.

NYOLTZADIK KÉRDÉS.

Özvegyen maradván az Aszfzony, viszfza-mégyen-é ismét az ő szüléinek, vagy Tutorinak hatalma alá? 's azoknak hire, 's akarattya nélkül el-mehet-é annakutánna férjhez?

Ki-menekedvén egyszer az Atyai, vagy Gondviselői hatalom alól a' Léány férjhez-menetele által, meg-szünik leg-ottan

az

az ollyatén hatalomnak minden ereje, és az osztán fel-nem ujjulhat ő rajta, ha özvegyen marad-is; mert az Özvegyet nem terhelni, hanem inkább könnyebbiteni kell; ujjabb terh alá esnék pedig, ha a' mi alól fel-szabadúlt egyszer, ismét az alá vettetnék. De azonkívül-is a' kötelesség, mikor maga uttyán el-folyván véget ér, és el-mulik, többé nem szokott fel-támadni a); azért az Atyai, vagy Gondviselői hatalom alatt lévő kötelességnek-is vége szakadván, a' mellé senkit továbbá nem szorithatunk; melyhez képest azt mondhatom az Apostollal: Az Aszfszonyállat köteles a' Törvényhez, a' mennyi ideig a' férje él; hogyha meghal a' Férje, meg-szabadúlt, mennyen-férjhez a' kihez akar, tsak hogy az Urban b).

H E T E.

-
- a) L. Qui res. §. arcan, ff. de solut. et libunt.
 b) 1. Cor. 7. 39.

HETEDIK RÉSZ.

A' NÁSZ-RUHÁRÓL, VAGY-IS A' PARA-FERNOMRÓL.

ELSŐ KÉRDÉS.

Mi a' Nász-Ruha?

Szokás volt a' Magyaroknál eleitől fogva, hogy mikor a' Léányt férjhez-adták, a' Lakadalmi alkalmatossággal az Atyafiak, 's más jó-akaratu emberek-is a' Menyasszónynak ajándékot mutattak-bé; innét vette eredetét a' Parafernom.

Parafernomnak azért, vagy-is Menyegzői ajándéknak az olyan ingo Jókat mondják, melyeket az Asszonyállatoknak az ő Lakadalmok, vagy Mátkságok, 's el-jegyeztetések idején, vagy Mátkáik, vagy szüléik, vagy Attyokfiok, vagy más akárki szokott adni, és ajánlékozni a).

Nász-

a) Trip. P. I. T. 93. 100. 105.

Nász-Ruhának azon okból mondatik, hogy Menyegző, vagy-is Lakadalom tisztességéhez tartozó Jóság; a' Menyegzőt pedig Násznak nevezzük régi Magyar Nyelven, miként azokat, kik a' Völegényt, 's Menyaszszonyt kísérik, Nász-Népének; ezeknek pedig, és a' Lakadalmi Rendtartásnak igazgatóját Nász-Nagynak mondjuk, 's hogy már ide tegyem azt-is: az ujj Házasok Lakadalmok Napján, egyik Vö-Legénynek, a' másik Menyaszszonynak azért neveztetnek; mert a' Legény Veje annak, kinek Léányát veszi, ő pedig a' Léány Menye az ő Mátkája szüleinek, vagy korosabb Atyafiainak.

MÁSODIK KÉRDÉS.

Hát tartozásképpen tartozik-e valaki a' férjhez-menő Léánynak Parafernomot adni?

Elsőbben-is férjhez akarván adni Léányikat az Atyák, azokat Rendeknek, 's Jóságoknak mivóltához képest ki-szokták ruházni, 's a'képpen ki-házastítókra ilendő gondot viselni; melyet ha elmulatnának, annakutánna az olyan ki-nem házastított Léányok a' fiakon az ő elmaradott Parafernomokat meg-kereshetik, és meg-vehetik.

Há

Ha pedig Attya halála után történik férjhezmenetele a' Léánynak, tartoznak ötet a' fiak az Atyai Jószágból ki-házastani Parafernomát meg-adván a).

HARMADIK KÉRDÉS.

Hát ha meg-halálozván az Atya, annak fiai, és Léányi egymás között az ingo Jókat fel-osztyák, 's egyenlő Részt vesznek azokból a' Léányok, tartoznak-e e' szerint-is őket a' fiak Parafernummal ki-ruházni?

Mikor meg-hal valamely Ur, vagy Nemes ember, annak minden ingo jóvai, ha azokról vég-rendelést, vagy-is Testamentomot nem talált volna tenni, az ő Felesége, fiai, és Léányi között közönségesen annyi egyenlő részre szoktak osztani, a' mennyi osztózatlan, és ki-nem házastított személy maradott-el az Atyai Házban b).

Ha azért a' Léányok az ök Attyok halála után Részt vesznek annak ingo Marháiból, így nekik a' fiak férjhezmenetelek alkalmatosságával Parafernomot adni

a) Trip. P. I. T. 101.

b) Ibid. T. 99.

adni nem tartoznak: mert az olyan kivett Részek Nász-Ruhájokra, az az: ki-házasításokra marad, és abba tudodik a).

NEGYEDIK KÉRDÉS.

Hát a' hól a' Jószág Léányt-is illet, 's a' meg-holt embernek ingo-jovai sem maradnak, tartoznak-e ott a' fiak Parafernomot adni a' Léányoknak?

Mint hogy a' Léányokat az Atyai, az az: tsak fiat illető Jószágból szokták, és tartoznak ki-házasítani a' fiak b); erre nézve ha a' Léányoknak-is Részek vagy a' Jószágban, ki-házasításokra való Parafernomot a' fiakon ők sem kereshetnek; mert egyaránt osztozván velek, semmi nem marad azoknál a' miből őket Parafernom által ki-tehetnék c).

ÖTÖDIK KÉRDÉS.

Miképpen kell érteni azt, a' miről előbb-is d) lón emlékezet, hogy meg-halván valamely Ur, vagy Nemes ember, annak ingo

a) Trip. P. I. T. 101.

b) Ibid. T. 29.

c) Ibid. T. 101.

d) 3-dik Kérdésre tett feleletben.

*ingo jóvaiból, ki-nem adott Léányi-is
Részt vesznek?*

Mint hogy az ingo jobból való Részesülés Parafernumokba szokott tudodni a' Léányoknak *a)*, a' Parafernumot pedig nem előbb, hanem férjhez-menetelekkor vehetik-ki *b)*, erre nézve értem az olyan Ofztozást azokról a' Léányokról, kik férjhez készülnek, és honn maradásra nem szánták magokat; azokról pedig, kik Pártában akarják idejeket tölteni, azt tartom, miglen olly képpen maradnak az Atyai Házban, azt, a' mi az ollyan ingo Marhákból Részekre juthatna, a' fiaktól kezekre nem kívánhatják; ezek kötelessége lévén ugy-is nekik mig haza-donkodnak, ételekre, és ruházatyokra gondot viselni az Atyai Jóságból, mely azoknak annál terhesebb, minél tovább nyulik tartások ideje az illyen Léányoknak; holott ellenben, ha azokat, kik házasságra tökélették életüket, egyszer kiadhattják, mentek lésznek, és az ollyan tartásnak költségével többé nem terhelhetnek.

H A T O -

a) Cit. T. 101. P. 1. Trip.

b) Ibid. T. 93.

HATODIK KÉRDÉS.

Mennyire mégyen, vagy-is mennyit téfszen egy Léánynak az ő Parafernoma?

Panaszolkodni szoktak gyakorta a' Léányok férjhez-menetelek után, hogy őket illendőképpen, és tiszteségesen ki-nem ruházták. Olly telhetetlenek-is némelyek, hogy ha a' szülék, vagy Atyafiak mindeneket az ő ki-házafításokra fordittanák-is még sem lehetne Kedveket tölteni, 's eleget tenni kívánságoknak. Hogy azért Parafernomba se a' Léányok annál, a' mi igazságos többet ne kívánnyanak, se a' ki-házafító Atyafiak meg-ne vonnyák, a' mivel tartoznak, azt mondom: Ha maga az Atya életében adta-férjhez az ő Léányát, 's kevesebbet érő Nász-Ruhát nem adott annak, mint a' mennyit az ő Dija tett volna, azzal meg-eléghetik, és az után többet a' fiakon nem kereshet.

Ha pedig Attya hólta után megyen férjhez, és annak ingo Jovaiból Részt addig nem vett, tartoznak néki a' fiak annyi érő Nász-Ruhát adni, a' mennyire az Attyától maradt fel-kelhetőkből néki jutó Rész ment volna. Ertem pedig mind az ő, 's mind a' fiak Részin azt, a' mi

az

az ő Attyok temetésétől, 's ha mivel ez adóssá maradott volna, annak le-fizetésétől minden terh nélkül mehet közre; mert efféléket egyaránt kell viselniük, az az: a' Léány Részéből is úgy kell potolni, mint a' fiakéból, száma szerént tudniillik a' részesülendőknek.

De ezen Atyai ingo Jókból való részesülést nem lehet arra magyarázni a' fiaknak, hogy mikor a'félék nem maradnak, a' Léány kára, és ők annak Parafernomot adni nem tartoznak: mert mint felyebb-is emlittém, ha ollyatén Parafernom fizetésre forditható ingo Jovai nem maradnak az ő Attyoknak, az ingatlan Jószág hasznából kell ki-ruházniok, 's haza-adni Léánytestvéreket tiszteségesen, a' Jószág jövedelmihez tudniillik, és az Atyai házban osztozatlanul, vagy kiadatlanul maradt személyeknek számához képest.

HETEDIK KÉRDÉS.

Hát már a' mely Jószágból, illendő Parafernomokat meg-adván, ki-háza'attyók a' Léányokat, kereshetik-e azután abból ezek a' Léány Negyedét?

Ambár a' Léányokat annak rendi szerént ki-házasítsák, és illendő Parafernom-

mal el-készítsék-is a' fiak, de Negyedeket arra nézve el-nem tarthatják; hanem ha azt addig a' Léányágnak ki-nem adták a' Parafernom mellett arra-is gondot viselni, és ki-adni tartoznak *a*).

NYOLCTZADIK KÉRDÉS.

Hát ha szüléi, vagy Attyafiai akarattya ellen méggyen-férjhez a' Léány, tartoznak-e ezek őket ki-házafítani, és Parafernomot adni?

Hllő ugyan, hogy a' Léány férjhez akarván menni, az ő szüléi, vagy gondviselő Attyafiai hire nélkül azt ne tselekedje *b*); mindazáltal az Házasság az egybe-kelendő személyeknek egymáshoz való szabad akarattya nélkül meg-nem forrhatván *c*); nem lehet abban a' szülék, vagy Attyafiak ellen tartásának annyi ereje hogy arra nézve a' Léány az ő Parafernomától el-essék, és így ámbár nem telyesítette is férjhez-menetelével azoknak akarattját, ki-házafittását meg-kivánhattya, nem lévén

a) Trip. P. I. T. 29. 101.

b) Trip. P. I. T. 30. Tambur. Expl. Decal.
l. 5. c. 2. §. 3. n. 6

c) Bellarmini l. 1. de matrim. c. 19. 20.

vén azon kívül-is az ő akarattyokhoz, vagy ellentartásokhoz köttetve a' Parafernornak meg-adása, vagy el-tartása. d)

Ugy kell pedig azt érteni, ha a' léány olyanhoz mégyen, kinek állapottya kifsebségére, és meg-szomorítására nem szolgál az ő Nemzetségének. e) Mert ha méltatlan lészzen a' személy, nem lehet a' szüléket, vagy atyafiakat arra erőltetni, hogy az ilyenhez kelő léánynak Nászruhát adgyanak; nehezen-is esnék nekik arra vesztegetni a' betsületet, a' ki férjhez menetelével gyalázatot, és kifsebséget hozott az ő féjekre. f)

KILENTZEDIK KÉRDÉS.

Ha atyafiságoosan ki nem adgyák a' Parafernomot a' Fiak, meg-kereshetik-e azt azokon Törvénnel a' Léányok? ha meg; az illyen dolog végett indult Perrek hol, és minémü uton szoktak folyni?

Ha szépen perlődés nélkül ki nem akarják a' Parafernomot adni a' Fiak, törvén-

a) La Croix. c. 6. P. 3. N. 572.

b) Glos. in can. 16. Cant. 32 q. 2.

c) Schneid.

vénnyel-is meg-kereshetik azt rajtok a' léányok. Erdélyben ugyan azon módon és uton, melyen léány. Negyedeket szokták keresni; a) Magyar Országón pedig ha a' kereset tizen két ezer forintnál felyebb nem mégyen, Vármegye Székin; b) ha pedig felyebb mégyen, Vidékes Táblán perelnek érette. c)

A' Parafernóm végett indult Pernek folyásában helye vagyon Erdélyben minden Törvénybéli Segedelmeknek, elébb-is vihetik kérdőre a' Birák ítéletit. d) De Magyar Országón egyébb haladékokkal, és Törvénybéli segedelmekkel nem lehet abban élni az egy ujj ítéletre való fogáson kívül, el-látásra-is vihetik ugyan, de csak az után, ha ki szolgáltatik a' mi meg-ítéltetett. e)

TIZEDIK KÉRDÉS.

Kire száll halála után az Aszszonynak Parafernoma, ha arról Rendelést nem téstén?

Az

a) Approb. P. IV. T. I. ar. 11. 12.

b) 1729 ar. 35.

c) 1723. ar. 34.

d) Approb. P. IV. T. I. ar. 25.

e) 1662. ar. 32.

közelebbről a' szüléket illetik; a) ha az ilyen gyermeknek, minek utánna Anyja Parafernoma övé lett, halála történik, Attyára száll, 's nem léfzen ahhoz többé az ő Anyai ágon lévő, jobb szüléinek, vagy Attyafiainak semmi közök, még azoknál-is, kik azt tartják, hogy a' Testamentom, és gyermek nélkül meg-holt Afzszonynak Parafernoma nem Urára, hanem közelebb való Attyafiaira marad.

TIZENKETÖDIK KÉRDÉS.

Tarthattya-e a' Léány kezét az Atyai jofzágban, ha néki abból Parafernomát ki nem adták?

Miglen az Afzszonynak az ő ki-házásítására való Részét, vagy-is Parafernomát ki-nem adgyák, annyi erő keresete mindenkor fenn marad néki a' fiak ellen az Atyai jofzágban, de azt néki-is nem Jofzág foglalással, 's abban való megmaradáással, hanem Törvénnyel illik a' fiakon meg keresnie. Ha pedig férjhez menvén ugyan csak az Atyai jofzágban ki nem bontakozott volna; hanem annak birodalmában, vagy a' fiakkal együtt, vagy

a) Trip. P. I. T. 53. Kitton. dub. 23. seq.

vagy azok nélkül-is meg maradott, attól csak üres kézzel butstút venni nem tartozik egyebként, hanem ha benn lévő Parafernomát, a' jofzágot kézhez kívánó Atyafiak ki-adgyák.

De arra vigyázzon, hogy mikor a' Parafernommal ötöt törvényesen meg ki-
nályák; a' fiakat minden dib dáb, 's
csak idő vesztő fogásokkal ne tartóztassa;
mert ha Törvénybe kerekednek, 's ott-is
égyik szék napjáról a' másikra vontat-
tja a' dolgot, hogy az alatt-is a' jofszá-
gok hasznát ő vehesse; 's ugyan csak
végtére belé talál sülni feleletébe, a' jo-
fszágot-is ki itéli kezéből a' Törvény, 's
Parafernomától-is el marad; miért hogy
nem lévén semmi helyes mentsége, tsa-
lárd, és álnok tétovázó felelettel kívánt
a' Törvénynek, a' jámborok igazságának
bátorságára rendelt utyán játszodozni. a)

TIZENHARMADIK KÉRDÉS.

A' mely Léány hajadonkorában Roszszba
elegyedvén fattyat vet, 's után me-
gyen férjhez, tartoznak-e neki Para-
fernomat adni a' fak?

A ki házasság igazságával élhető Lé-
K 2 ányo-

ányokon olyanokat ért a' Törvény, kik az Atyai házban hajadonok, a) és szerezte várók. A' meg esett Léányt hajadonnak nem mondhattuk: mert szemérmét fel fedezvén, annak takarójával együtt Pártáját más szegre tette, haja bősülettől el maradván.

De azon kívül-is, a' Léánynak tisztelessége napjára készítettett marha; ezen napot ő teste ki-adásával meg előzte, és szüleinek, 's Attyafiainak öröm helyett szomorúságot, és gyalázatot hozott fejek-re. Tartozásképpen azért néki Parafernomat adni nem tartoznak maga lévén oka, hogy idő előtt Léányságától megválván, attól-is el-esett, a' mit szokták adni a' jámborul férjhez menő Léányoknak.

Mind az által, ha a' hoz megyen meg-esése után, kívül ő magát meg ejtette, és ez rendel, 's állapottal alább való nálanál nem léssen, mivel láttatik ugyan csak fogyatkozását magához hasonlító, 's Nemzetségéhez-is illő szerezte-vel pótolni, úgy tartom, Parafernomához való igazságát ez uton lábra állittya, 's meg-is kívánhattya: Meri ily történetben el-

a) Trip. P. I. Tit. 92.

első égybe férkezések, házasságnak kezdete volt, úgy, hogy égybe kelések előtt született gyermekek-is, ezen házasságak által ki szokott születése Motskábol tisztulni. a)

De úgy sem veszti-el Parafernómát a' meg-esett Léány, ha, a' kiknek ő gondviselések alatt volt, szabadossabb életet engedtek néki, mintsem a' Léányokra való vigyázásnak szorofs rendéhez illtett volna; Mert így azok szolgáltattak okot a' meg-esésre; 's nem illenék, hogy gondviseletlenségekből hasznok legyen a' Parafernomnak el-tartásában.

TIZENNEGYEDIK KÉRDÉS.

Mikor az Anya az ő gyermekeivel meg-osztozik, tartozik-e Parafernomából részt adni azoknak?

Az Anya az ő Parafernómát se egyszer, se mászor meg-osztani gyermekeivel nem tartozik, hanem azt, ha ismét férjhez megyen-is, vagy azon kívül-is gyermekeivel nem akarna lakni, magának Részébe jutott, vagy jutando több

K 3

Jó-

a) Zöcs. Con. 1. 25. ff. Tit. 4. de concub. n. 7.

Jovaival együtt, mindenkor szabadon meg-tarthattya, és oda teheti, a' hova tetszik.

TIZENÖTÖDIK KÉRDÉS.

Házasság törés miatt, halálra ítéltetvén az Afzszony, jegy-ruhájával együtt el-veszti-e Parafernomát-is?

Meg-bizonyosodván az Afzszonynak hitelzegése mellett véghez vitt házasság törése, 's a' miatt törvényesen halállal büntetődván, Jegy-ruháját ugyan abbéli gonofzságáért el-veszti, és azt az ő U-rán senki többé nem keresheti; de a' Parafernomrol külömbb Rendelése vagyon a' Törvénynek: mert ezt Házasság törése-kért el-nem vesztik az Afzszonyok, hanem ha más egyéb okra nézve Férjek-nél nem maradhat, gyermekeké, vagy a' kinek hagyándgyák: nem lévén pedig gyermekek, 's Rendelések-is arról, Atyokfioké lészén. *a)*

Azon Jók-is pedig melyeket az ilyen vétek miatt e' Világból ki-végezett Afzszonynak, vagy a' Gyűrű váltás, vagy a' Menyegző alkalmatosságaival az ő férje
adott

a) Trip. P. I. T. 105.

adott, 's ajándékozott volt, Attyafiaira maradnak, nem Férjére szállának viszfza. Ambár a' mely Házaság, kedviért szánta volt ez néki azokat, olly végét annak nem érhettené-is a' minéműre tüzélezott mikor adta, és ajándékozta, mert Nászruhájává váltak ezek-is az Aszszonyoknak. a)

TIZENHATODIK KÉRDÉS.

Mitsodás Vétkekben veszti-el Parafernomat az Aszszonyok?

Történik néha, hogy meg halván valamely Nemes ember, annak Léánya az ő jöszágában benne marad, holott ötet nem illetné, melyet ugyan maga-is tud, de Parafernomot kívánván, annak színe alatt birdogollya, azt vetvén okul, hogy míg ötet azzal ki nem fizetik, a' jöszágot addiglan kézhez nem ereszti, és meg nem botsáttya a' Veréknek; Mikor azért a' Parafernommal ötet meg-kinályák, 's nem lévén semmi törvényes oka, el nem veszi, hanem perlekedésre szorította a' Véreket, 's végtére ugyan csak belé marad, e' fiserént Parafernomát oda veszti

K 4

a'

a' fiakhoz, és azt annak utánna azokon nem keresheti. a)

Mikor olyan dologba elegyednek az Afzszonyok, melyért őket a' Törvény fejek váltságán marasztya, azért-is Parafernomoktól el-maradnak. b)

Nem külömben olly vétekben, és gonofszágban tanáltatván, mely magában hitetlenséget foglal, és annak szennye törvényes uton-is rajtok száradván, Fejekkel, 's több ingo, és ingatlan jofzágokkal együtt Parafernomoktól-is örököszen el-esnek. c)

A' fellyebb említett meg-kinálásrol pedig éfzre kell itt azt-is venni, hogy mikor valamely Afzszonyt Parafernommal akarnak a' fiak meg-kináltatni, lehet kinálni ötet személye szerént-is, ha találhatyák; ha pedig ugy nem lehetne találni, véghez mehet a' kinálás jelen nem léteben az Házánál, és szokott lakhelyin-is, tsak hogy ofztán Törvénybe, ne személyében, hanem Jobbágya által hivatfalsék: mert ha Jobbágya vagyon, 's még-is

a) Trip. P. II. T. 24.

b) Ibidem T. 43.

c) Ibid.

is személye szerént ötet magát hívják-meg, Dijn marad érette a' kináló Fél. Mind-azáltal ha Jobbágya nem lenne, valamint a' kinálás, ugy meg-hívás-is véghez mehet Házától 's lakhelyiből. Ezen mód tartatván meg a' Léány Negyeddel, és Jegy-Ruhával való meg - kinálásnak, és ezt követő meg-hívásnak-is dolgában. a)

TIZENHETEDIK KÉRDÉS.

*Mikor az Aszfzonymnak Ura valamely vét-
kéért meg - sententziáztatván Jofzágát
el-veszti, keresheti-é ő az Aszfzonym, 's
kinn Parafernómát, ha emez el-költötte
vólna?*

Valamint Jegy-Ruháját b), ugy Para-
fernómát-is Ura vétkéért az Aszfzonym el-
nem vesztheti; tartozik azért azt néki
meg-fordítani, a' ki Ura Jofzágát annak
meg - sententziáztatása után kezére vette,
c) még pedig olly módon, hogy ha szin-
tén tanálkoznának-is még, kik adólságot
hivnának, ötet kell elsőnek tartani Jegy-
Ru-

a) Trip. P. II. T. 24.

b) Ibid. P. I. T. 104.

c) Ibid. P. II. Tit. 6.

Ruhájának és Parafernómának megadá-
sában.

NYOLTZADIK RÉSZ.

A JEGY - RUHÁRÓL.

ELSŐ KÉRDÉS.

*Mi a' Jegy-Ruha? és miért szokták azt
adni az Aszszonyoknak?*

Jegy-Ruhának mondgyuk, a' mivel a'
Férjfiak Rendekhez 's állapottyokhoz ké-
pest tartoznak igaz, és Törvény szerént
el-házasított Feleségeknek el-háláfokért,
és hogy az által szüzelségeknék virágát
ő vélek el-hullattatták. a)

MÁSODIK KÉRDÉS.

*Mind egyenlő betsüje vagyon - é a' Jegy-
Ruhának? vagy az-is kinek kinek Ren-
déhez,*

*déhez és állapottyához vagyon szabva
's alkalmaztatva?*

A' Férfinak állapottya, Méltósága, és Jóságának Rendi, 's mivolta szerént hol többel, hol kevesebbel szokták a' Jegy-Ruhát fizetni, 's ámbár az Aszszony Uránál előbb való és tekintetesebb Nemzetségből való legyen-is, mindazáltal többet Jegy-Ruhájáért nem kívánhat, mint a' mennyire az ő Férjének rendi és állapottya terjeszkedik. Így ha ez, nem tsak nével, hanem ugyan vóltaképpen Zászlós Ur, az az: ő-is az Országnak több Főtisztei 's Gondvifelői között való, mint a' Nádor Ispány, Ország Birája, Horváth Országi Bán, Erdélyi Vajda, Székelyek Ispánnya, Tárnok Mester, 's több ilyen Országos Hivatalbéliek vóltak eleitől fogva. *a)* Az ő Feleségének Jegy-Ruhája leg-többre mégyen, és száz nehéz Girát, az az négy száz forintot téfzen. *b)* Mert Dijja-is az ilyen Urnak annyi Girákra vagyon intézve. *c)*

Egyébb rendbéli Uraknak, és Nemesséknek akárminémű Tifztségekre helyhez-

a) Trip. P. I. T. 94.

b) Ibid. Tit. 93.

c) Ibid. Tit. 2.

hezettek légyenek-is Feleségek Magyar-Országban két száznál; *a)* Erdélyben pedig a' Vármegyéken hatvanhat forintnál többet Jegy-Ruhájokért nem kapnak, Férjeknek-is Díjjok ennyit téven. *b)*

A' Székely földön pedig a' Nemes-ség között való Jegy-Ruha az ő régi szokások szerént húszannégy forintot tézen, a' Ló-fő tizenkettővel, a' Darabont hat-tal, a' Szabadosok hárommal fizetik: mert ezek a' Díjja fizetésben-is ilyen Ren-det tartnak. *c)*

HARMADIK KÉRDÉS.

Nyulik-e, vagy szakad a' másodszori, vagy többszöri Férjhez-menetellel Jegy-Ruhá-ja az Afzszonyoknak?

Az Afzszonynak tiszta Szüzességéért, melytől első Urával egyesülése által el-maradott, egész Jegy-Ruhát adnak. Ha másodszor-is férjhez-mégyen kevesebb be-ízüje lévén az ő özvegyi tisztaság sérel-mének, mint a' Léányi nagy ditséretet, és jutalmat érdemlő szüzesség meg-rom-lása-

a) Trip. P. I. T. 93.

b) Trip. P. III. T. 3.

c) Munic.

Iásának; erre nézve az olyan Aszszony előbbeni Jegy-Ruhájának felével épségében második Urától vallott Kárát könnyen ki-potolhatván, többet annál nem kívánhat; Harmadik Urától pedig tsak Negyed Részét; a' Negyediktől tsak Nyolczad Részét várhattya, 's kérheti meg. De ha ötödször, vagy hatodszor-is férjhez talál menni, a' Jegy-Ruha e' szerént annyira meg száll, és keskenyedik, hogy végtére azzal szemét-is alig takarja-el; az az olyan kevés lészzen, hogy ugy szollván mi sem válik belőlle. a)

NEGYEDIK KÉRDÉS.

Kik? Mikor? minémű Jöszághól? és mivel szokták, 's tartoznak a' Jegy Ruhát kifizetni?

A' Jegy-Ruhához nálunk, mint Törvénytől bizonyos ok alatt rendelt jutalomhoz, fenn marad ugyan mindenkor az Aszszony Jözsága Ura Jözságában, de azt ő ki nem veheti előbb, hanem tsak halála, vagy olly esete után annak, mely miatt az Házasság szövetségében azzal tovább nem maradhat. b)

Mikor

a) Trip. P. 1. T. 96.

b) Ibid. T. 98.

Mikor azért el-jön ezen ideje, hogy az-
 zal ő ki-fizetessék, szokták, és tartoz-
 nak fizetni azok, kikre száll az ő Férjé-
 nek Jófzága, akár fiai, *a)* akár Attyafi-
 ai, *b)* akár Fiskus, *c)* akár olly ember
 legyen az, ki a' Jófzágot nem más igaz-
 ságra, hanem tsak Zálagoul bírja. *d)* A'
 fizetésnek pedig rész szerént kész pénzél,
 rész szerént ingo marhával kell véghez-
 menni. *e)* Erdélyben harmad része fize-
 tődik ingo Jókkal, *f)* de mind ott, mind
 Magyar Országban a' Jegy-Ruha fizetésre
 forditando ingo Jóknak olyanoknak kell
 lenni, melyeket a' Vásáron akár mikor
 el-lehessén adni; a' minéműek: a' Juhok,
 Ökrök, Lovak, Ketskék, Tehenek, Bor-
 juk, Sertések, minthogy ezek egy hely-
 ről másra könnyen el-mehetnek, és Vé-
 vőre-is hamarább akadhatnak. *g)*

Mi módon, és meddig maradhatnak
 meg pedig az ilyen Jegy-Ruhás Özve-
 gyek meg-hólt férjek Jófzágában, és mint
 kell

a) Trip. P. I. T. 100.

b) Ibid. T. 67.

c) Ibid. T. 29.

d) Ibid. 103.

e) Ibid. T. 95.

f) Trip. P. III. T. 3.

g) Trip. P. I. T. 95.

kell abból őket annak idejében Jegy-Ruhájok meg-adásával ki-tenni, ide alább a) az Özvegy-Afzszonyokról írt Részben bővebb emlékezetet tészek rólla.

ÖTÖDIK KÉRDÉS.

Hát ha a' Férjfinak Jószágá nintsen, vagy ha vagyon-is, de azt más Zálogban bírja, hól keresheti ennek Felesége az ő Jegy-Ruháját?

A' mely Férjfinak Jószágá nintsen, ott az Afzszony Jegy-Ruhát nem kereshet, maga lévén oka, hogy jószágatlan emberhez kelvén, attól el-maradott.

A' mely Jószágá pedig az ő Urának másnál Zálogban vagyon, abból Jegy-Ruháját méltán meg-keresheti, 's tartozik-is azt neki-meg-adni, a' ki a' Jószágot Zálogképpen bírja; mindazáltal annak vizfsza-váltásákor, nem tsak a' derék pénzt, mely a' zálogosításra adatott volt, hanem a' felett a' Jegy-Ruhában fizetett Summát-is tartozik le-tenni a' Zálogtartó embernek a' ki a' Jószágot magához akarja váltani. b)

HA-

a) 11 Rész. 10 Kérdés.

b) Trip. P. I. T. 103.

HATODIK KÉRDÉS.

Hát ha meg-szentídtatik a' férjfi, 's az által Jószágát ideig, vagy éppen örökösön elveszti, honnét varhattya annak Felesége az ő Jegy-Ruháját?

Az Aszfzony az ő Jegy-Ruháját férjének gonofzságáért el-nem vesztheti. Mely szerént, ha valakinek büntetést érdemlő vétkéért, és roszsz tselekedeteért, ámbár az Ország, vagy Király ellen ki-kötött hitetlenségből állyon-is, Jószága törvényes úton el-foglaltatik, még ha fejét vennék-is, az ő Felesége Jegy-Ruhájától el-nem marad, hanem azon, kinek kezébe méggyen a' Jószág akár mikor meg-keresheti, meg-veheti. a)

HETEDIK KÉRDÉS.

El-engedheti-e Jegy-Ruháját az Aszfzony az ő Férjének?

Három fő Ok vagyon, melyekre nézve az Aszfzony az ő Jegy-Ruháját, vagy is ahoz való igazságát meg-engedheti férjének. Első az: Mikor a' Férjfi az ő Feleségének saját Jószágát terjeszti, és öreg-biti,

a) Pag. 1. T. 104. Trip.

biti, holott az ötet emennek halála után-
is nem illetné; Második: Mikor arra más-
képpen-is szükséges költségeket tészen;
Harmadik pedig: Mikor az Aszszony az
ő Urára bízza, hogy néki halála történ-
vén, Jegy-Ruhája fejébe lelkéről emlé-
kezzék-meg.

De ezenkívül-is, kivált halála ide-
jén a' midőn nem lehet gondolni, hogy
Urától való féltében tselekednék valamit;
Jegy-Ruháját meg-engedheti annak; ha
gyermekai vólnának-is: mert tulajdon ke-
resménye; és szabadságában áll ugy, és
oda rendelni, 's hagyni, valamint 's va-
lahová tetik; gyermekei akarattya el-
len-is. a)

NYOLTZADIK KÉRDÉS.

*Hát ha erőszakosan engedtetí-el magának a'
férjfi Feleségével a' Jegy-Ruhát, hozzá
juthat-e ahhoz többé az Aszszony?*

Semmi nem ellenkezik inkább a' vala-
minek állandóságára meg-kivántató aka-
rattal, 's egyezéssel, mint a' félelem; és
ebből

ebből származó erőszak. *a)* Innét vágyon, hogy mind azon Kötések, Testamentumok, 's egyéb Vallástételek, melyekre valaki nem magában, el-tökéltett jó akaratból, hanem másnak kényszerítéséből lépik, erőtelének a' Törvényben, és vizsgálja-mondhatók. *b)*

Az Afzszony azért, kit az ő Férje félelemmel, és ijeszgetésekkel viszen, és kényszerit arra, hogy néki Jegy-Ruháját el-engedgye, illetén okból származott engedelmenek, 's vallástételének törvényesen ellene-mondhat, és azt meg-hívhatja melyet el-követvén, Jegy-Ruhájához való igazságát továbbra-is magának fennmarasztja. *c)*

KILENTZEDIK KÉRDÉS.

Meg-halván gyermek, és Testamentom nélkül az Afzszony kire száll az ő Jegy-Ruhája?

Vólt elsőben közönségesen olly Törvényünk, hogy ha gyermek, és Testamentom nélkül talált meg-halni az Afzszony,

a) Reg. Iur. Ciu. 117.

b) Math. 3. Art. 26.

c) Trip. P. I. T. 109.

szony; Jegy-Ruháját Ura el-nem tarthat-
ta, hanem közelebb való Attyafiai vet-
ték-ki magoknak. *a)* E' helyébe más
Törvényt rendelt Magyar Ország olly
végezéssel; hogy mivel a' Férjfinak gyer-
meke nem maradván, 's osztozatlan At-
tyafiai-is nem lévén, minden ingo bingo
Jovai; és marhái az ő holtá után; ha
azokról Testamentomot nem tészen, fele-
ségére szállanak *b)* e'szerént a' gyermek;
és Testamentom nélkül meg-holt Afz-
szonynak-is Jegy-Ruháját ne más, hanem
az ő férje tarthassa-meg, és annak legyen
közelebbvaló igazsága ahhoz. *c)*

Az Erdélyiek pedig még az előbbe-
ni Törvénnyel élnek; és nállok most is
az Afzszonynak Jegy-Ruhája olly törté-
netben Attyafiaira száll, nem Urára. Nem-
is tartom éppen helytelen dolognak ezt;
mig ők-is ellenkező Törvénnyel meg-nem
változtatták: mert ítéletem szerént a'
Férjfinak ingo bingo Jovai; és az Afz-
szonynak Jegy-Ruhája között; nem meg-
vető különbség lévén; ennek állapot-
tyát;

a) Trip. P. I. T. 93.

b) Ibid. T. 98. 99.

c) Anno 1687. Art. 11.

tyát, emezeknek úttára, és tulajdonságára csak okoskodással ujj Törvény nélkül nehezske szoritani. Ugyan-is Nemzetünk szokása, és Törvénye szerént a' Jegy-Ruhát nálunk szokták fizetni az Afzszonynak az ő szüzessége a) vagy özvegyi tisztasága sérelméért; b) mivel azért elsőben férjhez-menvén épségét vitte vólt ki az ő Attyafiai közül, 's azoknak vigyázása, és gondvifelése alól, betsületet, és tiszteséget vallván véle, mind Férje, mind mások szemei előtt; méltónak látnak, hogy az ollyatén sérelem árra ne az-é légyen, a' ki a' sérelmet tette, hanem azokra szálljon, a' meg-sértődöttnek halála után, kik ezt maga épségében késérik által emennek házába.

Magyar Országban a' Jegy-Ruha oly történetben, mikor az Afzszonynak férjére száll, 's ez-is Testamentomot arról nem tévén, ugy hal-meg, Fiskus-é. c)

Az Erdélyieknek ebben-is különbözö Törvények vagyon: mert nálók a' felkelhető Jókbán, mint a' Jegy-Ruha-is
fzo-

a) Trip. P. I. T. 93.

b) Ibid. T. 96.

c) Anno 1715. Art. 26.

szokott lenni, mag-szakadással Király igazsága nintsen. a) és így a' Jegy-Ruha-is Fis-kusra nem maradhat hanem örökséggé válik a' meg-hólt ember Jószágában, és ezzel együtt azokra megyen; kiket illet a' Jószág, vagy Vérségre, vagy szomszédságra-is, mint a' Székelyeknél.

TIZEDIK KÉRDÉS.

Mikor a' Férjfi örökösön el-adgya az ő Jószágát, meg-veheti-e hólta után Jegy-Ruháját Felesége azon, a' ki a' Jószágot ollyképpen meg vásárolta?

Mikor a' Férjfi Felesége hírével el-adgya Jószágát örökösön, 's annak árrát azzal együtt vagy el-költi, 's úgy hal meg, vagy hólta után arra marad; e' képpen az ő Felesége nem kereskedhetik Jegy-Ruhájáért azonn, ki a' Jószágot meg-vásárolta; mert el-adván a' Férjfi a' Jószágot maga-is helyben-hagyta azt az Afzfzony, és az által abban lévő Jegy-Ruhájához való igazságáról látatott le-mondani; de azonkívül-is Urával együtt el-költvén a' Jószág árrát, része-

a) Approb. I. P. III. T. 25. ar. 1.

szesült abban ö-is, és Jegy-Ruháját a szerént előre ki-vette. Annál inkább ha Ura hólta után a' Jóság-Árra nála, és neki maradt, Jegy-Ruháját ott keressé, és fel-találja.

De mikor az Afzszonynak hire, 's akarattya ellen vesztegeti-el Jóságát a' Férjfi, annál inkább, mikor az Afzszony az olyan pénzből nem látott semmit, és abból nem részesült; de ha szintén költött-is abból réa valamit az ő Férje, olyan költés lévén ez, mellyel tartozott neki mint Feleségének szükségét potolni; illy történetben tartozik a' Jóságot meg-vásárló ember a' Jegy-Ruhát meg-fordítani, és ki-fizetni az Afzszonynak, úgy-mint a' kinek igazságát se ő meg-nem vehette; se Férje el-nem adhatta.

TIZENEGYEDIK KÉRDÉS.

Hát mikor az Afzszony valakinek adós, nem lévén miből le-fizesse az Adósságot, lehet-e Jegy-Ruhájáig Ura Jóságát el-foglalni?

A' mi az Afzszonyok Adósságát illeti: háromfelé lehet ez; meg-adósfodhatnak tudni illik 1. Férjhez-menetelek előtt. 2.

Ver-

Verhetik Adósságba magokat azután-is, és 3. ezen történet-is eshetik-meg vagy Férjek hírével, és akarattyából, vagy azok hire nélkül.

Az első rendbéli Adósságról azt mondom; el-vévén a' Férjfi valakit Feleségül, annak terhét-is magához-vészi, és az ilyen Adósságot nem lévén Feleségének módgya benne, hogy attól maga magát menthesse, néki kell meg-fizetnie.

Nála, és hírével, 's akarattyából rakott Adósságát-is Feleségének ő maga a' Férjfi tartozik le-tenni; mert meg-engedvén az Adósodást, láttatott annak le-fizetésére-is magát kötelezni.

A' mivel Ura hire nélkül adósodik-meg az Afzfzony eziránt-is két dologra lehet vigyázni: mert vagy olly szűkségben veri abba magát, melyről az ő Férjje tartoznék tenni, vagy e'féle szűkség nélkül veszi azt nyakára. Minthogy minden szűkséges dologban a' Férjfi hivatalja, 's kötelessége feleségére gondot véselni; az ilyen okokra fordított Adósságnak-is le-fizetése ötlet illeti, nem Feleségét.

Szükségtelen dologra való költéssel tsinált Adóssága az Afzszonynak kötelezőképpen nem kötelezi fizetésre a' Férjfiat; hanem ugyan tsak ő lévén fő, mikor emennek nintsen semmi Vagyonnya, a' miből elégtétel lehetne, rajta kereskednek, 's mivel az Adósságnak megadás vége, 's a' ki meg nem adhattya, szembe való Adós lévén személyéhez-is hozzá szoktak nyúlni; a) az elég-tételig. Ha fajnálya Feleségének illy szenvedését, (fajnálni-is kell azt a' jó Férjfinak abból a' szeretetből, melyel tartozik vífeltetni házas társához) előzze-meg az Adósságnak le-tételével.

De mind ezekben-is a' Férjfinak Jószágához nyúlni nem lehet, míg ő életben lészén, tsak arra nézve, hogy a' Férjfiak Jegy-Ruhával tartoznak feleségeknek, melyért ugyan mintégy alattomban lévő Zálog-is szokott fekünni Jószágokon; mert valamint az ő maga az Afzszony Jegy-Ruháját férjén nem keresheti, 's meg-nem veheti, míg ez életben, 's véle házasságban vagyon; ugy annál inkább más valaki a' Férjfi Jószágára kezét azért nem veheti, 's azt arra nem kén-

a) Ulad. Decr. 1. Art. 92.

kényszerítheti, hogy üdö előtt adgya-ki, a' minek a' Törvény határt szabott, és ki-adását, vagy el-tartását az Alsíszony-nak jámbor, vagy ellenkező maga viseléséhez kötötte.

Mindazáltal halála történvén a' Férfinak, minekelötte Feleségének az ő hivatalyához, és kötelességéhez nem tartozó okból származott Adóssága le-fizetődhetnék, a' költsön, vagy Hitelbe adók, ha másképpen költsönöket, vagy Hitelöket az el-maradt özvegy adóstól kézben nem kaphattyák, annak meg-hólt férje Jószágára méltán vethetik szemeket, és abból magoknak az Alsíszony-nak Jegy-Ruhájáig eleget-is vehetnek; kell pedig ezt tselekedni azoknak hirével, kik az olyan Alsíszonyt a' Jószágból Jegy-Ruhával tartoznak ki-fizetni.

TIZENKETTÖDIK KÉRDÉS.

Hát már a' mely Adósságát Feleségének le-fizeti a' Férjfi, teheté arra nézve öllý Rendelést, hogy hóltá után annyi hójával fizetödgýék annak Jegy-Ruhája?

Mint elébb-is mondám: vagy olyan vólt az Adósság, melyet tartozott vólna
maga

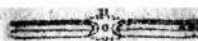
naga a' Férjfi meg-előzni Felesége szük-
séginek ki-potlásával: vagy olyan, me-
lyet az Afzszony minden helyes ok, és
szükség nélkül rakott-fel. Az elsőről nem
lehet kétség, hogy nem a' Férjfi erszé-
nyéből kell annak meg-fizetődni.

A' második rendbéli Adósság alkal-
matosságra kelletvén vigyázni, ne hogy
annak is el halgatásával inkább bátorod-
gyanak némely Afzszonyok, és midőn
a' költéft szerezik, a' házasság terheinek
ok nélkül való szaporítására vetemedgye-
nek, azt mondom: Ha a' férjfi ilyen úton
költ Adósságát fizeti-le Feleségének, 's
el-nem akarja azt annak engedni, hagy-
hat annyi terhet rajta, mely osztán Jegy-
Ruhájából igazodgyék. Miként halálra
ítéltetvén az Afzszony olly Történetben,
melyért Jegy-Ruhájától ötet a' Törvény
el-nem rekesztette, és meg-tartya életét
az ő Ura fizetéssel, vagy rabságba es-
vén ott, a' hól az ő Férje ötet meg-nem
óltalmazhatta, (mert óltalmazni tartozik
a' jó Férjfi az ő Feleségét halálra szánt
tehetséggel is) Ura váltya-ki, ha e' kö-
nyörülni, 's engedni nem akar, szabadi-
tására ki-adott pénzét az ő Jegy-Ruhájá-
ba kötni, 's úgy hagyni néki nem tarto-
zik; hanem hasonlóképpen Rendelést te-
het

het arról, és feleségének minden méltó meg-bántódása nélkül Jegy-Ruhájába tudhattja.

De nem azért mondom így ezeket, hogy vagy az Afzszonyokat férjekhez, vagy ezeket feleségekhez való idegenségnek, és egymásba vetett bizodalnok mellőzésének uttyára szándékoznám igazítani; hanem inkább, mikor nekik egymáshoz hiveknek, és igazaknak kell lenniük, azt kell jovallanom nekem-is, hogy a' férjfi az ő feleségét semmi szükségbe és nyomoruságba esni ne engedgye, mint magának, úgy kívánnya Jóvát annak-is, okot nehezteléssel, vagy fősvénykedéssel kissebbedésére, vagy romlására ne adgyon, hanem segétse minden bajában, 's vigasztalya. Az egy Jegy-Ruhája lévén keze, 's hatalma alá botsátott épségének jutalma, ezt töle míg tsak lehet el-ne tartsa.

Ellenben pedig az Afzszony-is magát bírtok alatt lévőnek ismervén, férje terhét, hanem könnyebbitheti, ok nélkül ne nevelye, értek, 's Jóságbéli fogyatkozást szzeretettel, 's hűséggel igyekezzék potolni, és kiváltképpen arról megemlékezzék, hogy más Nemzetnél az Afz-

szonyok szoktak Jegy-Ruhát adni Férjeknek; A' Magyaroknál pedig, hogy szereteteket azzal-is inkább ki-mutathassák házasság Társfokhoz a' férfiak adnak Jegy-Ruhát feleségeknek, 's úgy bizonyítták-meg hogy hozzájuk való meneteleikben-is károkat nem kívánták.

TIZENHARMADIK KÉRDÉS.

A' Jegy-Ruha végett indúlt Perek, mitsoda úton, és renddel szoktak folyni?

A' Jegy-Ruha végett támasztott Pernek természetfelel haladékokat nem szenvedhetvén, rövid útat rendelt-ki a' Törvény a' Bíró eleibe annak el-igazítására mind Magyar-Országban, *a)* mind Erdélyben *b)* módgya pedig, és rendi kereketének olyan, a' minéműt szoktak tartani a' Parafernom dolgában; melyről fellyebb az hetedik Részben a' kilentzedik Kérdésre tett Feleletemben emlékeztem.

TIZEN-

a) Trip. P. II. T. 18. 24. Anno 1647. Art. 126.

b) Approb. C. P. IV. T. 1. Art. 11.

TIZENNEGYEDIK KÉRDÉS.

Mitsoda okokra nézve veszti-el Jegy-Ruhá-jokat az Ászszonyok?

Minthogy a' Jegy-Ruhát a' szüzességnek meg-rontásáért, vagy az özvegyi Tisztaságnak fel-zavarásáért szokták az Ászszonyoknak adni, erre nézve szorgalmatos gondgyoknak kell nekik-is arra lenni, hogy testekkel Urokon kívül senkinek ne kedveskedgyenek, mert az Apostol mondása szerént, az Ászszonynak nints az ő testén hatalma, hanem a' Férfinak *a)* annakokáért, ha nem gondolván férjekhez való hűségekkel, a' Házasságbéli Hitet meg-szegik, 's férjeken kívül akárkihez-is testi egyesülésre mérészlik magokat adni, meg-bizonyosodván e' dolog, Jegy-Ruhájok-is férjeknél marad, fejeket-is el-vesztik. *b)*

Vigyázniok kell az Ászszonyoknak arra-is, hogy mikor őket a' Jegy-Ruhával meg-kinályák, 's a' szerént a' megholt férjeknek Jószágát tőlek kézhez kérik, ok-nélkül a' Véreket törvénykezésre fel-

a) I. Corinth. 7. 4.

b) Trip. P. II. T. 103.

fel-né indítsák; mert ha a' Jegy-Ruhát el-nem veszik; 's a' Józsgót-is meg-nem bortsátták; azért ugyan őket Törvény-be hívják; de ha ott-is különbb különbb szines fogásokkal, égyik szék napjáról a' máhikra vontatták a' dolgot; hogy az alatt-is a' Józsgának hasznát vehessék; 's így végtére elő-állván feleleteket jó módgyával meg-nem állithatták; Jegy-Ruhájokat az ollyatén álnokságok; és tsalárd tétovázó feleletek miatt azonnal mindenestől el-vesztik; és a' Józsg-is semmi nélkül kezekből ki-vétetődik. a)

Ha olly dologba elégyitik magokat; melynek büntetése fejek-váltságát nézi; 's azért meg-sententiáztatnak; egyéb ingo, és ingatlan Jóvakkal együtt; Jegy-Ruhájoktól-is el-maradnak. b)

Ha Hitetlenségnek vétkébe találtatnak; mint hogy azért Feje, és minden örökösön el-vész az embernek; ök-is (a' mint szoktuk mondani) meg-notáztatván; Fejekkel; 's egyéb Jóvakkal együtt; Jegy-Ruhájokat a' miatt el-vesztik. c)

El-

a) Trip. P. II. T. 24.

b) Ibid. T. 43.

c) Trip. P. I. T. 16.

Előcsnek ugy-is Jegy-Ruhájoktól az
 Afzfzonyok, ha tudva olyanokhoz kel-
 nek, kik nekik közel való Attyokfiok,
 vagy Sögorok: mert az ilyenek között
 a' Házasság negyed iziglen, mind az Egy-
 házi, mind a' világi Törvény szerént meg-
 vagyon tiltva, a) és senkinek az ő rofsz
 tselekedete hafznára nem szolgálhat. b)

Mikor az Afzfzony Ura Jószágában
 marad özvegyelve, 's azt szánfzándékkal
 pusztulásra juttattya, az ilyen kárt Jegy-
 Ruhájával foldoztattya-bé véle a' Vé-
 rek. c)

KILEN.

a) Trip. P. I. T. 106.

b) Nemo ex suo Delicto meliorem suam
 Conditionem facere potest. Regnum Iur.
 Civ. 177.

c) Trip. P. II. Tit. 24. Anno 1613. art. 61.

KILENTZEDIK RÉSZ.

AZ ASZSZONTOKNAK FÉRJEKHEZ VALÓ KÖTELESSEGEKRŐL.

ELSŐ KÉRDÉS.

Vagyoné Ferjén valami hatalma az Aszszonyoknak?

Nint hogy elsőbben-is nem a' férjfi; hanem maga Állapottyából való rendetlen ki-vágyódásával az Aszszonyállat hágtá által a' Parantsolatot; *a)* de azonkiül-is csak segéto Társnak rendeltetvén ő a' mel-
lé *b)* nintsen néki Ferjén semmi hatalma; és azon nem uralkodhatik: ugyan-is ha e' külömben volna; kevés egyességet lehetne várni a' Házasok között; mivel ha az Aszszony a' fő; ellenkezője a' Ferjének. *c)* Szükség azért hogy halgatásban legyen, és tsendességgel tanuljon minden engedelmességben. *d)*

MÁSODIK

a) Genes. 3. 6. Eccl. 26. 33.

b) Ibid. 2. 18

c) Eccles. 25. 30.

d) 1. Timoth. 2. 11.

MÁSODIK KÉRDÉS.

*Hát már a' Férfinak minémü hatalma va-
gyon az ő Feleségén?*

Társat akarván adni Isten ő Szent Fel-
sége a' Férfinak, Afzszonyt teremte an-
nak oldalából. *a)* Vallyon miért nem a'
fejéből? vagy a' lábából? mondhattuk
azért, hogy se az Afzszony ne uralkod-
gyék az ő férjén, *b)* se a' férfi szolgáló-
jának ne tartsa az ő feleségét, *c)* hanem
mint örökös Társát, *d)* 's feje alatt lévő
leg-kedvesebb tagját szeretvén, és nem lé-
vén kemény hozzá, *e)* adgya-meg an-
nak az ő Tisztességét *f)* mert az Afz-
szonyállat a' Férfinak ditsősége. *g)*

De illik, hogy az Afzszony-is meg-
ismérvén magát, legyen engedelmes az
ő férjének. Mert a' Férfi feje az Afz-
szony-

a) Genes. 2.

b) 1. Timoth. 2. v. 12.

c) Petr. Greg. Tholos in Synt. Art. Mirab.
L. 23. C. 3.

d) 1. Petr. 3. v. 7.

e) Colos. 3. v. 18.

f) 1. Petr. C. 3. v. 7.

g) 1. Corinth. 11. v. 7.

szonynak, *a)* azért mint felyebb-is mon-
dám halgatásban légyen, és tsendesség-
gel tanulyon minden engedelmességben, *b)*
's kivált gyülekezetekben halgaszon; ha
mit akar tanulni, otthon kérdgye-meg
az ő Férjétől; mert rut az Afzszonyállat-
nak a' Gyülekezetben szólni. *c)*

Engedelmesség alatt lévén azért az
Afzszony mindenekben, melyek házok
igazgatására tzeleznak, tartozik lélekbe-
járó kötelességgel férjétől halgatni, és
annak parantsolattyát meg-fogadni. *d)*

Változtatván a' Férjfi Lakhelyét, tar-
tozik Felesége ötet követni a' hová mé-
gyen. *e)* Innét vagyon, hogy a' hól a'
Férjfi lakik, feleségét-is, fzemélyét ille-
tő dolgokban azon Helységnek Birái elei-
be szokták Törvénybe hívni. *f)* Mind-
azáltal ha egybe-kelesek idején bizonyos
Lakhelyet tettek-fel, hogy azonkívül más-
hová ne vihetné az Afzszonyt az ő férje;
e'fze-

a) Eph. 5. v. 22. 23.

b) 1. Timoth. 2. v. 12. 13.

c) 1. Corinth. 14. v. 34. 35.

d) Navarr. C. 14. Man. N. 20.

e) Rodrig T. 1. C. 15. Concl. 2.

f) L. Cum quædam ff. de Iurisd. omni. Iud.

e'fzerént nem tartozik véle el-menni, ha csak valami ujj ok nem adná-elé magát, melyre nézve az előbbeni egyezéft meg-tartani nem lehetne.

Másként: ha tudva jószág-talan minden házihoz mégyen valamely Léány, vagy Afzfzony, könnyen attól el-marad-nia nem lehet; mert mikor tudta, hogy nintsen annak háza, 's Jószága, a' hová ötet vigye, 's még-is hozzá-kötelezte ma-gát, láttatott arra réá-állani, hogy akár merre mennyen, kéfz követni ő-is; ugyan csak így-is, ha lelki veszedelem nélkül Férjét egy helyről másra nem követheti, el-maradhat, 's nintsen hatalmába annak, hogy ötet erővel-is magával jártathassa. a)

Hatalma vagyon tovább a' Férjfinak az ő Feleségén, 's meg-büntetheti azt, ha olly vétkét láttya, csak hogy mérték-letesen bánnyék véle, mint maga testé-vel; mert el-hagyta Attyát, Annyát, és ahoz ragaszkodott, 's ketten egy testé let-tek. b) Senki pedig a' maga testét nem gyűlölte, hanem neveli, és táplálja azt. c)

Ha

a) Abb. in Cap. I. de Conj. 1epr.

b) Gen. 2. v. 28.

c) Ephes. 5. v. 29.

Ha fogadást tészen az Afzszony, 's Ura hire nélkül olyan dologra kötelezi magát, mely vagy a' házasságbeli szövetségnek ártalmára, vagy a' házi jó Rendtartásnak, 's tselédek igazgatásának hátra-maradására volna, annak az ő Férje ellene mondhat. *a)* Ide mutat az Irás is a' házasság Afzszony, mikor férje házában fogadással kötelezi magát, és esküvéssel, ha hallja a' férje, és halgat, sem a' fogadásnak ellene nem mond, megadgya valamit fogadott, ha pedig mindgyárt ellene mond, nem lészzen köteles a' fogadásra: mert a' Férje ellene mondott, és az Ur kegyelmes lészzen néki. *b)*

De vigyázzanak itt a' Férjfiak, 's Feleségeknek ne minden fogadást rontsák-meg; mert az-is írva vagyon: Ha az házasság Afzszony fogadást tészen, és esküvéssel kötelezi magát, hogy bűntőléssel, vagy egyéb dolgoktól való meg-tartoztatással meg-sanyargattya lelkét, a' Férje akarattjában lészzen; hogy meg-tselekedgye, vagy ne tselekedgye; ha ellene mond, minekutánna meg-tudta, ő viselye annak hamisságát. *c)*

De

a) Suarez. L. 2. de vot. C. 4.

b) Numer. 30. v. 11. 12. 13.

c) Numer. 30. v. 14.

De az Afzszony se tselekedgyék titkon, hanem férjével egyet értsen; szemérmes, nem rágalmazó, józan, hű legyen mindenkben, *a)* hogy bízhassek hozzá az ő férjének szíve, és ragadományok nélkül ne szükölködjék, ne egye hivalkodva a' Kenyeret, hanem gondgyát viselvén háza Népének, félye az Urat, hogy adgyanak néki az ő kezeinek gyümölséből és ditsérjék ötet a' kapukban az ő tselekedeti. *b)*

HARMADIK KÉRDÉS.

Férjeket el-hagyó Afzszonyokat kik, és miként szokták a' vissza-menetelre kényszeríteni?

A' mely Afzszony nem lévén az el-válasra semmi törvényes óka, Férjét el-hadgya, valahányszor azt tselekfzi, mindannyiszor vizsgálja kell ötet adni, *c)* mert a' mit Isten egybe-kötöt, azt ember el-nem választya, *d)* Szent Pálnál-is meg-vagyon írva: hogy a' feleség el-ne menyen az ő Férjétől. *e)*

Erdély-

a) 1. ad Timoth. 3. v. 11.

b) Proverb. 31.

c) Colonth. L. 2. C. 7.

d) Math. 19. v. 16. Marc. 10. v. 9.

e) 1. Corinth. 7. v. 10.

Erdélyben a' vizfsza-adással így bán-
nak: Annak a' Vármegyének, vagy Szék-
nek Tisztei, a' hól találtatik az olyan
Tárfa mellől el-állott Aszfszony; Férje
panaszfszára meg-intik ötet a' vizfsza-me-
netel végett, hanem tseleksz, minden to-
vább való halogatást félre tévén, kétfáz
forintig dullyák; annakutánna meg-intik
ismét, hogy vizfsza-mennyen, ha akkor-
is el-mulattya, a'képpen büntetődik, uj-
jittatván rajta az ötven Girának terhe,
valahányszor a' Tisztek intéfit el-veszteg-
li. Ha pedig annyi Jova nem lészén,
melyből ezen büntetés ki-telhessék; nya-
kon kötik, 's Ura kezébe adgyák. Il-
lyen kerestetek vagyon az Aszfszonynak-
is férjeken, ha azok őket el-hadgyák,
's nem akarnak vélek lakni. a)

A' mi az Egy-Házi Tövényt illeti
e' dologban; ha szép, vagy keményebb
intéfekekre-is az ő házas-tárfa mellől el-ál-
lott személy, vakmerőségre adván ma-
gát kötelessége mellé vizfsza-menni nem
akarna- erősebb büntető eszközzel-is réá
kényszerittetik, és mind addig, mig szót
nem fogad, a' Hívek társaságából-is ki-
rekefztetik.

NEGYE-

NEG Y E D I K K É R D É S.

Tartozik-e az Aszszony ki-váltani az ő Férjét ha rabságba esik? úgy hasonlóképpen a' férjfi-is az ő feleségét?

A' Házasságbéli szövetségnek, és annak a' Szeretetnek törvénye, melyel az Háza-fok egymáshoz vífeltetni tartoznak, azt kívánnya, hogy egyik a' másik kárát, romlását, veszedelmét, szenvedését minden töle ki-telhető uton módon meg-előz-ze, távoztassa, orvosollya; melyre néz-ve mivel ottan ottan bajoskodnunk kell külső Ellenséginkkel-is, kivált Törökkel Tatárral, 's történhetik, hogy házas sze-mélyek közül-is, vagy egyik, vagy má-fik rabságra vitetik, illy történetben, ha a' raboskodó férjfinak annyi érő Jóva, és Józága marad, mely az ő lattzát fel-éri, tartozik abból ötet ki-váltani Fele-sége, még pedig az Erdélyi Törvény sze-rént a) olly kötelességgel, hogy ha nem tselekedné, azon helybéli Tifztek a' rab-ságban lévő embernek mindennemű Jóva-it ki-veszik az ő kezéből, és annak vált-ságára fordittyák, ha szintén férjhez akar-na, vagy talált vólna-is menni, 's akkor tudód-

a) Comp. Const. P. IV. T. 7. Art. 5.

tudódnék-meg Urának életben való létele. Ha pedig el-tékozlotta volna a' Rabnak Jóvait a' magáét veszik-el érette, míg fel-éri azt, a' mit el-tékozlott. Ezen móddal tartozik a' férjfi-is az ő raboskodó feleségének szabadulásában fáradozni. Erre mutatván, mint előbb mondtam, a' házasságbéli kötelesség-is.

ÖTÖDIK KÉRDÉS.

Hát ha Ura szabadulásáért maga Saját Jószágát adgya-el az Aszszony, tartozik-e azt néki valaki meg-fordítani?

Példás volt mindenkor a' Magyar Aszszonyoknak férjekhez való hűségek abban-is; hogy mikor ütközetek, vagy egyéb pufztitáfok idején pogány, avagy más Ellenségnek rabságába esetek, meg-szabadulásokért, nem tsak Jószágoktól meg-válni, hanem életüket-is veszedelemre vetni készek voltak. Valamint ezen jó indulat ő benne nagy ditséretet érdemel, úgy hogy jótéteményekért kárba ne maradvanak, igen méltó.

Erdélynek e' dologban ilyen Törvénye vagyon, hogy mikor az Aszszony Rabságba esett Urának szabadulásásáért, és Sattzáért a'hoz való szerezetétől, vagy egyéb

egyéb tekintettől vífeltetvén, maga saját Jószágát adgya-el Zálogba, vagy örökösön-is, épen hagyván ez iránt Urának Jovait, és Jószágát, annyi Summáig, a' mennyiben a' maga Jószágát adta, vagy zálogosította-el, fenn-marad az ő igazsága Urának azon rész Jószágában, melyet ő maga Jószágának el-adásával meg-tartott, és meg-marasztott, hogy e'képpen az Atyafiaknak-is, kiket holtá után az ő Józága illetve, annak semmi nélkül való el-idegenítésével kára ne következék; és így ha az ilyen Afzfzony meg-tanál halni, Urának annyi erő Józága, azókra a' Vérekre száll, kikre az ő el-adott, vagy zálogosított Józága szállott volna, ha Ura váltságára nem fordítván, a' nála mind végig meg-maradhatott volna. a)

HATODIK KÉRDÉS.

Az Afzfzornak Ura, és gyermeke egyfzersmind lévén olly veszedelemben, melyből csak egyiket lehetne néki meg-szabadítania, Urához volna-e kötelesebb, vagy gyermekéhez?

Az Afzfzony az házasságbéli szövetségnek erejével egy testé lett az ő férjével

a) Comp. P. IV. T. 7. Art. 1.

vel a) nintsen-is néki annál közelebb valója lenki, se Attya, se Anyja, kiket el is hagyott azért, se gyermeke, kinek ugyan életet ő magára nem-is adhatott a' nélkül. Mind azért tehát hogy férjével olly közletről való egyessége legyen, mind pedig azért, hogy gyermeke-is, kit szabadítani akarna, tartoznék Apját olly történetben a' Vefzedelemből ki-venni, ha lehetne; kötelesebb férjéhez, és a' kettő közül, ezt szabadítani, mint gyermekét. Hasonló kötelessége legyen a' Férfinak-is feleségéhez.

Mutatyák-is fok példák, miként te-lyesítették ezt a' Magyaroknál mind a' Férjfiak, mind az Afzszónyok; kivált a' Férjfiakat Feleségek óltalmazásának buzgó kívánságából származott indulattyok arra-is vitte, hogy midőn azokkal együtt kellett vefzniek, ne talám magok után nagyobb Roszszra, keservefebb halálra marasztanak, készek voltak tulajdon kezekkel előre ki-végezni e' Világból, 's ugy menni velek együtt a' más életre.

Igy tselekedék egy Magyar Nemes Ember 1165-dik esztendőben, Harmadik István

István Király Napjaiban Szerem Várában. Meg vévén ezen Várat Mánuel nevű Konstantinopolyi Tsászfár, el-kapa ott egy Görög Katona egy igen szép Magyar Nemes Afzszonyt, 's huzni vonni kezdé, hogy erőszakot tégyen rajta. Látván ezt annak Férje, meg-esék Izive, de nem férhete a' Göröghöz, hogy meg-óltalmazhassa tőle; látá a' szegény Afzszony-is, hogy más mód nem volna tisztaságának meg-tartásában, hanem ha meg-halna; fel-gerjeszté azért a' nagy illetlenség az ő férjét; kézszebb lön maga kezével meg-ölni feleségét, mint meg-engedni, hogy annak tisztaságán erőszakoskodgyék az a' fajtalan gaz ember.

Fel-kapá Dobozi Mihály-is a' Mohátsi siralmas veszedelemkor, Marotnál közel Elztergomhoz lova farára feleségét, 's meg-rugaszkodék, hogy azt magával együtt meg-óltalmazhassa a' Törököktől. Látván az Afzszony hogy közelitnek a' Törökök, azon kezdé Urát kérni, hogy ölné meg ötét, de e' bízthatá, hogy ne félne, hanem tartana számot inkább a' szabaduláshoz; Azonban bé-kezdék őket érni a' kik kergetik vala, akkor az Afzszony előbbeni kérésével le-fordula Ura mellől a' loról; ez-is látván, hogy hátán
vagyon

vagyon az ellenség, 's módgya nintsen az el-szaladásban, feleségének fordula, 's ne hogy elevenen hagyná kezekre, 's úgy jutatná keserves igájokra, fertőztetésekre meg-ölé elsőbben maga kezével, 's azután nagy bátran közikbe szöktető a' Törököknek, és vitézi emberkedése között, véget vete ott életének ő-is ditséretes halállal.

Nem lett volna ugyan nékik, lelki okokra nézván, szabad olly szorult Állapottokban-is feleségeket magok előtt e' képpen költöztetnie ki ez életből de mivel a' szánakodo meg-busult szzeretnek ereje vitte őket arra, mentséget érdemel indulattyok, magok pedig ditséretet, és emlékezetet, a' mennyiben e' tselekedtekekkel-is jelentették, hogy a' Magyaroknál elébbvaló dolog vólt mindenkor a' betsületes halál, a' szégyenes raboskodásnál, és hogy nálok valakinek óltalmazása, nem csak az életnek meg-tartásában áll, hanem meg-előzésében-is azon inségeknek, melyek keservefebb-é szökták tenni az óltalmazandónak életét halálánál.

Esmértem egy Nemes embert a' Székely földön, ki midőn látta volna, hogy feleségét el-rablották, 's viszik a' Tatáro-
rok;

rok; a' Rejtékből, melyben minden veszedelem nélkül meg-maradhatott volna, elé-ment, és annak kedviért szerentsére vetvén fejét, maga-is rabbá esett, 's vizsgáltságának tartotta, hogy ha ki-nem menthette-is társát ellensége kezéből, legalább résztes lehetett annak nyomorúságában. Szent-Simoni Endes György vala ez, a' felesége pedig Szent-Királyi Bors Anna, kiknek fajok vala Endes Miklos az Itélő-Mester, igen jó Törvénytudó férjfi.

De említtek itt az Aszfzonyi Rend ditséretére-is egy szép példát: Meg-fzállván ezer ötfzáz ötvenkettődik elztendőben Szent Mihály Havának tizedik Napján Akmeth Bafa a' Fő-Vezér fáz hufzanöt ezer Törökkel Egret a' Magyarokra, harmintz kilentz Napig vivá, szorongatá erős oszromokkal, végtére oda-vezetvén Népének színét el-fzálla alólla; Részesülének a' Vár meg-tartásának ezen szép ditséretében az Aszfzonyok-is; mert a' hól a' szükség kívánnya vala, a' férjfiakkal együtt állják, óltalmazták vala a' töréft, nem írtozván semmit, szembe szálani, lönni, vágni a' Törökkel, 's mivel a' házasságbeli szeretetről, hűségről vagy on itt a' szó, találkozáék közülök, a'
ki

ki bizonyosságát mutatá, hagyá ennek-is emlékezetes példával.

Látván egy Magyar leány, hogy Mátkája el-esett, a' Törésen oda futamodék, kapá annak kardgyát, pai'sát, 's közikbe elegyedék a' Vitézeknek, meg-is öle tsak hamar nagy emberkedve hat Törököt el-esett Mátkája fegyverével, 's a'képpen azért-is, hazájáért-is! boszszuját töltvén ellenségén, bé-fejezé ott életét ö-is betsületes szép halállal.

TIZEDIK RÉSZ.

A' TESTI VÉTKEKBEN TALÁLTATOTT ASZSZONYOK BÜNTETESERÖL.

ELSŐ KÉRDÉS.

Minémü betsüje volt a' Magyaroknál a' tiszta életnek?

Ditséretet érdemlettek Eleink, még mi-kor Pogányok voltak-is, a' tiszta életnek szeretetéért, 's jól lehet fok egyébb vét-keknek Nemeit ügyekeztek reájok kenni
némely

némely Historikusok, de a' testi vétkeknek szennyével őket molskolni nem bátorkodtak. a) Vitézi foglalatosságokban töltötték életeket, 's tudván hogy a' bujaság köfszörűjin tompulni szokott a' fegyver, nem élefedni; inkább kedveztek be-tsületeknek magok meg-tartásokkal, mint tefieknek olly dolgokra való vetemedéssel, melyekből nem egyéb hasznokat, hanem erejeknek romlását, elméjeknek homályosodását, bátor sziveknek félelem-re való hanyatlását várhatták.

Nem szenvedhették a' tisztatalan Afzonyállatot tsak Táborokban-is, a' mint ennek Törvényünkben-is nyoma vagyon b) a' hól az iratik, hogy az ollyan Táborot követő személy varrattassék Zsákba, és vízbe vettetvén, úgy öletlessék-meg. De Táboron kívül-is üldözték e' vétket; máig sem szabad annak le-engedéséért kivált Erdélyben bírságot venni, hanem a' Nös paráznák halállal, a' Nötelenek pedig veszfzövel el-büntetteinek. c)

Elein,

a) Bonfin. Dec. I. L. IX. pag. 103.

b) 1715. Art. 34.

c) Approb. C. P. III. T. 47. Art. 21. P. 3. Edict. 52.

Elein, a' kit e' Vétekben találtak, haját le-beretválták *a)* hogy Kopafzsága bizonyító jele lenne el-követett gonofzságának, 's ugy tartatnék, mint olly Roszba elegyedett ember, melynek tsak emlékezete-is gyalázatot érdemlett a' Magyaroknál; ha így sem szünt, el-vefztette szabadságát; és szolgálat alá esett. *b)*

De nagyobb büntetésekre, 's boszfszuállásokra-is vitt sokakat e' gonofznak méltatlansága, mint mutattya a' Bánk Ban példája-is, ki önnön magát a' Királynét, hogy az erőszakos fajtalanságot se-gétette volna, boszfszuságában hegyes törrel által-verte. *c)*

Bizonnyára Ruhája, 's külső maga viselése-is Nemzetünknek jelentette a' belső tisztaságot. Kivált Fejérnépünknek régi szép öltözetében rést sem lehetett találni, melyen a' feslettségnek tsak tekéneti-is bé-férkezhettek volna tisztátalan gondolatokban való mulatozásokra.

És

a) S. Steph. L. 2. C. 26.

b) Ibidem.

c) Bonfin. L. 7. Dec. 2.

Es jöllehet régi jó Vérünknek megvesztegetésében semmit el-nem mulattak az idegen Nemzeteknek közinkbe ottan ottan bé-tsufzo szokái; mindazáltal fennáll még betsülete nálunk a' Tisztaságnak, és mol't-is fok jámbor Aszszonyok, 's választott fzemérmetességü Léányok nélkül nem szükölködünk. Kiket tartson Isten, és példájokat fordítsa hathatossan azok jobbulására-is, kik mint Konkolyok a' buza között vesztegetik a' Jónak gyarapodását, 's el-nem gondolyák, hogy a' mely Nemzetben uralkodni kezd egyfzer a' buja élet, nem lehet annak sokáig se törvényében, se szabadságában meg-maradni.

MÁSODIK KÉRDÉS.

Mitsoda büntetése vagyon a' Magyarok között az Házassagtörő Aszszonynak?

Eleitől fogva mindenkor kárhoztatta a Magyar Nemzet, és leg-utálatosabb véteknek tartotta a' házasság törést, a) 's minthogy leg-inkább-is az Aszszonyi fzemérmetességhez illik, hogy házasságbéli tisztaságát sérelem nélkül meg-tartsa, és

Urán

a) Ulad. Decr. 7. Art. 47.

Urán kívül más Férjfiat csak gondolatban is rossz végre ismerni ne kívánnyon, a) erre nézve büntetést is keményebbet rendelt az olyan Afzszony ellen, ki az ő Törvény szerént való Férjének tisztá Ágyát mássalvaló közösülés által megfer-tézteti, 's a'képpen a' házasságnak épségét meg-töri, meg-rontya.

Eleintén élőfák közé vitték a' házasságtörő Afzszonyt, 's azoknak teteit meghajtván oda kötözték olly módon, hogy mikor fel-botsátották, leg-ottan a' magok állásokra visszafaz-liető fáknak sebessége miatt négy darabbá kellett szakadnia. Innét mondgyuk mái napig, midőn valamely erköltstelen Afzszonyállatot látunk, vagy hallunk, hogy nem kár volna azt fel-tsaptatni. Lovak farkára-is kötözték, 's ugy szaggatták négygyé.

Annakutánna könnyebült ugyan a' büntetésnek ezen sulya, de ugy-is élete nélkül marad az illyen Vétekben találtott Afzszony, ki-tudodván azért gonofzsága; Törvényt láttathat réá, és ha meg-nem akar engedni (mert meg-engedhet ha akar) méltán meg-öletheti ötet az ő Férje, 4

a) La Croix L. 6. p. 2. N. 1052.

Férje, Jegy-Ruhája-is annak marad, és nem leszzen szabadsága, hogy arról Rendelést tehessen, 's valakinek el-hagyhassa. a)

HARMADIK KÉRDÉS.

Hát ha a' Férjfi tselekszi ezen Vétket, keresheti-e ötet halálra az ő Felesége?

A' mi az Házasoknak egymáshoz való hűségét kötelességét nézi, mindenikben egyenlőnek kell annak lenni; bé sem tsúszhat se Törvény, se Szokás által, hogy a' Férjfi házasságtörő feleségétől el-válhas-sék; az Aszszonynak pedig házasságtörő férjétől el-válnia szabad ne légyen.

De a' mi a' halálra való Keresetet illeti, abban ő közöttök világi Törvény szerént; különbség vagyon, és az Aszszony az ő vétkes Férjét feje-vesztésére maga személyében nem keresheti; miért hogy nagyobb, és több rosszszak szoktak az Országban történni az Aszszonyoknak e' színü gonoszságok miatt, 's gyalázatosabb-is az ő feslettségeknek emlékezte, mint a' Férjfiakénak. De e' mellett
kára-

a) Trip. P. I. T. 105.

kára-is a' Férjfinak, és meg-bántodása
fokkal keservefebb az olyan idegen kö-
zösülésből, mint az Afzszonynak: mert
a' Férjfi ha botlik-is, azzal felesége mag-
ván idegen gyümölsöt nem készít; az
Afzszony pedig Férjének igaz magvát más
idegennel egybe-zavarja, 's ha foganni
talál, kétségessé teszi melyiktől esett az,
Férjétől-é, vagy attól, kivel ő magát go-
noszul meg-ismértette. a)

Méltó vala tehát abban, a' miben
az Afzszonyok által nagyobb rossz, na-
gyobb gyalázat származik, határt-is szo-
rossabbat rendelni nekik, 's a' Férjfiak-
kal őket egyenlővé nem tenni; melyhez
képest nem kereshet egyebet az Afzszony
az ő Férjén az házasságtörésért el válás-
nál. Az halálra való keresetet Tíztre
kell bizni. b)

NEGYEDIK KÉRDÉS.

*Ha Feleségének első Vétkét tudván el halgat-
tya a' Férjfi, keresheti-é halálra, ha az-
után-is abban találja?*

Mikor a' Férjfi az ő Feleségének első
házasságtörését meg-tudgya, azonnal fog-
ja

a) La Croix L. 3. p. 1. N. 915.

b) Azer. p. 5. L. 3. C. 8.

ja Törvénybe azt, ha mit akar, 's több-
ször a' mellé ne feküdjék: Mert ha to-
vább-is együtt lakván, és hálván véle
el-halgattya őztán, ámbár ismét vélkez-
nék-is, se halállal nem büntetheti, se
Jegy-Ruháját el-nem tarthattya. a)

ÖTÖDIK KÉRDÉS.

*Hát ha rajta-kapja e' gonofságon a' Férj-
az ő feleségét Törvénytől nem várván
meg-ölheti-e ott helyben?*

Együtt találván mással Házasságtörés-
ben Feleségét a' Férjfi, ha nagy, és mint-
egy el-tűrhetetlen meg-bántódása esett a'
miatt, mind azáltal, hogy szabadosan
meg-ölhesse, arról világos, és a'béli tse-
lekedetét helyben-hagyó Törvénye nin-
tsen; külömbben ha első indulatban fzi-
vének méltó fájdalmától ösztönöztetvén
meg-találja ölni, arról lintsen Törvény,
hogy büntetést érdemelyen érette; sőt a'
Magyar Nemzetnek régi Törvénye sze-
rént ha meg-öli, szabadossan más felesé-
get vehet. b)

Ment-

a) Trip. P. I. T. 105.

b) S. Ladisl L. I. C. 13.

Mentséget érdemel pedig úgy-is a' Férjfi, ha a' kit feleségével együtt kap a' vétken, meg-találja ölni, kivált ha valami alávaló személy volna az, és maga házánál kapná felesége tilalmassán. a) Igy tselekedett vala ezer hatfáz hatvan-kettődik esztendőben Udvarhely Székben Gagyban egy Dersi János nevű Székely, ki midőn házához vissza-érkezvén egy szálló Törököt Feleségin kapott volna, ragadá Kopiját, és egy szurállal mind a' kettőt által-veré. b)

HATODIK KÉRDÉS.

Ha ugyan meg-öli Feleségét a' Férjfi a' házasságtörésen, el-tarthattya-e úgy annak Jegy-Ruháját?

Ha a' Férjfi meg-öli Feleségét, 's azt állittya, hogy házasságtörésen érte, 's azért ölte-meg, kereshetik ötet Törvénnel a' meg-ölt Afiszonynak Attyafiai, és el-láttathattják, ha ugyan olly tselekedetben holt-meg ez, vagy pedig ártatlan lévén, úgy veszett-el Urának álnok kezei által.

a) Zoës. L. 5. T. 16. N. 7.

b) Ioann. Bethlen Rerum Transilu. L. 4. Sect. 3. p. 385.

által. a) Ha vétkes nem vólt, egyáltalában Jegy-Ruháját az ő Férje el-nem tarthattja, sőt ennek-is haláláért halállal kell fizetnie.

De ha azon Vétekben holt-is meg, Jegy-Ruháját úgy láttzik, Urának nem vesztheti; mert meg-ölvén ez ötet, nem Törvény úttján tselekedett; a' Jegy-Ruha pedig úgy veszhet vala el, ha az halál törvényes ítélet által mégyen vala véghez, b) Így azért maga magának a' Férjfi meg-bántodásáért eleget tévén, legalább hogy a' Törvénynek büntető eszközét annak hire nélkül kezébe vette, 's élt véle, Felesége Jegy-Ruháját magának nem marasztthattja; melyet ugyan a' külső Törvény-is illy Történetben az Afzszony gyermekei, vagy Attyafiai számára rendelt, és marasztott. c)

HETEDIK KÉRDÉS.

Hát ha halállal nem büntetődik a' házasságtörő Afzszony, hanem csak el-válik tőle az ő Férje,

a) S. Ladisl. L. I. C. 13.

b) Trip. P. I. T. 105.

c) Zoës. L. 5. T. 16. N. 12.

Férje, illy Történetben el-veszti-e Jegy-Ruháját?

Házasságtörésbe elegyedvén az Aszszony, okot ad azzal Férjének, hogy vagy halálra kereshefle ötet, vagy el-válhassék tőle. *a)* Ha meg-enged Férje életének, de véle többé lakni nem akar, így valameddig egyik közülök életben lélzen, addig a' másik ujj házasságra magát nem adhattya; *b)* melyben mind-azáltal a' Protestánsok Egyházi Törvények nem olyan szoross.

Már pedig a' mi illeti e' Kérdésre való feleletet; azt mondom: Ha az Aszszony házasságtörésével ad okot Férjének az el-válásra, ámbár halállal ne büntödjék-is, Jegy-Ruháját el-veszti, és azt az ő meg-bántodott Férje meg-tartja. *c)*

NYOLCTZADIK KÉRDÉS.

Hát ha erőszakot szenved az Aszszony, 's úgy ferteződik-meg az ő Férjének tiszta Agya, el-marad-e így Jegy-Ruhájától?

Akarattyan, és testén erőszakot szenved-

a) Trip. P. I. T. 105.

b) S. Ladisl. L. 1. C. 20. Colom. L. 2. C. 8.

c) Cit. Trip. P. I. T. 105.

vedvén az Afzszony, nem szegte meg az-
zal hűségét, és a' házasságnak tisztasága
ellen nem vétett, a) a'hól pedig Vétek,
és gonófság nintsen, ott büntetést sem
érdemel senki; b) és így az olyan Afz-
szony-is büntetésre méltó nem lévén Jegy-
Ruhájában kárt, és fogyatkozást nem szenvedhet. c)

KILENTZEDIK KÉRDÉS.

Hát mikor erőszakot akar tenni valaki az Afzszonyon, és ez egyébként meg-nem szabadulhat attól, hanem ha meg-öli, meg-ölheti e' Vétek nélkül?

Meg-engedte a' Természet Törvénye, hogy külső Jovainkot-is az erőszaktévők ellen, a' mint lehet óltalmazzuk. d) Annál inkább réa-szabadított arra, hogy te-
stünket, és személyünket a' réánk rohanóknak nyilvánvaló kárával is védelmez-
hessük. e) Nintsen az Afzszornynak na-
gyobb

a) L. Vim passim 39. de adult. Coccr.

b) Reg. Iur. Canon. 23. in 6.

c) Zoes C. 4. T. 20. N. 3. et L. 5. T. 16. N. 9.

d) Trip. P. I. T. 68. La Croix L. 3. p. 1. N. 798.

e) Trip. P. III. T. 22. 1. Thom. 2. 2. Quest. 64. Art. 7.

gyobb Jószága, kintse, mint az ő Tisz-
tásága, 's valamint illő, hogy azt halá-
lával-is óltalmazza, a) ugy meg-nem
menekedhetvén az erőszakról más uton,
szabadossan meg-ölheti azt; ha szintén
Papi ember vólna-is, a' ki a' fajtalan lé-
leknek kárhozatos tüzeitől fel-gyulladván,
réá-mégyen, hogy erőszakot tégyen raj-
ta. b)

Jelen voltam Erdélyben egy Váro-
son, midőn egy Német gyalog Katona,
vagy a' mint szoktuk nevezni Muskoté-
ros, egy Magyar szolgáló Léányt testi
Vétekre kényszergetvén, 's nem lévén más
módgya a' szegény Léánynak maga óltal-
mazására, késre kapa, és azzal eme-
nek szemérem testét el-vágá. Nem-is lőn
ám semmi bántódása érette, sőt nagyon
ditsérék mindenfelé, ezen tselekedetéért,
mint azért, hogy ujj példát mutatott,
mint leheffen kevesebb küszködéssel-is ól-
talmazniok az Aszszonyoknak, 's Léá-
nyoknak szemérmeket az erőszakra vete-
medett erköltstelenektől.

Lát-

a) S. Aug. L. I. de Civit. C. 18.

b) Attila P. 2. C. 5. Disp. 3. Dub. 13.
Cas. 18.

Láttam gyermek Koromban-is egy
Izép Székely Léánytól ide tartozó ditsé-
retes dolgot: akarván ennek-is szemér-
metességét fajtalan hízelkedésekkel maga
tetzése után tántorítani egy külső Nemze-
tű Hadi-Tiszt, Országához hajlék, 's meg-
lopá tsókkal. El-pirulva ezen a' Léány,
de egyszersmind fordítá kezét, 's ugy
tsapá szemközben szemérme ostromlóját,
hogy orrán, száján egymásra bugygyana
vére, félben-is hagyatá vele annál fogva
szerelem játékját.

Ezen tselekedetét ennek a' jámbor
Léáynak a' mostani világban durva mó-
ditlanságnak mondanák némelyek: azok
tudniillik, kik a' Léányoknak honn tar-
tozkodó szemérmetségüket limitatlan bá-
toratlanságnak, férfiaktól való vonoga-
todzásokat régi bárdolatlan vadságnak,
befzédbenvaló mértékletességeket, félénk
tulajdonságnak, szemeknek rendbe-szedett
állását paraszti szoktatásnak nevezgetik,
's annál fogva akarják a' régi épségnek
szeretetéből ki-tanítgatni, és uj módú bá-
trabb magok vilelésére szoktatni Léá-
nyinkat.

Mit mondgyak én itt az ilyenekről?
mert a' mely útra vezetgetik a' régi Ma-
gyar

gyar szemérmességét, épen oda néz, a' hól amaz Afzszonyállatok laknak, kikről bölts Salamon mondgya, Példabeszédi Könyvének hetedik Részében; hogy készek a' lelkek meg-fogására, tsátsogok, és bujdosók, nyughatatlanok, és nem állhatnak a' lábaikon, a' házban, most ott kinn, most az utzákon, most a' szegeleteknél lefelkedvén.

Ezeknek nyomán tsak ugy eredgyenek-el ám Léányink nyelveknek szabados járásában, szemeknek szélyel nyargalo telhetetlenségében, nyájaskodásoknak sötétet világot egyaránt fzenvedhető elevenkedésében, hogy fokban által-fognak botlani a' ma Szabinok Léányival történt esetnek példaira: Meg-értvén ezek, hogy Roma Várossa fel-állásának emlékezetére innepet rendelt Romulus, el-menének a' szép ujj építmények, és az innepes játékoknak nézésére, midőn ebben telhetetlenkedének, nekik hasítanak a' Romain ifiak, 's el-kapdosák őket gyermek-szaporításra.

Az ilyen Változás ugyan mind türhetőbb büntetése lenne szemérmek Kotzkáztatásának: mert így ha meg-esve-is, tsak ugyan Afzszonyokká válnának; de
fájdal-

fájdalmassabb sebeket-is kaphatnak ama Romai Tanátsbéliek Léányival, kik midőn Kleopatra Királyné Bithinia Tartományának Setim nevű berkében férjének Antoniusnak gazdag Vendégséget szerzett volna, ott lévén mellette, 's északára jutván, által-kezdének szemérmertességekből bátradni az ifiakkal való nyájaskodásra, 's addig rovák együtt a' berket, míg hatvan közül ötvenötön esének terhbe, ott felejtván a' bokrok között szüzességeket.

Dina a' Jakob Léánya, nem férjfiakkal való nyájasságra, hanem tsak azért ment vala ki, hogy látná annak a' Tartománynak Aszszonyállatit, még-is ilyen ártatlan nézés közben-is oda veszté tisztaságát. Jártak így mások-is, kik háttárt tágoftván szemérmertességeknél, bátrabbak, módifabbak, elevenebbek akartak lenni a' több Léányoknál.

Ezek így lévén azt mondom néked jó Léány, légy móditlan inkább a' Tisztaságban, mintsem Párta unta, szemtelen Léány Nevezetet ragaszsz kapudra. Ély paraszt nevezet alatt inkább, mintsem ujj szokások virágival váltván-fel Koszorudat, akkor maradgy-el virágodtól, mikor leg-betsületesebben kellene virá-

goznod; Légy tudatlan inkább a' jámborságban, mintsem ki-tanuly rugni a' hámból gyalázatodra. Ne mindenüvé menny, a' hová mehetsz, ne mindent nézz-meg, a' mit láthat sz, ne mindenben kapj, a' mire szert tehetsz, ne mindenben gyönyörködgyél a' mit szerethetsz.

Nem tsak a' kézzel való ellenvetésből áll a' tisztaság óltalmazása, hanem abból-is, hogy a' Roszszra-vivő alkalmatosságokat el-kerüljük, el-távoztassuk. Nagy szemeskedés vólt erre mindenkor a' Magyaroknál, bizonyítván azt sok szép régi jó szokások, rendtartások, melyek ma-is záros kapuk, vigyázó Tornyok gyanánt vannak jámbor Afzszonyinknál, Léányinknál.

A' Székely földön a' szemérmesség Törvénye ellen vagyon az-is, ha a' Nemes Léány sokadalomba mégyen, ámbár Annya szemei előtt légyen-is ő ott; nem-is ok nélkül: mert adásból, vévésből állván a' Sokadalom, ha olly közönséges helyen kezdik magokat fitogatni a' jó Léányok, ragadhat könnyen szemérem vásár-is a' több Áruval való kereskedéshez. Nintsen előtték semmi olly utálatos, mint a' roszsz erköltsre hanyatlott
 sze-

személy; az illyent, ha Férjfi, bikabilérnek mondgyák, ha pedig Fejérnép, más jámbor Afzszonyok, 's Léányok magok között nem szenvedik, társalkodásokra nem tartják méltónak, le-huznák fejéről Kontyát, ha meg-probálná, hogy a' több betsületes Afzszonyokkal egyenlőképpen kezfkenyödgyék.

Elő-beszéllém felyebb a' mit egy Székely Léánytól láttam vala gyermek Koromban; lássuk még egy más Csiki Székely Léáynak tífztasága óltalmazásában, meg-tartásában el-követett igen szép, és példás dolgát: Ezer hatszáz kilentzvennegyedik esztendőben Böjtelő Havában ki-ütvén a' Tatár Csik Székre, meg-rablá annak felső Részét; midön Szent Miklos nevű faluba érkeztek volna, bé-rohanának ott-is egy Lófő Nemes házához, tsak hamar el-is fogák a' Gazdát feleségével együtt; de lévén ezeknek egy szép, jó erőss hajadon Léányok, Judith nevű, e' femmiképpen meg-nem adá magát, hanem fegyverre kapa, és igen kezde ellenkezni a' Tatárokkal, meg-is öle kilentzet azok közül tulajdon kezével.

Az alatt többen-is kezdének tsopor-
tozni feléje, és mindenfelől Környül-fogák;

gák; Látván e' dolgot szegény szüléi, kérni kezdék, hogy ne vesztené életét, hanem adná-meg ö-is magát, és követné vélek együtt a' mostoha szerentsének elejekbe fordúlt úttját; de ö azt felelvén, hogy testét Pogány fertéztetésére juttatni semmiképpen nem akarná, meg-marada állhatatosan bátorságában, meg-sem adá magát, míg kezében, 's erejében tarta; midön már el-kezdett volna a' fok ellenhányásban fáradni, egy kemény tsapással el-vágaték egyik keze, de ugy sem szűnék ellent.hányani a' másikkal, midön a' nélkül-is el-maradott volna, honya alá szoritá fegyverét, 's ugy-is halálíg vivék a' Tatárokkal.

Meg-nem állhatom itt, hogy egy Veszprimi Magyar Afzfzonymak-is ditséretes emberkedését elő ne hozzam: Ezer ötfáz ötvenegyedik esztendőben, Szent György Havának első Napján meg szál-lá a' Budai herélt Ali Bafa Veszprimet a' Magyarokra; vagyon ott a' Vár alatt egy igen szép forrás, Vitéz-Kut a' neve, ennél történek akkor, a' mit emliteni akarok.

Le-jöve ide a' Várból egy Magyar Afzfzony Vízért, 's midön annak meritésében

sében foglalatoskodnék, elő rohana a' les-
ből egy Török, 's meg-támadá ötöt, hogy
magáévá tehesse. Látván veszedelmét az
Afzszony, szivét tapasztá Magyar módra,
és fel-melegíté azt élete tisztasága óltal-
mazására; küzdésbe szálla a' Törökkel, 's
mivel hátorságával egyez vala ereje-is,
ki-tekeré kardgyát kezéből, 's fejét vévé
azzal ott helyben. Fel-kapá azonnal a'
Török fejet, 's előruhájába tévén, ugy
bánék azzal, mint régen Judith a' Holo-
fernesével Betuliánál, fel-vivé nagy vi-
gan Vesprim Várába, 's elő-mutatá örö-
kös betsületre méltó tselekedetének em-
lékezetes bizonyosságául.

Bé-fejezem ezen Kérdésre tett, és
példákkal-is ki-ruházott feleletemet régi
jó Magyar Eleink ditséretes vigyázásának
említésével. Kezekre kapták vala a' Né-
metek, a' Nagy-emlékezetű, Mátyás Ki-
rály halála után az ujj Királynak Dobsé
Lászlónak gondatlansága miatt székes Fe-
jérvárat ezer négy-száz kilentzvenedik esz-
tendőben, a'hól akkor nagy fajtalanul erő-
szakot-is tőnek fők Magyar Afzszonyok,
's Léányok szemérmin. Ugyan tsak nem
fokára meg-szállák, 's visszfa-vévék a'
Magyarok.

Eszébe-juttatván ott Kinizsi Pál az
 Alsószonyi Renden el-követett méltatlan-
 ságot, úgy akara, hogy semmi egyezés-
 re ne mennyen a' Király a' Németekkel,
 hanem erefsze nékik a' Magyar Vitéze-
 ket, és fizetesse vérekkal viszsza azon sé-
 relmet. Nem vehetvén se ő, se a' több
 Magyar Urak erre a' Királyt, meg-enge-
 dék ugyan a' Németeknek, hogy Magyar
 Országból hazájokba békével által-taka-
 rodhassanak, de addig el-nem bocsáták,
 míg le-nem köték arra magókat, hogy
 sohult úttyokban, a' Magyar Alsószonyok,
 's Léányok tisztasága ellen ki-nem köt-
 nek, és azt meg-nem sértik.

Igy vigyáztak jámbor jó Eleink a'
 Fejérnép tisztaságára, gondgyok volt ar-
 ra fegyver között-is, Békesség szerzésben-
 is ki-kötötték annak sérelmét, készek lé-
 vén mindenkor bocszút állani azoknak éle-
 tén-is kik a' Magyar szemérmertességen
 erőszakoskodni mérészlenének.

TIZEDIK KÉRDÉS.

*Keresheti-e a' Férjfi az ő Feleségét házasa-
 ságtörésért, ha ő-is, minekelőtte azt
 Tor.*

*Törvénybe fogná, azon Vétékbe talál
esni?*

A' Házafak közül ártatlannak kell annak lennie, a' ki úgy akar, hogy Társát a' házasságtörésért meg-büntettesse; ha azért vétkezvén az Alszfzony, nem sokára az ő Férje-is azon Sárba keveredik, nintsen többé mit keressen rajta: Mert egyaránt vétkezett, és a' miben ő megbántodott félnek tartya magát, ugyan abban bántotta-meg emezt a' házasságbéli épségnek, kötelességnek meg-rontásával; azokáért menthetetlen: mert a' miben mást ítél, magát kárboztattya; mert ugyan azt tseleklzi, a' mit ítél.

És így egyenlő lévén a' hámból való ki-ugrásban a' fogyasztkozás; egyiknek sem maradott fenn panaszíza a' másik ellen, meg-ment a' költsön, 's halgassanak véle, de úgy ám, hogy egyik a' másikra nézve többfzör ki-ne kapjon, hanem állítsák-fel eseteket jobbulással, 's meg-fordulván mind ketten a' gyarłoság példáján, légyenek támogatói egymásnak hűséggel, és szeretettel az álhatatosságra a) Jegy-
Ruhá-

a) Zoes. Comment. in Ius Can. L. 5. T. 16.
N. 13.

Ruháját-is az Afzszony olyan történetben el-nem veszti. a)

Jut eszembe itt, a' mit egy külső Historicus irási között olvastam: hogy ezer ötfüz ötvenedik esztendőben Erdélyben Thordán történt volna; házasságtörésbe esvén egy Afzszony; halál vala fején érte, de meg-száná férje, 's nem engedé hogy élete nélkül maradgyon. Történék nem sokára, hogy maga a' Férjfi is ki-nyaláncodék az útból, a' tilalom alatt lévő íznek kóftolására, elő ránták ötet azért a' Tisztek, 's halálra ítélek: meg-maradhat vala élete, ha Felsége-is Kegyelem költsönt fizet vala vizsza néki; de ez azt nem tselekedé, hanem a' Birák ítélete mellett maga-is halálra kíváná, sőt ki-kéré, hogy Hohér helyett fejét-is a' Piatzon ő vehesse.

TIZENEGYEDIK KÉRDÉS.

Ha a' Férjfnak, Felesége házasságtörése után csak hamar halála történik, és törvényesen el-nem láttathattya megbánodását, el-tarthattya é így az ő gyermekei,

a) Cuvarr. in 4. Decr. P. 2. T. 7. §. 6. N. 1.

mekei, vagy Attyafiai annak Jegy-Ruháját?

Ha meg-bizonyosodik halála előtt a' Férjfi, az ő Feleségének házasság-töréséről, 's ideje lévén arra, meg-nem bünteti, láttatik meg-engedni annak, és holtta után nem kereskedhetik senki azon, következendőképpen Jegy-Ruháját sem tart-hattya-el.

De ha azután tudódik-is ki vétke, ugy sem lehet Kérdést, és Keresetet támasztani ellene, kivált gyermekeinek; mert a' gyermek föbe-járó dologgal az ő szülőit nem vádolhattya. *a)* Betsületek vesztésére sem keresheti: mert azt azoknak tisztelete nem engedi, de az Atyafiaknak sem lehet útyok arra, mert a' házasság ellen való véteknek keresetét a' házasoknak engedte a' Törvény egyiknek a' másik ellen, 's személy ellen lévén a' meg-bántás, ha a' meg-hal; el-vízi meg-bántodását-is magával. *b)*

Ha pedig Pert indítván a' Férjfi házasságtörő Felesége ellen, ugy hal-meg
Tör-

a) Trip. P. I. T. 35.

b) Zoes. L. 5. T. 16. N. 10 .

Törvény közben, a' ki (attólvaló gyermekeit ide nem értvén) az ő Jóságából Jegy-Ruhát tartoznék adni, belé-állhat a' Pernek annyi részébe, és el-láttathattya a' Vétket, 's reá bizonyítván az Afzszonyra, és ki-jöven az-is, hogy azzal meg-hólt Férje, minekutánna tettét megtudta, házasségbéli dolgát nem közlötte mind halálig, nem tartozik Jegy-Ruhát fizetni.

TIZENKETTÖDIK KÉRDÉS.

Hát mikor házasságtörésbe esvén az Afzszony, azért neki az ő Férje meg-enged, kereskedhetik-e annakutánna a' Tízt rajta?

Az Afzszonyok házasságtörésén való bocszszuállásnak törvényes fegyverét, nem lehet az ő meg-bántodott Férjeknek kezéből ki-venni; mert azt a' Törvény-is azoknak engedte, és hogy szabadon áll elheffsenek véle, reá-botsátotta. a) Ha azért vétkes Feleségének meg-enged a' Férjfi, meg-menekedk azzal akár ki ke-referétől-is, és a' Tíznek sem lehet több keze rajta, hogy utánna nyomozzon, és le-engedett tselekedetéért büntetésre kíván-

a) Trip. P. I. T. 105. S. Ladisl. L. I. C. 2 6

kivánnya; ámbár a' házasságtörés olly fő vétkek közül való legyen-is, melyeknek valamint el-szenvedése romlására, úgy büntetése egy Országban, a' közönséges Jónak bóldogulására vagyon. Mert e' Történetben az engedelmet jobbulás szokta követni, a' vétekből való ki-téréssel pedig, és annak töredelmes szívből származott meg-utálásával el-távoztatik az a' kár, melynek meg-előzésére a' Tiszt vigyázhatna a' büntetéssel.

TIZENHARMADIK KÉRDÉS.

Ha első vétkét Feleségének meg-engedvén Férje ismét abba keveredik, mit kell véle tenni? Mert már egyszer meg-engedett neki Férje, 's többé nem keresheti a) Hát a' Tíztnak-is tsak bé-hunt szemmel kell-e nézni a' dolgot, és a' Népet vesztegető botránkozást?

Való ugyan hogy ha a' Férjfi az ő Feleségének első házasságtörését el-engedi, és azzal továbbá-is a' házasságbéli szövetségben együtt marad, és lakik, annakutánna, ha előbbeni vétkére vizfszátér-is halállal ötet nem büntetheti, b) mind-azál-

a) Trip. P. I. T. 105.

b) Ibid. T. 105.

azáltal el-botsáthattya magától *a)* és nem tartozik azzal lakni: mert nem lehet a' Férjfelől álitani, hogy Feleségének az első vétekre adott engedelemmel, minden következő abbéli gonofzságát előre helyben-hagyta volna. *b)*

Ha pedig az első vétek, és arra nyújtott engedelem után ismét azon utat vészle-eleibe az Afzszony, 's arról ötlet Férje, annak rendi szerént meg-nem feddi, hanem inkább tudva, és kedvezve el-halgattya, itt már vagy a' Tisztnek kerefete, 's mind a' kettőt érdemek szerént a' Törvénytől eleibe-adott úton megbüntetheti, ne hogy továbbra-is nevedgyék a' botránkozás, és másokat is a' fesslett életnek kárhozatos követésére vezessen. *c)*

TIZENNEGYEDIK KÉRDÉS.

Hát mikor a' Férjnek távul-létében elegyedik e' Roszba az ő Felesége, otthon megbüntetheti-e szerént azt a' Tiszt? vagy
ugy?

a) Ma h. 19 v. 9.

b) Tamburin L. 8. de Matr. Tract. 7. C. 3.
 §. 3 N. 16.

c) Kitton. C. 4. Q. 24. §. 8.

*ugy-is férjet kell törvényes kerefetére
réá várni?*

Jóllehet több fő Vétkek közül lévén a' házasságtörés, annak büntetése mint előbb-is mondám a' közönséges Jónak megmaradására, 's boldogulására nézzen; de mivel a' Törvény kerefetét annak legelőbbben-is a' megbántodott Férjfinak engedte, és szabadságot marasztott néki vétkes Feleségének mind életére mind halálára, erre nézve távollétében-is köteleességből kibotlott Feleségét az ő hire, 's akarattya ellen senki halálra nem keresheti, nem-is kárhoztathattya, mert ha távoll vagy-on-is, de a' mi törvényessen őtet illeti, abba nála nélkül törvényessen senki magát nem avathattya mind addig, miglen ő a' boszszuállásra, vagy engedelemre való szabadságával élhet, ezt pedig távoll létevel el-nem vesztette. , Réá kell azért őtet várni a' kerefetre, ha tudniillik felesége első efete után többször testét ki nem adgya; Mert ha meg-nem elégedvén egyszeri kóftolással, ismét a' tiltott Méznek nyalogatására ereszkedik; így, hogy a' botránkozás tovább-is ne terjedgyen, és az Ur Istennek is boszszu-állo fegyverre egynek gonofzságát az egészsz Népen ne keresse, elő-foghattya azt a' Tiszt, és

Urá-

Urának távul létében-is érdeme szerént meg-büntetheti. Az ő hivatalya, és kötelessége lévén a' gonofznak úttyát béválni, és az által a' Köz-Jónak el-nyomására közelgető veszedelmek' meg-előzésére szorgalmatosan vigyázni.

TIZENÖTÖDIK KÉRDÉS.

Hát már annak, a' ki más ember Feleségén erőszakot téstén, mitsoda büntetése vagy?

Meg-tiltotta az Isten, hogy senki az ő felebaráttjának Feleségét bűnre ne kívánja, a) meg-parantsolta azt-is, hogy valaki paráználkodik, és házasságtörést tselekszik felebaráttja feleségével halállal halyon meg. b) Nemzetünk Törvénye is kivált Erdélyben halállal szokta büntetni a' Nös paráznákat. c)

Ha tehát a' közösülő személyeknek egy más akarattyából véghez-vitt házasságtörése, mind Isteni, mind emberi Törvény

a) Exodi 20. v. 16.

b) Levit. 20. v. 10. 13.

c) Appr. C. P. 3. T. 47. Lud. II. 1522. Art. 36.

vény szerént olly kemény büntetés alá
vagyon vettette, bizonyára, a' ki ezen
gonofzságot erőszak által követi-el máson,
annál inkább méltó, hogy halállal ha-
lyon-meg, *a)* 's nem lévén külömbb az
ilyen erőszak tévő ember a' Gyilkosnál. *b)*
büntetésének-is egyenlőnek kell lenni. *c)*

Igy azért ezen égre kiáltó fertelmes
dologban tisztességét, és Nemeli szabadsá-
gát akár ki-is el-veszti, 's ha mód lesz
benn, a' hól a' vétket el-követi, ott még
a' parasztok-is szabadossan meg-foghat-
tyák, Törvényt láthatnak rá, és érde-
me szerént büntethetik őtet *d)* ha szintén
szabadságok, és engedelem Levelek nem
vólna-is arról, hogy a' Vének helyén talál-
tatott gonofz-tévőket meg-büntethessék. *e)*

TIZENHATODIK KÉRDÉS.

*Hát az ollyan Ferjfnak, a' ki valamely Lé-
ányt, vagy Aszszonyt házasságra,
vagy tsak bujálkodás véget-is erőzsa-
kossan*

a) Deut. 22. 26.

b) S. Ladisl. L. I. C. 32.

c) P. I. T. 9. Trip.

d) Ibid. Tit. 9.

e) P. III. T. 32. Trip.

koffan kap-el, mitsoda büntetése va-
gyon?

A' mely Férjfi a' Léányt, vagy Afz-
szonyt akár házasságra, akár azzal való
bujálkodás végett, annak kedve, 's aka-
rattya ellen erőszakoffan el-kapja, betsü-
lete nélkül marad, 's halállal büntetődik
érette. *a)*

De itt észre kell venni, hogy ilyen
büntetés alá vettetett el-kapásnak tsak azt
tarthattuk, mely e' három dolgot fog-
lalya magában, ugymint 1. Erőszakot.
2. Bujaságra való szándékot. 3. Az Afz-
szonyállatnak egy helyből más helyre va-
ló vitelét a' hól azért ezen három dolog
együtt fel-nem találtatik, ott valakinek
tselekedetét valóságos el-kapásnak nem
mondhattuk.

Ha pedig a' Léánynak kedve va-
gyon el-kapattatására, de szüléinek, vagy
Tutorinak hire, 's akarattya ellen mé-
gyen a' véghez, ezt-is ugyan Egyházi
Törvény szerént valóságos el-kapásnak
nem tarthatni *b)* mindazáltal világi Tör-
vény

a) P. I. T. 9. Appr. Const. P. 5. Edict. 43.

Leym. L. 5. Tract. 10. P. 4. C. 13. N. 1.

b) La Croix L. 3. P. I. N. 915.

vény szerént szározon nem maradhat *a)* régen a' Magyaroknál az ollyanképpen el kapattatott személy vizfsza-adattatott szüleinek, és a' mellet az el-kapó Fél, ha hadi, 's elő-való ember vólt, tíz ökröt fizetett azoknak, ha pedig szegény, vagy köz renden való vólt, öt ökörrrel végezte baját; *b)* a' mi időnkben is, ha a' Léánynak szülei házától való el-kapása azok hire, 's akarattya nélkül lészén, ámbár magának a' Léánynak kedve légyen-is arra, emezek az el-kapó Félen meg-bántódásokat méltán meg-kereshetik. *c)*

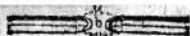
A' mi az Egyházi Törvény-büntető Keménységét illeti e' dologban: a' ki valamely Alfszonyt, vagy Léányt erőszakosson kap-el magának Feleségül, a' hievек társaságából ki-rekefztetik, betsületét el-veszti, és a' Tifztségek viselésére is alkalmatlanná lészén, 's az alatt míg az el-kapott személy az ő' bírtoka alatt marad, házasságot-is közöttök érteni semmiképpen nem lehet. Mely ugyan megfem forrhat egyébként, hanem ha az el-kapott személy, ki-menekedvén az el-

kapó

a) Zoës. L. 5. T. 17. N. 1.

b) S. Steph. L. 2. C. 25.

c) Molin. Tract. 3. Disp. 105. N. 11.

kapónak keze, 's hatalma alól, és bátor-
ságos helyre jutván, úgy kötelezi of-
tán ahoz magát. De akár forjon-meg kö-
zöttök a' házasság, akár ne, tartozik e'
felett az el-kapó Férjfi tisztességesen há-
zasságra ki-ruházni azt, a' kit el-kapott
vólt a) így bánik, a' mint emlitém az
Egyházi Törvény a' bujálkodó erőszakos
el-kapókkal.

Kell pedig itt érteni ezen bünteté-
sekre nézve az el-kapott személyeken ol-
lyanokat, kik addig betsületes hírben,
névben vóltak, és életek folytatásában
fedhetetleneknek tartattak. b) Mert azok-
miatt, kik testekkel kereskedni szoktak,
és szemérmeket már annakelőtte önként
fel-adtak, ha akarattyok ellen kapattat-
nának-is el, az el-kapók olly keményen
nem büntetődhetnek; de ugyan tsak men-
tek sem lehetnek, hanem a' Bírora va-
gyon bizattatva, mivel lakoltassa őket
erőszakos tselekedetekért, nem lévén sza-
bad a' tzigér alatt élő személyt-is arra
kényszergetni, hogy a' kivel nem akarna-
is bujaságát folytassa. c)

TIZEN-

a) Concil. Trid. Sess. 24. C. 6. de Reform,
Matr.

b) Zoës. ad Digest. L. 48. C. 6. N. 13.

c) Idem ibidem T. 6. N. 14.

TIZENHETEDIK KÉRDÉS.

Mitsoda büntetése vagyon annak az Aszszonynak, a' ki az ő gyermekét el-veszti?

Meg-történt dolog, 's történhetik ezután is, hogy a' Léány, vagy Aszszony testi Roszszra adván magát, meg-terhesedik, 's hogy esete kissebbségére, vagy büntetésére ki-ne tudodgyék, szülése előtt, vagy minekutánna ezen próbán-is által menne, Magzattyát meg-öli, 's el-rejti. Az ilyen személyt régentén a' Magyaroknál Espe-rest eleibe-vitték, 's ott büntetődött, meg-kellettén ismérnie, és bánnia tselekedetének gonofzságát. *a)* Mert az Egyházi Törvény szerént, ha az Aszszony szán-szándékkal meg-öli gyermekét, valami Apátzák szerzetes házába kell rekeresztődnie büntetésül, hogy ott tettiért mig él, böjtöléssel, 's egyéb testi sanyargatással lakoljon. *b)*

De a' világi Törvény, minthogy Kard-is vagyon kezébe, a' Gonofzok büntetésére az annyira meg-hült Anyai szeretetre

Vért

a) Colom. L. I. C. 58.

b) Zoës. L. 5. T. 10. N. 1. in Comment. ad Ius Can.

Vért szokott önteni, 's az olyan természetben kegyetlenkedő indulatot halálal végzi. Némely külső Nemzeteknél az ilyen gyermek vesztő Afzszonyokat eleve nem temették el, 's Karóval átalverték, vagy pedig vízbe ölték. Nálunk a' Tisztának hivatalya, hogy mihelyt olly személyt tudhat ki, el-fogassa, és törvényes uton réa bizonyítván gyermeke vesztését *a)* fejt véteffe. *b)*

Gyermek vesztésnek pedig nem tsak azt lehet tartani, melyet szülése után tselekszük az Afzszony, hanem azt-is, melyet méhében lévő lelkes Magzattyával követ-el, midön a' végre, vagy valami füvékből készített italt vévén-bé, vagy magát rendkívül meg szorítván, magas helyről le-ereszkedvén, földön hengeregvén, 's több a'féle arra okot szolgáltató dolgokat mivelvén, a' szülésnek rendes idejét meg-előzi, 's a'képpen el-lankadván, meg-fojlik a' Magzat, 's el-lészen, így-is mivel nyilván való gyilkosságot tselekszük. *c)* halált érdemel. *d)*

Ha

a) 1635 Art. 6.

b) 1723. Art. 11.

c) La Croix L. 3. P. 1. N. 829.

d) Math. 6. Art. 51. Ulad. 1. Art. 82.

Ha pedig az Anyai Méhben annyira nem készült a' Magzat, hogy a' léleknek belévaló öntése által meg-elevenkedhessék, olyan Állapottyában rontya-el annak egybe-szerkeztetését így ugyan valószínűságot nem tselekszük, mindazáltal büntetés nélkül nem maradhat, hanem a' Biro valami egyéb testi szenvedésből álló szenvedést ítélhet nyakába.

Mennyi időre öntödjék pedig a' Lélek a' Magzatba, arról közönségesebben azt tanítták, hogy a' Férfi, fogantatásának negyvenedik Napján elevenedik-fel; a' Léány pedig hogy fogantatik, nyoltzvan napra készül-el a' léleknek befogadására.

TIZENNYOLTZADIK KÉRDES.

Hát ha a' terhes Afzszony, minekelötte szülne, magát gonoszul meg-öli, mit kell véle tenni?

A' gonosz lélek munkálkodásából megtörténik, hogy testi kívánságok után eredvén, és tizimborát keresvén roszra szánt izemérmeknek némely Afzszonyállatok terhebe esnek, 's akarván e' világi kissebb-

P

ség

ség elől félre állani, minekelőtte szülfeknek ideje bé-érkeznék, magokat, 's magokkal együtt méhekben lévő ártatlan Magzattyokat-is gonofzul el-vesztik, meg-ölik, és azzal előbbeni vétkeket kétfzeres gonofzsággal fejezik-bé, egyikkel azzal, hogy magokat meg-ölik, holott fenki az ő életének nem Ura, 's arra nézve nem-is szabad senkinek magát meg-ölni. *a)* Másikkal pedig azzal, hogy magzattyokat-is vagy életre nem eresztik, vagy ha a' lélek által elevenségre jutottak, életektől meg fosztyák, holott ez-is Isten ellen való kárhozatos dolog, 's ha elevenségben kapott magzattal történik, mint felyebb-is mondám, Gyilkosság. *b)*

Ide járul ama nagy Kárvallás-is, melybe esnek a' Magzatok, midőn az olly szörnyüségre vetemedett Anyáknak kezei miatt Keresztséget nem érhetvén, Isten Országából ki-maradnak.

Mikor azért valamely terhes Afzony magát meg-öli, leg-első gondgyais a' jó Tisztnek a' légyen, hogy méhét annak fel-halítatván a' Magzatot vételle ki belől-

a) S. Aug. L. 1. de Civit. C. 16.

b) La Croix L. 3. p. 1. N. 822.

belölte, hogy ha meg-elevenségbe volna, Keresztséget érheszen; ha pedig meg-foj-
lott, ugy-is nem lévén részes Annya gon-
noszságában, leg-alább azzal együvé ne
temetessék; mert a' ki magát meg-öli,
több Hivekkel egyenlő temető-helyet nem
érdemel, hanem mások példájára, vagy
meg-égetik, vagy kerékre tészik, vagy
fel-akasztyák annak testét sok helyeken;
Nálunk pedig akasztó-fa alá temettetik
hogy hólta után-is gyalázatban marad-
gyon emlékezete, a' ki egy kis szégyen-
vallással életét Jobbulásra, lelkét bódó-
gulásra meg-tartani nem kívánta. Ki-vé-
vén mind azáltal azon helyeket, melyek-
ben már erre nézve a' szokások, és Tör-
vények nem olly szorollak, és a' mago-
kat meg-ölk, meg-tebojodtaknak tartat-
ván, nem számláltatnak a' bestelenek
közé.

TIZENKILENTZEDIK KÉRDÉS.

*Hát a' ki teszi Vétek kedviért szerezem italt
készt valakinek, vagy kerítésre adgya
magát, érdemel e' büntetést érte?*

Nem szokott egyedül járni a' bujaság,
ki-gondoltat, 's véghez is vitet sok gonosz-
ságot azokkal, kiknél egyszer félszket ver-
het magának; vannak erre késerves pél-

dák meg-történvén többi között, hogy midőn némely Afzszonyállatok belé-szerettek egy, vagy más férjiba, 's egyébként magokhoz nem szoktathatták, készek voltak kantérozással is nyomokban lenni, míg lábokról le ejthették.

Szoktak e' végre némely Állatoknak részeiből, vagy bizonyos füvekből szerelemre gerjesztő italokat készíteni, melyek miatt ugyan elméjekben-is meg-háborodnak többire, sőt el-is halnak gyakorta, a' kikkel meg-ítathattyák. Ki-tudodván valamely Afzszonynak, vagy Léánynak ilyen tselekedete, büntetetlenül nem maradhat, kivált ha italával halált talál okozni a' meg-ítatott személynek, halállal kell végeződni az ő életének is, ha szintén nem olly szándékkal készítette, vagy adta volna-is az italt, hogy azzal a' Vérnek a' szerelemre való fel-hevesítettén kívül életét-is emennek veszedelembé hozza; ha pedig nem következik ugyan halál az ital után, de elméje a' miatt meg-bomlik, a' ki meg-iszlja, e' történetben-is az ő szüléi, vagy Atyafiai meg-kereshetik a' szerelem vadászó Felet, tartoznak azt a' Birák-is olly kegyes kár-tételéért érdeme szerént meg-büntetni.

És mivel az ilyen dolgok ritkán mennek másoknak közbe-járások, és segítségük nélkül véghez, szükség a' kerítőket-is ki-nyomozni; és meg-bizonyosodván, hogy ezt, vagy amaszt mással egybe-keritgették, 's részekről-is a' bűnnek elkövetésére alkalmatosságot szolgáltatnak, valamint a' nőtelen paráznákkal, azonképpen kell velek-is bánni, úgy pedig, hogy ha az egybe-kerített személy a' kerítőnek vagy Léánya, vagy gondviselése alatt lévő Attyafia, vagy felesége lenne, folyosodgyék rajta, mint bordélyszálggal való kereskedésbe elegyedett személyen a' büntetésnek terhe, gonofzságának mi-vóltához képest.

HUSZADIK KÉRDÉS.

Testi-Vétek által meg-esvén a' Léány, vall-é betsületében valami kárt? ha igen; helybe állíthattya-é még azt?

Olly nagy Roszfsznak tartotta eleitől fogva a' Magyar Nemzet, főképpen az Afzfzonyállatban a' testi vétket, hogy a' ki abba elegyedett, 's meg-esvén gyermeke lett, betsülete vesztettnek tartották, úgy hogy bizonyysága-is annak a' Törvénybe bé-nem vétetődött, kivált betsület dolgában.

Melyel mái napig is e' szerint élünk ugyan kivált Erdélyben a' Székely földön; mindazáltal mivel Isten ő szent Felsége előtt is a' Bűnösnek maga meg-jobbitása kedves szokott lenni, botsánatot érdemel az olyan emberi gyarloságnak fík jegén meg-esett Aszfszony-is, ha botlásából fel-kelvén annakutánna tisztességesen, és jámborul viselendő magát, 's főképpen ha 'betsületes emberhez talál férjhez kelni; annál inkább ha a'hoz mégyen, a' kitől rofszul járt vólt, előbbeni betsületébe viszfa-lépik, és a' Törvényben-is helye lészén az ő bizonyosság tételének, 's nem vetheti néki senki szemére azon vétkét, melyből e' képpen magát ő, és betsületét ki-tisztította.

De ezzel ám egy Léány se bátrodgek-fel, és szemérmességét maga háttarából csak egyszeri esetre-is ki-ne léptesse olly reménységgel, hogy a' mi kárt vallana, azt ő-is ez uton helybe-hozhatya; más gyarloságból meg-esni, más illy gondolatlan vélekedés mellett gonoszba keveredni. A' vakmerő bizodalomból elkövetett Rofsza terjedni szokott ugyan azon, a' min épült, nem-is könnyen hagyattya-el magát tévőjével. A' Nyalánk ember nehezen felejtí-el az egyszer megkóstolt

kóftolt édességet, ha tsak módgyát ejt-
heti vizfzfa-tér ismét arra, mint az eb az
okádásra.

Jobb tehát meg-maradni az épség-
ben, mint bizonytalan ki-szabadulásnak re-
ménsege alatt abból nyilván való romlás-
ra ereszkedni; jobb az egészséget meg-
tartani, mint arra keresgélt bizalkodás
alatt, hogy majd a' betegségnek gyógyu-
lás lépzen ki-menetele, olly nyavalyát
keresni, melyben fokâig-is kinlodhatik a'
beteg, de hamar-is meg-halhat.

Akarom mondani: visfelyék jámbor-
rul magokat a' Léányok, 's ne tegyék
bíztokban kotzkára, a' minek vizfzfa-szer-
zése kétséges-is, de nehéz-is. Tiszta élet
illik a' pártâ, és Kofzoru alá, nem-is
kell azokat ugy meg-unni senkinek, hogy
gyalázatos takaroval, és ne jámbor főre
készült Konttyal válthassa-fel.

TIZENEGYEDIK RÉSZ.

AZ ÖZVEGY ASZSZONYOKRÓL.

ELSŐ KÉRDÉS.

Hányféle Állapotban szoktak özvegyen maradni az Aszszonyok?

Kelletvén itt az Özvegyekről, és azok Törvényéről szólni, szükség tudnunk előbbben is, hogy az Aszszonyok háromféle özvegyi Rendben szoktak Férjektől elmaradni. Némelyek gyermekekkel maradnak-el, és neveztetnek *Gondvifelő Özvegyeknek*. Mások gyermekek nélkül hagyattatnak ugyan illy Állapotra, de férjekkel együtt a' Jólzágbán kereső felek vóltak, 's azért *Kereső Özvegyeknek* is hivattnak. Harmadik rendbéliek, kik se kereső felek nem vóltak, se gyermekekkel nem maradtak, *Magánvaló Özvegyeknek* mondatnak. Mind ezekről különböző Rendelési vannak a' Törvénynek; mert a' gyermekes, vagy-is gondvifelő Özvegy többet érdemel a' magán valónál; a' ki

Kere.

Kereső Fél vólt; ennek-is özvegysege Ré-
szin kívül meg-kell menni a' közös Ke-
resményből-is az övének.

MÁSODIK KÉRDÉS.

*Mitsoda engedelmet mutatva a' Törvény az
Özveggy-Afcszonyokhoz Urok halálának
első esztendejében?*

Mint kellessék bánni az Özvegyekkel?
Rendelést tett arról Isten ő szent Felsége,
midőn ilyen Törvényt szerzett; az Öz-
vegyeknek, és Árváknak ne ártsatok;
ha meg-sértitek őket, fel-kiáltnak hozzám,
és meg-halgatom Kiáltásokat, és fel-ger-
jed haragom, és fegyverrel verlek-meg
titeket, és a' feleségtek Özvegyekké lesz-
nek, és a' fiaitok Árvákká. a)

Akarván Nemzetünk-is az Özvegyek
Sérelmét, és Kefergetését lávoztatni, el-
végezte, hogy Urok halálának első esz-
tendejében minden háborgatok ellen bé-
kességben, és telyes bátorságban tartassa-
nak; senki őket azon üdő alatt Törvény-
be ne idézze, se Uokról réájok maradt
Per mellé ne hívja, b) 's arra elő-állani
ne

a) Exodi 22. v. 22.

b) Kim. C. 4. Quest. 24. N. 9.

ne kényszerittse; ebben pedig hogy megmaradhassanak, tartoznak a' Tisztek párttyokat fogni, segíteni, óltalmazni; annál inkább Urok Jószágiból, és jovaiból esztendő alatt még a' magán való Özvegyek-is ki-nem rekesztethetnek. *a)*

Hadba való fel-ülésnek idején-is Erdélyben az olyan kevés jószágú, 's egyéb rendbéli Nemes Aszfzonyok-is, kiknek fél-kapunál felyebbvaló Jószágok nintsen, abban az esztendőben, melyben özvegyen maradnak, lovasít álitani nem tartoznak; *b)* az egyházhelyi Özvegyeket pedig se ott, se Magyar-Országon, mint már felyebb-is *c)* emlittém, egészsz Özvegysegekben arra nem-is kényszerithetni. Megkivánnya mindazáltal ezen engedelemért a' Törvény, hogy ök-is magokat betsületessen viselyék, és kérjék az Ur Istent Imádságokkal, a' Köz-Jónak boldogulásáért. *d)*

Illyen Törvények lévén az Özvegyeknek, meg-kell tartani őket abban,
mert

a) Trip. P. I. T. 30. Appr. Const. P. 3.

T. 25. Art. 1.

b) Appr. Const. P. III. T. 19. Art. 5.

c) 2. Rész. 8. Kérdés.

d) 1545. Art. 21.

merl' átkozott a' ki az Özveggy Törvényét el-ordította, és mondgya az egészsz Nép: Amen. *a)*

HARMADIK KÉRDÉS.

Hát esztendő múlva hová lépnek, 's mint maradhatnak az Özveggyek?

Nem tsak első esztendőben, hanem azután-is, míg betsületesen Özvegységbn maradnak, óltalmazni szokta az Özveggyeket, 's gondot visel azokra a' Törvény, 's ámbár gyermektelenül maradvonis el Férjétől valamely Afzszony, mindazáltal esztendő múlva-is annak Jószágából ötet ki-nem tehetik, hanem vagy meg-kell azt egészszben az ő kezénél hagyni, vagy ha igen nagy volna, és az ő tartására kívántató költséget sokkal felül haladná annak jövedelme, illendő Résztt kell annak szakasztani Ura lakhelye mellé, melyben meg maradhasson, 's hasznával szabadossan élhessen, mind addig, míg Özvegységétől meg-válik. *b)*

Annál

a) Deut. 27. v. 19.

b) Trip. P. I. T. 98. Appr. Const. P. III. T. 25. Art. I.

Annál inkább ha az Özvegynek Férjétől gyermekei-is maradnak, nem csak benne marad azokkal együtt a' Jófzágban *a)* hanem egyfzersmind gyenge idejek úgy kívánván, gondgyokat-is a' Tutorságban ő viseléndi, *b)* fel-serdülván, 's tökéletes időt érvén fiai, ha nem akarják tovább engedni, hogy a' Jófzág Annyoktól függjön, 's abban a' parantsolyon, meg-tselekedhetik ugyan őket illetve Atyok után az örökség, de néki-is tartására illendő Részt kell szakasztani, 's azzal együtt Ura lakhelyében, vagy-is Udvarházánál, ha csak a' Vár, vagy Kastély nem léfzen, meg-kell ötöt hagyni, özvegysege változtatása Napjáig; azt-is pedig, hogy Urától maradt Várban, vagy Kastélyban lakása nem lehetne, úgy értvén, ha a' Vár, vagy Kastély nem több, hanem csak egy lenne, mert a' kinek Lakásra való olytán nevezetes alkalmatossága több-is marad, el lakhatik özvegye-is azoknak egyikében. *c)*

De *e'* mellett oly Történetben, mikor *e'*képpen hasonlanak-meg Annyoktól
a'

a) Trip. P. I. T. 102.

b) Ibid. Tit. 113.

c) Ibid. Tit. 98.

a' fiak, vagy pedig az akar vélek-meg
 ofztozni; elsöbben-is a' szekeres lovakat,
 és Urának jobb öltözetét magának külön
 el-tarthattya; az ingo Jókból pedig egy-
 aránt részesül; ha valamiben kereső Fél
 völt, ki-vészi abból-is illendő Részét,
 Jegy-Ruháját-is tartoznak gyermekei meg-
 adni. Mind ezeket pedig el-viheti magá-
 val, ha férjhez mégyen-is a) söt ekkor,
 ha addig e' féle ofztozodással nem külö-
 nözödött, lakadalmat-is tésznek néki azok,
 kik a' Jófzágban maradnak. b)

NEGYEDIK KÉRDÉS.

*Hát mikor az Özvegy, Jófzág szakasztodván
 ki számára, a'hoz nem akar nyúlui;
 Ura Attyafiai-is véle aziránt nem egyez-
 hetnek, mit kell tenni?*

Mikor az Ura halálának első ofztende-
 jét ki-töltő Özvegyeknek tartására részt
 akarnak szakasztani a' Vérek, 's más-
 képpen azzal meg-nem egyezhetnek, Ma-
 gyar-Országon Vármegye Székire, vagy
 ha a' Jófzág nem egy, hanem több Vár-
 megyékben fekszik, vidékes Táblára hív-
 ják,

a) Trip. P. l. T. 99.

b) Ibid. Tit. 67.

ják, holott-is mennyirevaló Jószág hagyatassék kezénél törvényesen el-látták, és osztán, a' mit a' Birák ítélnék, a'hoz kell mind az Özvegynék, mind a' Véreknek magokat alkalmaztatniok. *a)*

Erdélyben hasonloképpen meg-kinálatván a' Vérek a' Jegy-Ruhával, 's egy-szersmind Ura nevének viseléséig a' Jószágoknak mivóltáhozképest illendő Részfel-is az olyan Özvegyet, ha azzal meg-nem elégszik, 's emezek-is abból véle meg-nem egyezhetnek ök a' Vérek abbéli bajoskodásokat, Vármegye, vagy Szék eleibe-vifzik, és terjesztik, a'hól tudniillik derékassabb lakhelye találtatik a' megholt embernek, és ott azon Vármegye, vagy Szék a' Jószágoknak mivolta szerént jó lelki esmérettel el-intézi mind Jegy-Ruháját, mind pedig Ura neve viseléséig való Jószágbéli Részét az Özvegynék; annakutánna Tilztekets bocsát-ki, 's azok által mind a' Véreknek, mind az Özvegyeknek íteltetett Jószágból, minden egyéb Törvényre való fogált, és haladékot félre tévén, kezébe adattya, és végét szakasztya a' dolognak. *b)*

ÖTÖ-

a) 1618. Art. 61. 1622. Art. 67. 1723. Art. 34.

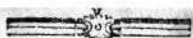
b) Appr. Conf. P. III. T. 25. Art. 1.

ÖTÖDIK KÉRDÉS.

Hát mikor Ura halálának első esztendejében az egész Józszágban benne maradván, azt azalatt, vagy el-telvén az esztendő, tartására ki-szakasztott Részt pusztitya az Özvegy, mit kell tsinálni?

Találtatnak olyan Özvegyek, kik látván, hogy Férjektől gyermeketlenül maradtak-el, 's gondolván, hogy majd esztendő mulva az egész Józszágot nem bírhattyaák; annak, 's abban lévő Udvarházaknak pusztulását nem tsak bé-hunt szemmel nézik, hanem keresve keresik, és segítik szándékkal-is. Az illyenek Magyar Országban Vármegye székire hivattatnak a' vérek által, és réájok bizonyosodván a' Józszágban történt pusztulásnak okai, Jegy-Ruhájokból ki-szakad annyi, a' mennyi a' kárnak ki-potlására elegendőnek íteltetik a).

Erdélyben az illyenek ellen panaszt tévén a' Vérek Vármegyén vagy Széken e' bizonyos embereket küld-ki, kik által a' dolgot szorgalmasan meg értvén, tet-tiről az Özvegyet meg-inteti; el-telvén pedig az esztendő a' mi kárt tett, vagy
a'

a' neki jutandó Részből vagy egyéb találtathatandó Jóvaiból meg-fordittyá; sőt az esztendő után is ha tselekedné, 's meg-intetvén, úgy sem szünnék, a' Józszágot a' Vérek keze, 's gondviselése alá botsátván, mi adattassék néki esztendőnként annak minden szükséges jövedelmüiből ki-rendeli, úgy hogy azonkívül ő a' Józszágot ne erőltethesse, azt pedig a' Vérek-is igazán ki-szolgáltassák. a)

HATODIK KÉRDÉS.

Hát mikor az Özvegy meg-holt Urának testét nem akarja el-temettetni, hogy a' Józszágot tovább bírassa, mit kell vele tselekedni?

El-kövelték némely Özvegyek azt-is, hogy Urok testét föld szinin hagyták sokáig olly véggel, hogy míg a' temetlenül marad az háznál, addig ötet esztendő múlva-is a' Józszágból a' Vérek ki-ne tehetnék; sőt mikor temetésnek-is kellett lenni, szerfelett való költségeket tettek, 's azáltal meg-terhelvén a' Józszágot, a' Véreket nagyon károsították.

E'

a) Appr. C. P. III. T. 25. Art. 1.

E' tsalárdságnak azért el-távoztatására nézve réa szabadította a' Törvény a' Véreket, hogy ök, ha meghólt Attyokfioknak testével, és jószágával aképpen bánnék annak Özvegye, előre ötet törvényesen meg-intetvén, a' testet a' meghóltnak Rendéhez, és Állapottjához illő tisztettséggel el-temettesék, 's azonnal a' Vármegeye, vagy székbéli Tisztek segítségével a' jószágba-is bé-szállhassanak a) il-
lendő Részt szakasztván abból az Özvegy tartására.

Ha pedig el-temettette volna ugyan Ura testét az Özvegy, de a' temetésre helytelen Költséket tévén azok fejébe a' jószágra mástól Pénzt vett-fel, azt sem tartoznak a' Vérek meg-téríteni a' Költsön adónak. Ezen módot értvén a' Férj-firól-is, ki meghólt Feleségének temetése körül hasonló dologban járultatnék.

H E T E D I K K É R D É S.

Hát mikor a' Jószágot el-idegeníti az Özvegy, miképpen juthatnak a'hoz a' Vérek?

Vannak olyan Özvegyek-is, kik gyermek nélkül maradván elférjektől, a' jó-
szág-

a) 1647. Art. 105. 1655. Art. 25.

szágnak a' Vérek számára való meg-tartásával igen keveset, vagy éppen semmit nem gondolnak, sőt azt alattomban más idegeneknek Kezekre jutattyák, 's hogy azzal-is a' Véreknek inkább árt-hassanak, a' jószággal együtt még a' Leveleket-is által adgyák. Magyar Országban mikor valamely Özvegy törvényes ok-nélkül Jegy-Ruhájánál többet érő jószágot ad-el, meg-bizonyosodván Várme-gye székin e' dolga, a' ki véle alkalom-ba ment, és a' jószágot meg-vette, pénzét el-vevzi, a' jószág pedig a' Véreknek marad minden fizetés nélkül. *a)*

Nem különben Erdélyben, ha az Özvegy az alatt míg a' jószág kezénél léfzen, arról valakivel akárminémű Mesterség, és szín alatt a' Vérek kárával Kötéseket, és Végezéseket tsinálna, azoknak semmi erejek nintsen; sőt ha mások kezébe ejtetett volna-is a' jószágban, valamint ő tőle, azoktól-is tsak szintén úgy el-vétettetik. *b)* A' Vérek, és Özvegyek, között elő-forduló ilyen, 's több hasonlő dolgokban pedig ha a' jószágok kü-lömbb-kü-lömbb Várme-gyékben, vagy szé-kek-

a) 1647. Art. 105. 1655. Art. 25.

b) Approb. C. P. III. T. 25. Art. 1.

kekben vólnának; azon egy Vármegyének, vagy széknek, mely előtt tolyt a' dolog törvényes formában készült Ítélet- Levelére, más Vármegyebéli, vagy szék- béli Tisztek, avagy Király Neve, és petséttye alatt költ Parantsolat mellett, Itélő- Mesterek, vagy Káptalan személyek - is tartoznak ki-menni, és végire hajtani a' meg-ítélt dolgot.

NYOLTZADIK KÉRDÉS.

Mit érdemel az ollyan Özvegy-Afzszony, ki tsalárdul magát férjétől viselősön maradttnak tettet?

Meg-történt némely Férfiaknak halálával, hogy jöllehet az ő Feleségek terben tőlök el-nem maradtak, mindazáltal hogy a' jószágot esztendő múlva is megtarthatnák, tettek viselős állapottyokat; melynek jelenségére mesterségesen meg is dombosították házak 'eleit, 's mikor osztán szüléssel kellett vólna apadni pupjoknak, másoktól szerzett gyermekeket tettek magok alá, 's úgy tartogatták nagy tsalárdul; mintha valósággal Férjek magvából kapták, és szülték vólna. Talám az illyen, és más olly eb bordában szőtt Afzszonyokról, kik a' meg-írt végre, a' mit Férjektől el-nem kaphatnak, egye-

bűt-is meg-kerefik, vehette eredetét ama Magyarok példa mondása: hogy az okos Aszfzony nem szokott magtalanúl maradni.

De igen gonosz okoskodás lévén ez, ahol valamely Aszfzonymnak ollyatén dolga tudodik-ki, annak rendi szerént törvényes úton reá bizonyítván azt a' Vérek, nem tsak betsületét el-vefzti, hanem egyszersmind érdemetlenné válik arra-is, hogy tovább Ura jószágából tartása légyen; melyben tudni-illik ő olly hamissan maga kis hasznáért szösz gyermeket, idegent akart örökössé tenni az igaz Vérek igen nagy kárával.

KILENTZEDIK KÉRDÉS.

Ha a' meg-holt embernek levelei feleségénél maradnak, hogyhogy juthatnak azokhoz a' Vérek, ha az Özvegy szépen ki-nem adgya?

Nem kevés kárban forognak gyakorta a' Vérek, Leveleiknek Özvegyek kezeknél-való maradások, és idein koránt-való ki-nem adások miatt. Melyeket ugyan Magyar Országban tartozik az Özvegy a' Véreknek kérésekre a' jószágból-való ki-rekelztésének büntetése alatt, kezekbe adni,

adni, Hitet mondván arról, hogy egyet-
is azok közül el-nem rejtett, el-nem fik-
kalztott, el-nem idegenített, hanem a'
mely számban, 's épségben nála marad-
tak, ugyan abban adgya elő-is a) ha ezt
nem tselekedné, Törvénybe hívják Vár-
megye székire a' hol annak rendi szerént
nap-fényre jöven a' Vérek kerefetének
igazsága, ítéletet tésznek, és a' mellett
minden törvénybéli Segedelmekre-való
fogásokat félre tévén, reá kényszerittik az
Özvegyet, hogy által adgya azoknak
kiket Törvény szerént illet a' Levelek
tartása. b)

Erdélynek ez okból, hogy míg a'
Levelekért indittandó perlekedésnek vé-
ge lenne, ártalma következhetne a' jó-
szágoknak, 's arra nézve káros volna a'
Véreknek fajáttýokról-való Leveleket per-
rel keresni, olyan Végezése vagyon e'
dologban, hogy meg-halván a' Nemes-
Ember, azon Vármegyének, vagy szék-
nek Tisztýei petsételyék-el a' Leveleket
mindgyárt, és meg-lévén a' temetés, an-
nak adgyák kezébe, a' kit Haza Tör-
vénye

a) 1618. Art. 61. 1622. Art. 67. 1647.
Art. 105.

b) 1618. Art. 61.

vénye szerént illet a' Levél-tartás, de úgy, hogy meg-esküdgyék erős Hittel az Özvegy, hogy a' Levelekben el-nem rek-kentett se egy, se más úton el-nem vész-tett, se nem enyésztt. a)

Melly ellen ha tselekednék, és átkodva meg-vetvén a' Tisztek intését a' Leveleket elő-nem adná, leg-ottan Kö-telelsé téfzi magát arra, hogy vagy azt a' jószágot meg-keresse, és meg-hozza, melyet azokkal a' Levelekkel kellene a' Véreknek meg-keresni, vagy ha nem jó-szág keresésére, hanem óltalmazására né-zendők vólnának a' Levelek, abban a' Véreket minden törvényes háborgatok el-len meg-óltalmazza. Ezeknek akár me-lyikét-is nem tselekedvén, maga jóvai-ból azon ki-ment Tisztek ott mentéft a' Véreknek elég-tételt szolgáltattak; ha pe-dig jóvai e' végre nem találtatnának, személyében is meg-tartóztattyák őtet va-lameddig véget nem ér a' Vérekkel. b)

Ezen Kerestetnek módgyát mindaz-által kell érteni a' magán való Özve-gyekre, kikről tudni-illik kereső Felek sem

a) Comp. Const. P. IV. T. II. Art. I.

b) Approb. Const. P. IV. T. II. Art. I.

fem lévén, nem gondolhatni, hogy Férjek Leveleik között őket-is illethetők találatnának.

Ha azért az Özveggy a' Levelekhez némü-némü közét lenni álítaná, és ez okból nem akarná, vagy halasztaná azokat el-petséllésre elő-adni, illy történetben lehet vélek más úton bánni; melyhez képest a' Vérektől a' végett törvényessen meg-intettetvén, tartozik ugyan azon büntetés alatt a' Leveleket ítélő Mesterek eleibe vinni, és Hit le-tétel mellett elő-adni, kik-is jelen lévén még mellettek leg-alább-is négy Táblafia, és azon Vármegyének, vagy Széknek két elsőbb vice Tisztje, meg-visgályák mi kihez tartozandó, és a'ízerént kezekbe adgyák, vagy tulajdon eredetekben, vagy ki-íratott másokban, a' mint tudni-illik kinek-kinek azokhoz való igazsága magával hozándgya. a)

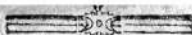
TIZEDIK KÉRDÉS.

Hát ha a' Leveleket idegen kézre adgya-által az Özveggy, miképpen lehet azokhoz jutni?

Vannak, mint felyebb-is mondám c) olyan Özveggyek, kik hogy azzal-is a' Vé-

a) Comp. Const. P. IV. T. 11. Art. 2.

b) A' Hetedik Kérdésre való Feleletben.

Véreknek inkább ártathassanak, a' Leveleket, 's néha még a' jószágot-is idegen kézre juttattyák, nem sajnálván veszedelembé ejteni emezek igazságát. Az ilyenek Magyar Országban, reájok bizonyosodván tselekedetek, Özvegyiségek hasznát; az-az: tartásokra való Részeket el vesztik; a' Leveleket pedig azoktól, kiknek által adták, fel kéretik Vármegye Tisztyei által a' Vérek, ha Hit alatt ki-nem adnák, Törvényben hivattatnák Vármegye székire, és helyes okait nem tudván adni a' Levelek megtartásának ötfüz Forint büntetéssel maradnak mint annyiszor, valahányszor emezek kéretik, 's ők ki-nem adgyák. *a)* Ha pedig úgy akarnak a' Vérek, el-hagyván ezen büntetéssel járó Kerestet, tartoznak azok őket abban a' jószágban, melyről a' Levelek szövege, akár kinek-is törvényes háborgatási ellen minden időben meg-óltalmazni. *b)*

Ha pedig a' Vérek minekelőtte azok a' jószágot, és Leveleket magokhoz vették az Özvegytől, az ellen pert találtak volna

a) 1659. Art. 43. quod uberius declaratur Art. 25. 1662.

b) Cit. Art. 43. 1659.

na indítani, nyakokba szálthattyák azt emezeknek, még pedig úgy, hogy ha jószágot - is ejtettek volt kezekbe az Özvegyel, minden fizetés nélkül ki-foglaltatik birtokok alól, és által adattatik a' Véreknek. *a)*

Erdélyben hasonlóképpen lakolni kell illetén tettiért az Özvegynek özvegsége hasznának el-veztésével, *b)* és a' Véreknek a' Levelek kéretésének, 's meg nem adásának idejétől-fogva abból következett károknak meg-fordításával *c)* de e' mellett ott-is a' jószág a' Vérek számára ki-foglalta ik azoknak kezekből, kik abba magokat az Özvegy által bé-színlették volt. A' mi pedig ilyenekre által jutott Levelek dolgát illeti, azokat ök a' Véreknek fel-kéretésekre tartoznak ki-adni, hanem tselekednek, abból Törvény közben következett károknak meg-fordítása terhén marasztya őket, a' Törvény, és a' felett reájok ítéli mind azokat, melyeket az előbb-való Kérdésekre tett feleletemben, a' Tisztek intését a' Levelek elő-adásában átolkodva meg-vető Özvegyekről mondtam. *d)*

T I.

a) 1647. Art. 105.

b) Appr. Const. P. III. T. 25. Art. 1.

c) ibid. P. IV. T. 11. Art. 1.

d) Appr. Const. P. III. T. 25. Art. 1.

TIZENEGYEDIK KÉRDÉS.

*Hát a' mely embernek fiai nem lévén tsak
Léányi maradnak, azokranézve meg-
tarthattya-é az ő Özvegye a' Leveleket
a' Fiu Ag ellen?*

Hasonló Kérdés fordulhat elő ott-is, a' hol valakinek első Feleségétől fiai, a' másodiktól pedig Léányi maradnak; ha tudni-illik ezen Léányos Özvegy az ő Léányinak, törvényes, és természet szerént való gondviselőjük lévén tarthattya-é kezét, azon okra nézve a' Leveleken a' fiak ellen? vagy pedig tartozik ki-adni nékik, 's ha mi közök lehetne azokhoz a' Léányoknak, azt nem ollyatén el-tartásokban, hanem más úton keresni?

Azt mondhatom azért: A' Levél-tartás nem Léányt, hanem tsak fiat illet, ámbár a' jószág fiat léányt egyaránt illeffen-is, ámbár a' fiú, a' léánynál idővel kissebb légyen-is; sőt ha fiú nem maradna, vagy ha marad-is, de a' vagy szel, és nem tiszta eszű, vagy nyilván való tékozló, vagy több Attyafiait a' jószágból ki-színleni igyekező vólna, így is ne a' Léányra, hanem olly Atyafira kellene szállani a' Levél tartásnak,
ki

ki a' meg-hólt ember Nemzetségében lévő fiú ágon leg-közelebb ahoz vérséggel. *a)*)

Mely szerént a' kinek fiai nem lévén, tsak léányi maradnak, a' mely Levelek több Attyafiai közzül életében nála állottak, 's gondviselése alatt vóltak, azokat hólta után az ő Felesége léányira nézve meg-nem tarthattya, hanem tartozik annak által juttatni, a' ki a' Léányoknak meg-hólt Attyok után a' fiú ágon közelebből való Attyokfiok lészén; annál inkább ha fiak-is maradnak, az Özvegy akár édes, akár mostoha Annyok légyen, azok ellen a' Levelek tartását magának semmiképpen nem tulajdonithattya. Ugyan-is egyéb ok, és nevezet alatt nem kívánhatná azt, hanem tsak úgy, mint Léányinak gondviselője, mely annyit tenne, mintha magok a' Léányok akarának e' dologba avatodni „Férjfi testvérek, vagy Attyokfiok ellen, rólok pedig, mint előbb-is mondám világos értelme a' Törvénynek *b)*) hogy Levél tartók nem lehetnek.

Ugyan tsak mint gondviselő Annya Léányinak, azoknak nevekben, és képek-

a)) Trip. Pag. I. T. 42.

b)) Trip. Pag. I. T. 42.

ekben meg-kivánhattya az ilyen Özvegy, hogy a' mik fiúra, léányra szólók találtatnának meg-hólt Férje Levelei között, hiteles Mássok irattalsék Léányi számára, melyet a' fiak-is el-nem tagadhatnak, sőt Törvényel-is reá kényszerítheti őket arra az Özvegy, ha ki-kapván tőle a' Leveleket, azokból ki-adni nem akarnák, vagy halogatnák a' mivel tartoznának. És így akár törvénykezésre mennyen közöttök a' dolog, akár meg-egyezett akaratból igazítsák azt, olly történetben, midőn a' Leveleket ki-nem akarná az Özvegy addig adni, míg a' Léány ág-is a' magáét meg-nem kaphatná, kell e' végre a' Leveleknek Királyi Táblára vitetődni; ahol-is azoknak, melyek mind két ágra szólóknak találtatnak, szokott törvényes fel-kiáltás mellett mását készítenek, 's kezébe adgyák az Özvegynak Léányi számára. a)

TIZENKETÖDIK KÉRDÉS.

Hát ha azt mondgya a' Jószágban maradt, 's lévő Özvegy, hogy neki abban Jegy-Ruháján 's Ura neve viseléséig jutandó Részén kívül más igazsága is vagyon: 's arra nézve ámbár tartására való Részét

b) ibid. et Kitt. Dubiet. 17.

*szét ki-szakaszszák-is, a' Jószágot kéz-
be eresztetni nem akarja, mit kell vélek
tenniük a' Véreknék?*

Vannak, mint fellyebb-is mondtam ke-
reső-fél Özvegyek, meg-történik pedig
az-is, hogy a' Férjfi vagy egy, vagy más
októl vífeltetvén, jószágába Feleséget bi-
zonyos Summa pénzig, bé írja olly mó-
don, hogy míg azt nékik a' Véreke le-nem
teszik, addig abból ki-ne tehetség; mikor
azért valamely jószágnak állapottyában az
el-maradt Özvegy más egyéb olly közét,
és igazságát forgattya, nem pedig csak
Ura neve vífelésének színe, és oka alatt
kiványa abban való meg maradását, Íté-
lettől kell várni a' Véreknék, kik által is
Törvénybe hivattatván, ő tartozik elő-
adni, és elegendőképpen meg-bizonyítani:
mi okból, és minémű Keresményről, vagy
Kötésről írt Levél mellett akarja kezét
tartani a' jószágon? *a)* A' miben Kereső
Félnek találtatik, azt ő magának az ar-
ról költ Levélnek tartása szerént szaba-
dossan meg - tarthattya. *b)* Ha Férjének
va-

a) 1622. Art. 67. Appr. Const. P. III. T. 25.
Art. 1.

b) Trip. P. I. T. 43. Appr. Const. P. III. T.
25. Art. 1.

valami kötését, vagy Testamentomát forgatná, azt kell el-láttatni, Öss jószágáról, vagy keresményről szól az? maga keresményét hogy néki hagyhassa, szabadságában állott a' Férjének. a)

A' mi az ösről való kötést illeti; való ugyan, hogy azt valamint más idegennek, úgy Feleségének-is ok nélkül nem kötheti senki az igaz Vérek ellen. b) De ha az Afiszony szüléi, vagy előbbeni Ura Házától kész pénzt, vagy követ, és gyönyös portékákat, vagy arany, és ezüst Marhákat vitt magával Urához, és e' valamely jószágnak vásárlására, vagy kiváltására, Halasztók tsinálására, Malmok, vagy Házak építésére azokat el-költötte volna; illy, és más hasonló történetben annyi erő jószágát oda köthette Feleségének, c) melyhez ugyan a' Vérek más-képpen nem - is juthatnak, hanem ha leteszik az Özvegynak, a' mennyiben Férje néki kötötte.

E' dolog végett indúlt Pernek folyásához pedig Erdélyben az egy bizonyításra

a) Trip. P. I. T. 57. 102.

b) ibid. T. 58. et Cit. Arr. Appr. Conf.

c) Trip. P. I. T. 110.

ra való ki-kéredzésen, és a' Bírák ítéletének kérdőre való vitelén kívül, minden egyéb törvénybéli Segedelmekre való fokok ki-rekesztetnek. *a)* De Magyar-Országban ennél-is inkább meg-vannak kötve a' Peresek, mert ott a' vesztő Fél újjíthattya ugyan Törvényét, kérdőre-is viheti a' dolgát, de csak azután, ha végbe vitetődik, a' mit a' Bírák ítélték. *b)*

TIZENHARMADIK KÉRDÉS.

Meg-halván magtalanul a' Férjfi, el tarthatja-e annak ingo Jóvát Felesége magának?

Meg halálozván magtalanul, és Testamentom nélkül a' Férjfi, 's osztozatlan Attyafia sem maradván, ki az ő Jóvaiból Részt kívánhatna, minden akármilyen névvel nevezendő Ingo Jóvai az ő Özvegyére szállanak, és annak szabados birodalma alá hagyattatnak. *c)*

Igy kell érteni a' dolgot ott-is, ahol a' meg-hólt Embernek maradnak ugyan
Fiai,

a) Appr. Conf. P. III. T. 25. Art. 1.

b) 1622. Art. 67.

c) Trip. P. I. T. 98. 99.

Fiai, vagy Léányi, de azok már előre, vagy meg-öfztoztak tőle, vagy ki-házasttaltak; mert az ilyenek Attyok hólta után annak Özvegyével, az Ingo Jókbán nem öfztozhatnak. a).

Kell pedig itt az Ingo Jókon olyanokat érteni, melyek maga szerezményi voltak a' meg-hólt Embernek. Mert az ős Marhát, ha fel-kelhető-is, nem lehet el-tartani a' Vérektől, sőt ámbátor a' Fiak öfztozva maradgyanak-is el Attyoktól, 's azon okra nézve légyen, úgy, hogy annak egyéb fel-kelhető Jóvaiból Részt ne vehessenek többé magoknak, de így-is, fegyverit, lóralavó szerfszámit, és Könyveit kezekhez kívánhatták, oly ki választott eszközök, és segítségék lévén ezek, melyek által, vagy a' vitézi dolgoknak gyakorlásában, vagy a' Tudományoknak tanulásában Attyok betsületét fenn-szokták tartani a' jó Fiak annak hólta után-is.

TIZENNEGYEDIK KÉRDÉS.

*Hát a' mely Jószágot a' Férfi örökössön,
vagy zálogképpen vásárol, feleségére
száll-e,*

a) Trip. P. I. T. 99.

száll-e, ha ő gyermek nélkül talál meghalni?

Ha a' Nemes-Ember örökösön Józsgot vásárolván, Felesége nevét az arról szóló Levélbe bé-nem íratta, Testamentom-is azt annak nem hagygya, hólta után nem arra, hanem gyermekeire száll, *a)* ha pedig gyermekei, vagy osztozatlan Attyafiai nem lélsnek, (mert a' mit az Ember osztozatlan korában keres, nem tsak része vagyon abban osztozatlan testvérének, *b)* hanem arra-is száll egész-szen, ha ő magtalanúl talál meghalni. *c)* Vármegyés helyeken Ura neve vise-léséig ugyan az Özvegynél meg-marad-hat, *d)* de ha Férjhez mégyen, vagy halála történik annak Fiskusra mégyen, *e)* Ha tudniillik a' ki azt el-adta vólt, az el-adáskor jövendőre-is magának, és maradékinak, minden ahoz való közök-ről örökösön le-mondott vólna. *f)*

A'

a) Trip. P. I. T. 102.

b) Ibid. T. 43.

c) Ibid. T. 47. 99.

d) Ibid. T. 30. 98.

e) Trip. P. I. T. 30. 98. 1715. Art. 25. 26.

f) Trip. P. I. T. 69.

A' Székely Földön hasonlóképpen míg özvegyel az Alsószony, az olyan Jóságból ki-nem tehetik ötöt, de azután, a' ki a' meg-holt ember Nemzetségében közelebb való Vérnek találhatik, vagy ha Vérei sem vólnának, az ő közel valója, vagy-is szomszédgya teszi kezét arra, nem lévén a' Székely Jóságban mag szakadásból kerefete a' Fiskusnak. a)

Ha pedig a' szerezményről költ Levélbe bé-íratva Felesége nevét-is a' Férjfi, úgy holtá után arra száll az ő olytán Jósága egészzen, ha gyermekei nem maradnak, b) de gyermekei maradván részesülnek azok-is abban olly rendel, mellyel a' keresmény Levélben írva találhatnak; tudniillik a' Léányok-is, ha a' mind a' két ágat egyaránt foglalta magában. c)

A' zálogos Keresményt a' mi illeti; akár legyen az arról költ Levélben neve az Alsószonynak, akár ne, de ha gyermek nélkül marad-el Férjétől, övé leszzen mind Erdélyben, d) mind Magyar Ország-

a) Ibid. P. III. T. 4. Appr. Const. P. I. T. 6. Art. 2. P. III. T. 76. Art. 7.

b) Trip. P. I. T. 48.

c) Ibid.

d) Appr. C. P. III. T. 25. Art. 1.

szágon, ha szintén nem véle való laktában, hanem házassága előtt zálogosította volna-is azt az ő Férje. *a)* Mindazáltal az Erdélyieknél olly Történetben, mikor az illyen Jószágról való Levelek Maradványira találta íratni a' Férjfi, nem tévén abban semmi emlékezetet Feleségéről, Része-is annak, ha Urának gyermeke marad, nem külömben, hanem tsak Özvegysége hasznáig lehet abban, mint szintén az egyébféle Jószágokban. *b)*

TIZENÖTÖDIK KÉRDÉS.

Urok halála után első esztendő alatt férjhez-mehetnek-e az Özveggy-Afszszonyok?

A' Világi külső Törvény az el-maradt Özveggyet, ha Ura halála után első esztendő alatt férjhez talált menni, betsülete vesztettnek tartotta. *c)* Melyből a' jöki, hogy az Afszszohnak azt a' kárát, melyet vall Férje el-vesztésében, igen méltó leg-alább-is esztendeig íratni.

R 2

Ná-

a) Trip. P. I. T. 102.

b) Cit. A. C. P. III. T. 25. Art. 1.

c) L. I. Cod. de Secund. Nupt.

Nálunk Magyaroknál olly kemény büntetés alatt nem voltak ugyan az illyen gyászta Afzszonyok, de mivel Halot a-
inokról nem tsak szánakodva, hanem tisztel-
ségesse is szoktunk emlékezni, illetlen do-
lognak tartották Eleink is, annak tartyuk
mű is, ha valamely Özvegy tsak eszten-
deig sem tudja meg-hólt Férjehez való
szeretetét annak emlékezete melegében
tartani; 's magát a' mellett meg-tartoztat-
ni; hanem nehezebbnek érezvén Férjfi
nélkül, mint Férj nélkül maradni, újj há-
zafsággal ujj testet keres, és ahoz rágasz-
kodván, előbbeni Társát vagy háladat-
lanul, vagy szemtelenül olly hamar el-
felelji.

Ugyan tsak ha illetlen-is szokásunk
rendin, de Törvényünkben, nem tilalmas
az illyen újj házafságra fiető Vágyodás,
és a' Gyáfsznak idő előtt való változtatá-
sa. Férjhez mehet azért esztendő alatt-
is az Özvegy, 's nem vall egyéb kárt a'
miatt, hanem azonnal el-kell néki ma-
radnia azoktól az engedelmeektől, melyek-
kel a' Törvény, az Ura nevét híven, és
betsülettel viselő Özveget vigasztalni, 's
könnyebbíteni szokta.

TIZENHATODIK KÉRDÉS.

Hát mikor férjhez mennén az Özvegy, mégis előbbeni Ura Jószágát, vagy a' tartására szakasztott Részt bírja, 's nem akarja a' Véreknék kezekbe adni, mit kell véle tenni?

Meg-történt dolog az-is, hogy jóllehet változtatta az Özvegy az ő Urának nevét, és újra férjhez ment, mindazáltal az Jószágot tsak ugyan meg-tartotta kezénél, és azt a' Véreknék fok rendbéli intésekre, 's kérésekre-is ki-nem botsáttotta. Az ilyenekről Magyar Országnak olyan Törvénye vagyon, a) hogy megbizonyosodván a' dolog, a' Vice-Ispány, vagy ha ennek ahoz elégséges ereje nem volna, a' Fő-Ispány tétesse-ki ötöt a' Jószágból, és adgya kezekbe azt az igaz Véreknék.

Erdélyben hasonlóképpen az ilyen Özvegségétől el-butsuzott Alsfszony meg-kináltatván Jegy-Ruhájával, 's egyfzersmind arról-is meg-intettetvén, hogy a' Jószágot tovább ne tartsa, hanem botsálfia kezekhez a' Véreknék, ha a' Jegy-Ru-

a) 1618. Art. 61.

Ruhát sem venné-el, a' Józszágot sem a karná vizsfa engedni, Vármegye, vagy Szék igazíttya. *a)* Ha pedig már az előtt ki-találta vólt a' Vérektől venni Jegy-Ruháját, így ezek magokra-is szabadofsan ki tehetik, 's ki-rekefzthetik ötöt a' Józszágból. *b)*

TIZENHETEDIK KÉRDES.

Hát ha efsztendő alatt, vagy azután-is az Özvegy magát jámborul nem viseli, mit kell véle tenni?

A mely engedelmekeket, az Özvegyek számára készített, és rendelt a' Törvény, azokkal tsak az olyanok élhetnek, kik lizeretvén a' Tízszaságot, azzal ellenkező feslett életnek szennyébe nem keverednek, hanem jámborul viselvén magokat meg-hólt Férjeik nevét, 's emlékezetét mindenkor bõtsületben tartják, 's nem illetik kissebbséggel, mely lizerént a' kik a' tiszteleséges Özvegységnek úttyából ki-térvén lájtalankodásra vetemednek, az lsten-félõ, jó Özvegyekkel egy karban õk éppen nem lehetnek.

Ez

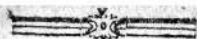
a) Appr. Const. P. III. T. 25. Art. 1.
b) Trip. P. I. T. 98. 102.

Ez így lévén, ha mely Aszszony Özvegységének első esztendeje alatt, vagy azután is Özvegységbeli tisztaságát testi Vétek által meg-szeplőlti, nem érdemel tovább tiszteliséget az ő személye, se hogy Ura Jólzágában meg-maradgyon, nem méltó; annakokáért reá bizonyosodván roszsz tselekedete, ki-tehetik ötet a' Vérek, és semmit az ő Férje Jólzágából néki adni nem tartoznak; mert annak nevét gyalázatosan el változtatta, sőt ugyan szegényes kislebbítéssel illette; midőn mással a' tilalmas közösülés által egy testbe öltözött, 's a'képpen a' jámbor Özvegységtől, és azzal együtt Ura nevének betsülettel való viselésétől-is butsuját vette. Az ilyen Özveggy Urától maradt gyermekeinek a' Tutorságnak rendin, 's Törvénye mellett tovább gondviselőjük sem lehet, tartására kívántató segítségét-is a' Jólzágából nem kívánhat.

TIZENNYOLTZADIK KÉRDÉS.

Hát Jegy-Ruháját el-veszti-e az ilyen Özveggy?

Az Apostol mondása szerént, az Aszszony állat köteles a' Törvényhez a' mennyi ideig a' Férje él, hogy ha meg-hal a' Férje,

Férje, meg-szabadult annak Törvényétől. *a)* Annakokáért ha *a'* jámbor Özvegségnek, uttyát el-vétvén, testi kívánságát gonosz tselekedettel bé-fejezi, vétkezik ugyan az Özvegségnek tisztessége ellen, de *a'* házasságbéli kötelelséget meg-nem szegi, 's Férjének adott Hűtön Sérelmet nem tést; mert az alól fel-szabadította őtet ennek halála, és így nem lehetvén tselekedetét házasság törésnek mondani, jöllehet egyebekben nagy kárt tett azzal magának, mindazáltal Jegy-Ruháját el-nem veszti, *b)* de ennek megtartása kevés Nyereség ott, a'hol sok esztendőknél hasznától el-kell maradni.

Mivel azért nem csak kissebbség, hanem kárvallás-is szokta követni *a'* bujálkodással fel-váltott Özvegséget, igen ille mind az Ur Istenre, mind világi tekintetekre nézve, e' Rosszszótól magokat megtartoztatni az Özvegyeknek. Oltalmat ígért nekik Isten ő szent Felsége minden háborgatok ellen, különös vigyázással is vagyon rájuk akármi Nyomorúságokban; Parantsolatul adta-ki, hogy senki az Özvegyet, és Árvát meg-ne szomorítsa,
se

a) Corinrh. 7. 39. Rom. 7. 3.

b) Zol's. Com. in Iustan. L. 4. T. 20. N. 4.

se hamissan el-ne nyomja. *a)* 's azon Törvényteleniséget ne tegyen, *b)* mitsoda háladatlanság nem volna illy kegyes gondviseletért nem az igaz Özvegyekhez illő tselekedetekkel fizetni?

Világi Törvény szerént-is szép engedelmek vannak rendelve számokra. Olly dologért, mely valamint magában gonofság, úgy ki-menetelében nem egyéb veszedelemnél, 's kárvallásnál; illyen dologért, mondám meg-vetni azokat nagy gorombaság volna. Ne biztasson senkit e' Vétek el-követésének rejtek helye; bé lát a' mindeneket látó nagy Ur oda-is; könnyü ki-tudodni emberek előtt-is annak, a' mit Isten, mint maga megbántódását fedezni, 's titkolni nem akar.

Tükörös szép példája a' jámbor Özvegységnek a' szent Írásban Judith Afzszony, ki ábrázattyának akárki előtt-is kedvet található szépségében magát úgy viselte, hogy nem találkozott senki, a' ki tsak roszsz ígét-is szólhatott volna felőle. *c)*

Nevezetes vólt Penelopé-is a' Görögöknél ki Ulysseszt az ő Férjét, ez életből
ki-

a) Jerem. 22. 3.

b) Deut. 24. 17.

c) Judith. 8. 8.

ki-költözettnek álitván, annak nevét, 's emlékezetét olly kedvesnek tartotta, hogy soha más Férjet magának nem kívánt, midőn erőszakoson-is magokévá akarták volna ötöt tenni ki-választott szépségébe belé szeretvén némely ifiak; arra kérte, tsak addig ne bántanák, míg kezében lévő kötés munkáját végezhetné; meg-nyervén azt, a' mit nappal kötött, éjjel ki-bontotta, és így szüntelen munkálodván időt magának nem adott, hogy dolga végezésével vétkes életet kezdhetne.

De hát nálunk Magyaroknál nem voltak-e eleitől-fogva nagy dítseretre méltó jámbor Özvegyek? Váltak bizonynyal, 's vannak ma is, kik Penelopéval-is követetnének tökéletességekre nézve, ezeknek jó életeket igen illő követni mindeneknek, de kivált azoknak, kiket hasonló állapotra marasztott, vagy marasztand ezután-is Férjeknek halála biztattyá ezeket az Apostol-is, a) hogy tsak vífelyék igazán az Özvegységet, tiszteletre méltók léfznek. Nagyön biztattyá pedig Nemzetünk Törvénye-is, hogy tsak Urok nevét betsülettel vífelyék, valamiket ígért, végig meg-tartya, 's óltalmazza őket azokban.

T H.

a) Timoth. 5. 2.

TIZENKETTÖDIK RÉSZ.

A' VÁROSI ASZSZONYOKRÓL, ÉS LEÁNTOKRÓL.

EL S Ö K É R D É S.

Minthogy a' Férjfi-Állapottya szokott rendet szabni az Aszszonyoknak, mitsoda Állapatu, és szabadságu emberek a' Magyaroknál? a' Várofiak?

Azon Helyeket, melyeknek Lakosi magokat jó rendbe szedén Köfalakkal, vagy egyéb erősséggel környül vannak vétetve, és Királytól adatott, különös Szabadságokkal 's Privilegiomokkal élnek, szabad, és Királyi Várofoloknak nevezzük.

Ezek az Országnek Ellenség ellen óltalom Kövei, a) békefséges időben pedig ékefségi, 's azért-is az Országos Rendek közé vannak számláltatva, és ök-is Ország Gyülésére el-szoktak mindenkor hivattatni. b)

Kö-

a) Sigism. in praefat. Decr. 1405.

b) 1608. Art. I. post coronat.

Közönségesen a' szabad, és Királyi Városok Polgár Lakosi Díjjók dolgában egy karban vannak a' Nemesekkel, *a)* így: mint hogy Magyar Országban a' Nemes embernek Díjja két száz Forint *b)* annyira megyen ott a' Polgáré-is. A' mely Városok Erdélyben a' Vármegyéken vannak, hatvan hat Forint Díjjók Polgáriknak, ennyire lévén intézve a' Nemesnek az ő Díjja. *c)* A' Székely Földi Városok Polgárinak hasonlóképpen annyira megyen Díjjok, mint az ott lévő Nemességnek.

De ezzel azon Vármegyéknek, vagy Székeknek, ahol helyheztetve vannak, Tisztjeitől nem függenek, hanem a' magok Bíráiktól, 's Tanácsiktól, *d)* Fő-Bírájok pedig, kitől halgatniok kell igazgattatásokban Erdélyben a' Gubernium, Magyar Országban pedig a' Királyi Hely-Tartó-Tanács.

Törvényes dolgokban az Erdélyiek végső kérdőre Törvényeket a' Gubernium elejébe szokták vinni; a' Magyar Ország-
gon

a) Trip. P. II. T. 9.

b) Ibid. P. I. T. 2. P. II. T. 36.

c) Trip. P. III. T. 3.

d) Ibid. T. 10.

gon lévők közül pedig azok, melyek a' Personalis vigyázása alá hagyattak; úgy mint Székes-Fejérvár, Esztergom, Lőtsse, a) Kis-Szeben, Trentsin, Körmöztz Bánya, Semnitz Bánya, Besztertze Bánya, Zolyom, Baka-Bánya, Béla-Bánya, Ujj-Bánya, Libet-Bánya, Nagy-Bánya, Brezno-Bánya, Késmárk, Ruszt, Bazin, és Szent-György magok közül a' Personalis elejébe. Azok pedig, melyek a' Tárnok Mester igazgatása alatt vannak, úgymint: Buda, Pest, Kassa, Pofony, Nagy-Szombat Sopron, Bartfa, Eperjes, b) Szeged, Szakoltza, Köszeg, Kis-Márton, Debretzen, c) és Szathmár Németi a' Tárnok Mester Székire apellálnak, és onnét-is ha valamelyik Fél az ítélettel meg-nem akar nyúgodni, az említett Personalis el-látására viheti dolgát. d) Mindazáltal mivel szabadságok a' Királyi Városoknak tsak Privilegyiomiknak határáig szokott terjedni, minden egyéb dolgokban, a' mikről Privilegyiumok nintsen, tartoznak az Ország-nak

a) Ibid. T. 8.

b) Trip. P. III. T. 8.

c) 1715. Art. 109.

d) Trip. P. III. T. 17.

nak közönséges Törvényéhez, és szokásához alkalmaztatni magokat. a)

M Á S O D I K K É R D É S.

Miből áll a' Polgárok Léányinak nevelését, és ki-házafitásokat illető igazságok?

Valamint egyebütt, úgy a' Városokon-is, a' Léányok vagy Szüléiknek, vagy Tutoriknak gondviselések, 's vigyázások alatt vannak, míg férjhez kelnek. b) A' kit Szüléinek halála Tutor kezére juttat, ki házafitását attól várja azon Jókból, melyek reá maradtak emezektől, mert a' Városokon-is meg halván valamely Polgár ingo Jóvait Felesége, osztozatlan fiai, és ki-nem adott leányi egyaránt osztják. Ha pedig férjhez menetele életben éri szüléit, ezektől várja ki-házafitását, melyet Rendekhez képest, meg-is adnak néki, úgymint, tiszteletes öltözetet, Ágy Némut, Láda-ruhát, és Lakadalmát.

H A R M A D I K K É R D É S.

Mi Jegy-Ruhája a' Polgárnénak?

A Nemes embernek Díjjához vagyon mérve Felesége Jegy-Ruhája, c) meg-
gyez-

a) Ibid. T. 20.

e) 1715. Art. 68.

c) Trip. P. I. T. 94. 95. P. III. T. 3.

gyezvén azzal Dijja dolgában a' Polgár, a' szerént várhattya az ő Felesége-is Jegy-Ruháját. Fizetik pedig azt néki Férjének Attyafiai, vagy mások, kikre száll annak Háza, 's öröksége, úgy mint felire kész pénzel, felire pedig egyéb ingo, 's könnyen vévőre akadó Jókkal mint szokott lenni a' Nemeseknél. *b)*

NEGYEDIK KÉRDÉS.

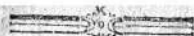
Miképpen maradnak a' Polgárok Özvegyi azok Jóvaiban, 's Házoknál?

Özvegységre maradván a' Polgár Felesége nevetlen gyermekekkel együtt, azoknak míg Özvegyel, gondgyokat ő viseli. A' mely Jókat Urával együtt kerefett, azokból maga Részét szabadossan el-tarthattya, de ha Kereső Fél nem lett volna is, gyermekeivel minden fel-kelhetőkből egyaránt osztozik. Ki sem tehetik őtet Ura Házából se gyermekei, se más senki, valameddig Ura nevét jámborúl viselendi.

Minthogy pedig az Árvának, és Özvegynek Attya, vagy Férje halálából követ-

a) P. III. T. 9.

b) P. I. T. 95,

vetkezett kárát egyéb bajoskodások-is szokták néha érni, tartozik az Özvegyeket a' Városokon óltalmazni a' Tanács minden háborgatók, és szomorgatók ellen, mind azért, hogy azoknak bántódásokat az Ur-Isten-is távoztatni kívánja, mind pedig azért, hogy a' méltatlan üldözések között nyavalygo Árváknak, 's Özvegyeknek fíralmi, valamint egy Országra ostort szoktak hozni, úgy egy Városban-is könnyen özönné válhatnak mind a' falak épségének meg-bomlására, mind a' régi dítsőségnek el-törlésére; holott ellenben áldásokkal szoktak bővelkedni, kik azokat védelmezik, 's igazságokat könnyebbségekre, vigasztalásokra ki-szolgáltatják.

ÖTÖDIK KÉRDÉS.

Vagy-on-é a' Városokon valami könnyebbséggel-járó tekintet a' Tiszt viselt Polgárok Özvegyire?

A' kik Házájoknak hiven, és igazán szolgálnak, nem tsak magokat, míg élnek, dítséretre, és jutalomra, hanem holtok után-is Özvegyeket, 's Árváikat különös tekintetre méltóknak tartották eleitől-fogva a' Magyarok, 's tartyák ma-is.

Igen

Igen illő, hogy a' Városokon-is azok, kik életeket a' köz Jónak elő-mozdittásában töltötték, 's úgy fáradozván halnak meg, Árváikban, 's Özvegyeikben meg-ne szomorittassanak valami háládatlansággal. Vagyon-is erre mindenkor vigyázás, és az olyanoknak özvegyit legalább a' rendkívül elő-fordulható szolgálatoznak viselésében könnyebbiteni szokták.

HATODIK KÉRDÉS.

A' Mester embernek Özvegye folytathattya-e Ura Mesterségét annak holtá után?

Különös vigyázás szokott arra lenni a' Városi Tzéhokban, hogy a' Mester embernek felesége Özvegységre jutván, vizsgálás, és élete táplálására kívántató segítség nélkül ne maradgyon. Ez okból, míg férjének nevét viseli, a' Mesterséget szabadossan mivelheti, és maga rendében, ha kívánja, Legény-is adatik néki, megtartya a' Helyét-is férjének árulás idején, mind honn, mind pedig külső vásárokon, és sokadalmokban.

HETEDIK KÉRDÉS.

Miképpen tartoznak a' Polgárok Özvegyi a' Város közre szolgálatot tenni?

A' Városi Lakosok adózni szoktak a) mely terh alól az özvegy Polgárnék sem huzhattyak ki magokat. Ugyan tsak értékekhez képest fél annyit fizetnek, mint a' Férjfi Polgárok. Egyébb Város közre kívántató Adásokban, szedésekben-is hasonló mértékkel vannak vélek, mint olly személyekkel, kiknek a' Keresetre, 's magok tartásokra-is sokkal gyengébben álló módgyok, 's erejek szokott lenni, mint a' Férjfiaknak, 's ha láttatnak-is Vagyonokban fáradozások után tehetségesedni, tsak ugyan hamarább-is el-nyomorodhatnak emezeknél; erre mutatván a' Magyaroknak ama Mondása-is, hogy az Árvát még a' szél-is inkább éri, mint másokat.

NYOLCZADIK KÉRDÉS.

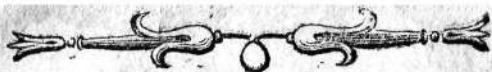
Mikor az Özvegy Polgárné, nem azon Városbélihez, hanem más külső emberhez mégyen férjhez, el-viheti-e magával az Uráról réd maradt Főkat?

A' Városokon-is kiki a' maga Keresményével szabadossan bánhatik, és oda teheti

heti azt, az. hová néki tetik. *a)* Az Afzizonynak, *a'* mi Férjéről marad réa Keresménye *b)* ha Rendelést akarna arról tenni, külső embernek-is el-hagyhatná: annál inkább ki-menvén férjhez *a'* Városból, el-viheti magával férjéhez, akár Városi ember legyen az, akár pedig Vármegyei, vagy Székbéli; miként *a'* Vármegyeről-is, vagy Székből valamely Nemes embernek Özvegye Városi emberhez kelvén, előbbeni Uráról réamaradt ingo Jovait szabadossan bé-viheti magával *a'* Városba.

a) Trip. P. I. T. 5. P. III. T. 13.

b) Ibid. P. I. T. 99. 100.

Mutató Tábla.

A.

Oldal.

<i>Adósság.</i> Adósságnak fizetés vége, a' ki meg- nem adhattya, izemélyéhez-is hozzá- nyulnak.	168
A' Férjű Felesége Adósságát mikor, 's mi- ként tartozik le-fizetni?	167
A' miatt az ő Jőfzágához Felesége Jegy- Ruhájáig míg él, akarattya ellen nem nyúl- hatnak.	168
Ő pedig a' mely Adósságát Feleségének le- fizeti, belé-tudhattya annak Jegy-Ru- hájába.	170
Vigyázni kell arra az Afzfzönynak, hogy Adóssodással Férje terhet ne nevellye.	170
<i>Anyá.</i> Az Anyának nintsen olyan hatalma az ő gyermekén, mint az Atyának.	50
Az ő Jőfzágát fia gonofzságaért el-nem fog- lathatták.	51
Ofztozni fe Parafernómából, fe őstől ma- radt Jőfzágából gyermekeivel nem tar- tozik.	51
Férjétől maradt gyermekének míg özvegyel gondgyát viseli.	17
<i>Arva.</i> Arvát, 's Özvegyet nem kell fzmor- gálni, fe Törvényteleniséggel illetni.	264
Az Arvára tartozik a' Tutor jó gondot vi- selni.	115

Atya

- Atya.* Atyát a' Törvény Házasságon kívül nem ismér. 13
- Az Atya hagyhat Testamentomba Tutort az ő gyermekének. 117
- Tartozik ugyan bizonyos Történetekben meg-
 osztozni fiával, de ha a' Jofzága veszté-
 sére fententiáztatik, úgy osztozodni, 's
 Részt el-foglalásra ki-adni nem tartozik. 59
- Atyafi.* *Atyafiság,* Atyafiságos fzeretetből
 fzarmozott dolog, hogy a' Léányoknak-
 is némü némü Jofzágból Részt adnak a'
 fiak. 32
- Atyai Ház.* A' Léányok az Atyai háznál ma-
 radnak, míg férjhez-kelhetnek. 61—270
- Akasztság.* Az Aszfszonyokat fel-akasztani nem
 szokták. 29

B.

- Biro.* Birákat az Isten a' Férjfiakból válasz-
 tatott. 19
- Nem lehetvén Birak az Aszfszonyok, ügye-
 keznek jó Biráknak valo fiakat nevelni. 19
- Bujaság.* Utálatos véteknek tartatott minden-
 kor a' Magyaroknál. 198
- Sok gonofzra vífzi azokat, kiknél fézfket
 verhet magának. 192
- Meg-rontya a' Vitézséget, és a' bátor fzi-
 vet-is felelembe ejti. 191
- Büntetés.* A' Véteknek büntetése a' közönsé-
 ges Jónak meg-maradása. 114
- Nem mindenkor egyenlő Vétekért büntete-
 tik egyaránt az Aszfszonyokat a' Férjfi-
 akkal. 28

D.

- Díju.** A' Nemes Léányoknak Díjok meg-
egyezik Rendeken való Férjfiak Díjával. 7
A' meg-hólt embernek Díjába fizetett Jó-
szág fiat léányt egyaránt illet. 33

E.

- El-kapás.** Az Afzonyállatnak testi vétekre va-
ló el-kapása nagy gonofzság. 120
Minéműnek kell lenni, hogy a' Törvény-
ről ki-rendelt büntetéssel büntetődgyék? 211
Még a' Kurvának el-kapása sem maradhat
büntetetlen. 222
Erőszak. Személyünket, Jovainkat szabadof-
san óltalmazhattuk az Erőszakosok ellen. 201
Nagy büntetése vagyon a' ki Léányon, vagy
Afzfonyon erőszakot télsen. 128
Az erőszak-tévőt maga óltalmazására meg-
is ölheti az Afzfonyállat. 101
A' mely Afzfony erőszak által kéntelenít-
tetik testét másnak engedni, házasság-tö-
rést nem tselekeznek, Jegy-Ruháját sem
veszti-el. 200

F.

- Fattyu.** A' Fattyu-gyermek Nemességre nem
születik, ha az Annya Nemes lészzen-is. 12
Jószágából annak, a' kitől esett, Részt nem
kivánhat. 95
Annya Jószágában-is nem mindenben részesül. 95
A' Fattyunak születése meg-igazul, ha á'hoz
talál férjhez-menni, Annya, kitől ötet
kapta volt, de csak úgy ha a' Nemes,
vagy szabad ember lészzen. 143
Fattyu vetett személynek betsületbéli Kár-
vallása. 219

- Fegyver.** Fegyverrel, és Déáki Tudománnyal
szerzett lószág nem illet Léányt. 35
- Oltozaskor Attyok fegyverét, és Köny-
veit magoknak tartják a' Fiak, és azok-
ból Réfzt a' Léányoknak nem adnak. 265
- Férj.** Az Afzfzonynak feje az ő Férje, ő pe-
dig annak leg-kedvesebb Tagja, 's ditsös-
sége. 177
- Nintsen az Afzfzonynak hatalma az ő Fér-
jén. 176
- A' Férj hivatalya. hogy Feleségére gondot
viselyen minden szükségében. 167
- Óltalmazni is tartozik azt. 84
- A' mely Férj el-hagyná az ő Feleségét, 's
nem akarna azzal lakni, kik, 's miként
szoktak Kötelessége mellé szorítani? 182
- Feleség.** Engedelmisség alatt lévén tartozik
Férjéről halgatni. 172
- Orvosolhattya benne a' hibákat büntetés ál-
tal is az ő Férje. 170
- Férje hire nélkül nem kötelezheti semmire
magát, a' miből a' házasság-béli szövetség-
nek terhe következhetnék. 180
- Ugy viselye magát, hogy bízassék hozzá
az ő Férjének szíve. 181
- Valamint őtet az ő Férje, ugy ő-is azt
tartozik a' Rabságból kiváltani. 183
- Urához vagyon nagyobb kötelessége mint
gyermekéhez. 186
- Vilfza-adgyak annak, ha el-hagyná-is. 182
- Férjfi.** Férjfiakat illet az Ország igazgatása. 15
- Sokakban egyenlő vérekért keményebben
büntetődik az Afzfzonynál. 39
- Férjhez-menetel.** A' Léányok a' Tutorság alól
férjhezmenetekkel izabadulnak-fel. 113
- A' Férjhez-menetelnek nem lopva, hanem
a' bé-vett szokas szerént kell lenni. 142

- A' Léány tizenkét esztendőt meg-haladván
elégseges idejű a' férjhez-menetelre. 121
- Szüleitől miként tartozik függeni e' dologban. 124
- Fiu.* A' Fiu maga keresményét nem tartozik
meg-ofztani a' Léánnyal. 36
- Atya hatalma alatt vagyon mig azzal meg-
ofztozik. 50
- Levél-tartásban, Tutorság dolgában elsőbb
a' Léálynál, ha kisebb-is üdövel annál. 250
- Fiu fogadás.* A' Férjfiaknak engedte a' Tör-
vény, hogy fiakat fogadhasfianak Józá-
gokba. 12
- Fogadhat az Áfszföny-is meg-hólt fia he-
lyett mást Király engedelme mellett. 12
- Fiuléány.* Fiuléálynak neveztetik a' fiu nél-
kül meg-hólt Székelynek léánya. 77
- Fiu helyett szokott maradni Attya Örök-
ségében. 80
- Miként válhatik a' fiu léálynak léánya fiu
léánnyá? 79
- Attya testvérei közül meg-halván magtala-
nul valamelyik, annak Örökségéből nem
részesül, hanem a' többire száll. 92
- Ha Jobbágyhoz mégyen, ki-fizetik az Örök-
ségből. 83
- De ha Özvegyen maradván, szabadhoz kél,
viszfza-valhattya. 94
- A' Fiu léálynak házasságon kívül gyerme-
ke születvén, arra az Örökség nem ma-
radhat. 94
- A' Fiu léálynak Férje szokott táborozni,
's egyéb szolgálatot tenni ő helyette. 97
- Fiu Aggá való tétel.* A' mely Léányt Attya Józá-
gában fiuaggá téfzen a' Király, annak Nem-
telen Atyától született gyermeke-is Ne-
mes léfzen. 10
- A' mely Józágba valamely Léány fiuág-
gá tételődik, Léányt nem illet, ha csak

az arról költ Levélben a' Léánynak-is
engedelme nem lészen a' Részszülésre. 78

G.

Gyermek. A' gyermeknek gyökeres Nemzéfe
Attyától függ, azért követi Allapottyát-
is annak. 9

Őstől maradt Jószágát el-nem idegenitheti
senki gyermeke ellen. 87

Arra kell szállani Keresmény Jovainak-is,
ha maga után ellenkező Rendelést nem
hagy. 257

Gyermek vesztés. Nagy gonofzság, 's halállal
büntetődik, ha elevenséget ért volt a'
gyermek Anya méhében. 224

Büntetést érdemelnek azok-is, kik a' Mag-
zatnak fel-elevenedését gonofzul meg-elő-
zik. 125

Mennyi időre szokott a' Magzat fel-eleve-
nedni Anya-Méhében? 125

Gyilkosság. Gyilkosságot tselekszük az-is, a'
ki magát meg-öli, az ilyennek testét akaszt-
tosta alá temetik. 126—127

Mint Gyilkost, úgy büntetik azt-is, a' ki
valamely léányzónak szemérmin erőfza-
kot téfzen. 220

Gyűrű. Mátka Mátkájának Gyűrűt szokott
adni, a' meg-nem szakadható szeretnek
bizonyosságául. 128

H.

Házások. A' Házásoknak egymáshoz hivek-
nek, és igazaknak kell lenni. 171—195
Tar-

Tartozik egyik a' másikkal jót tenni minden
ki-telhetőkben. 183

Házasság. Egyfzer meg-forrván nem lehet többé meg-másolni. 183

Tisztán, és jámborul kell arról a' Léányoknak gondolkodni. 126

Házasság-törés. Leg-utálatosabb véteknek tartottak mindenkor a' Magyarok. 193

Halálra keresheti azért a' férjfi az ő Feleségét, de meg-is engedhet annak ha akar. 194

El-válhatik az Afzfzony-is az ő férjétől, ha e' vétekbe elegyedvén azzal ötet megbántya. 196

A' házasság-törésben taláztatott Afzfzony elveszti Jegy-Ruhájához való igazságát-is. 150

Házasság-törés. Mentséget érdemel a' férjfi, ha meg-találná-is ölni a' feleségét rajta kapván e' gonofzságon. 198

Házasság-törést nem tseleklizik az Afzfzony, a' ki erőszak által elegyedik egybe mással. 260

Házasság-törésért nem keresheti feleségét a' férjfi, ha annak esete után ő-is azon vétekbe találna heveredni. 211

Ezen véteknek törvényes keresete miként, 's mikor illeti a' Tisztet? 215

Kik, 's mint kereshetik az Afzfzonyt e' vétekért férjének halála után? 213

Meg-engedvén feleségének a' férjfi, más nem keresheti; hogy kell ezt érteni? 213

J.

Jegy. Jegyet szoktak a' házasuló Személyek egymasnak adni midőn meg-mátkásodnak. Ha valamelyik közülök meg-talál halni házasságoknak meg-forása előtt Jegye meg-marad Mátkájánál. 129

Jegy-

- Jegy-Ruha.* Férjhez vitt szüzességnek, vagy
Özvegségbéli Tisztaságnak jutalma. 150
- Szokott fizetődni az Afzfzonymnak férje Jó-
fzágából, annak állapottya fzerént. 155
- Tartoznak ki-adni azok, kikre száll a' Jó-
fzág. 158
- Kevesedik valahányszor ujra mégyen férj-
hez az Afzfzony. 156
- A' kinek Jofzága nintsen, Jegy-Ruhát nem
kap felesége. 159
- Jegy-Ruháját az Afzfzony el-nem veszi Ura
gonofzságáért. 69
- Férjének el-engedheti ha akar, csak arra erő-
vel ne kényszeritessék. 160—161
- Testamentomot-is tehet rólla. 145
- Ha Férjének el-nem engedi, Testamentom-
ban-is másnak nem hagyándgya, gyerme-
kére száll holtá után. 145
- Ha gyermek, és Testamentum nélkül halna
meg, Magyar-Országban Urájé; Erdélyben
közelebb-való Attyafiaié léfzen. 162
- Ha el-adná-is Jófzágát a' férjü, Jegy-Ruhá-
ját az ő Feleségének tartozik ki-fizetni,
a' ki meg-veszi a' Jófzágot. 166
- Sőt ha meg-sententiáztatván a' férjü el-veszi
Jófzágát, tartozik ugy-is vagy Fiskus, vagy
más a' kire a' száll, Jegy-Ruháját az Afz-
fzonymnak ki-fizetni. 160
- Jegy-Ruha.* A' Jegy-Ruhának keresete rövid
per folyást kíván. 172
- Vannak olly vétkek, melyekben találtatván
az Afzfzonymok Jegy-Ruhájok nélkül ma-
radnak. 173
- Ingó-Jók.* Ingó Jóvai a' meg-holt embernek,
felesége, 's gyermekei között egyaránt
oszolnak. 137
- Ha azokból a' hajadon leányok Részt vesz-
nek, ki-házafutásokra való Költségeket a'
fiaktól többé nem kívánhatnak. 138
- Mi ből

Miből állanak Ingó-Jóvai az Afzfzonyoknak?	53
<i>Jószág.</i> A' Jószágot fegyverrel szerzették a' Magyarok, azzal-is óltalmazták?	30
A' mely Jószág fiat Léányt egyaránt illet, azt valakinek csak fiu agra meg-kérni nem szabad.	57
A' Léány sem tétetheti magát abban fiu ággá.	62
Az Atya, 's Anya pénzével vett Jószág fiat léányt egyaránt illet.	32
Ha szintén csak fiat illetve-is valamely Jószág, de el-adová tévén azt a' fiak, fel-tarthatyak magoknak a' Léányok az ide-genektől.	62
A' mely Józágnak állapottya kétséges illetve Léányt vagy nem, mint szoktak igazítani.	60

K.

<i>Kastély.</i> Ha valakinek egy Váránál, vagy Kastélyánál több-is talál maradni, adhatnak egyet Lakhelyül azok közül az Özvegyeknek.	236
<i>Kegyelem Rész.</i> A' Székelyeknél a' szolgálatból, vagy gazdaskodásból ki erőtelenedett Személyeknek életek táplálására a' mit szakasztanak, Kegyelem Résznek nevezik.	97
<i>Kerék.</i> Az Afzfzonyokat, kerékbe nem szoktak törni, se testeket arra tenni.	30
<i>Keresmény.</i> Szabadságában áll kinek kinek maga keresményét oda tenni a' hová tetik.	66
A' mit a' közös Jószágból keres a' fiu nem tartozik meg - osztani a' Léánnyal.	39
A' Léány-is meg-tarthatya magának maga keresményét.	37

- Kereső-fél.* A' mikben az Afzfzony Kereső Félnak találta, Részét azokból méltán meg-kivánhatta. 253
- Kerítő.* A' ki a' férjfiat az Afzfzonnal roszfz végre egybe-keríti, érdeme szerént meg-kell büntetni. 229
- Keszkenyő.* A' Léány Keszkenyőt-is szokott adni a' Gyűrű mellett a' legénynek, mikor meg-mátkásodik azzal, jelentvén megtartott épségét, 's jövődöbéli férjébe helyezetteti bizodalmat. 128
- Kezes.* Az Afzfzony Ura hire, 's engedelme nélkül kezességet magara nem vállalhat másért. 23
- De ha Uráért, vagy gyermekiért lészén kezes, tartozik telyelíteni fogadását. 24
- Ki-házasítás.* Tartoznak a' fiak a' léányokat ki-házasítani Atyok Jószágából. 137
- Kínzás.* Kissebb lévén az Afzfzony tizenhat esztendősnél, a' Véteknek ki-vallására nem kinoztatik-meg. 19

L.

- Lakadalom.* A' férjhez menő Özegynek Lakadalmot tsinál a' ki a' Jószágban marad. 237
- Léány.* A' Léányok Tutorság alatt vannak míg hajadonkodnak. 111
- Hét esztendő Korokban el-lehet őket mátkásítani. 120
- Tizenhat esztendő Korokban Jószágok dolgához hozza-fzollhatnak. 110
- Végezhetnek-is arról másokkal, hogy szükségekből következő szegényeskedéseket megelőzhessék, vagy férjhez meneteleket könnyebbíthessék. 111—112

Ha valamely Vallástételre, vagy kötésre kéntelenségből lépnének, férjhez-menvén, vagy addig-is, vízfíza-mondhatták. 113

Jószágikból másokon el-követett Károsítá-fokért nem őket, hanem Tutorikat idézik Törvénybe. 113

Mikor igazgathatták magokra-is Józá-gaikot? 116

Léány-Negyed. Léány-Negyedet szoktak adni olyan Jószágból, mely a' Fiu-Agnak Mag-fzakadásán-is Léányt nem illet. 41—100

Fizeti a' kire száll a' Jószág, de tsak egy-fzer, 's akkor-is nem örökösül, hanem váltságosképpen. 99

Akár egy, akár több Léány légyen, a' Jó-fzágból Negyed Résznél többet nem ke-reshetnek, azért mondatik a' Léány Ne-gyednek-is. 100

Székely Jószágból Negyedét nem szokták adni. 102

Ha ki-adatik-is egy Léánynak, más azzal el-nem rekesztettetik, hogy törvényessen meg-ne kérdhesse, illet-e Léányt a' Jó-fzág, a'vagy nem? 102

Meg-marad abban örökössön a' Léány, ha Atyafiai hírével, 's akarattjából Jószág-talan emberhez mégyen. 100—104

Annak törvényes kérésében hofzfzas Utra fzorítani a' Léányokat nem lehet. 106

Üdö mulással ahoz való igazságokat el-nem vesztik a' Léányok. 107

El-esnek Negyedektől, ha meg-kináltatván ok nélkül betsüihez nem nyulnak, vagy Fejek váltságára sententiáztatnak, vagy olly vétekbe elegyednek, melyel a' Hi-tetlenek büntetését vakarják Fejekre. 10

Level. A' Levelek tartása Fiu-ágot illeti, ab-ban-is pedig a' nagyobb Aryafir. 250

Tartoznak a' fiak, fiat leányt egyaránt illető Jófszágról szollo Levelek mássát kiadni a' Leány-Agnak.	252
Az Özvegyek kezénél lévő Levelek kere- fetének módgya.	244
Minémü Levelek kívántatnak a' Leány-Ag- nak valamely Jófszágból való ki-tudására?	56
Szabad kiki véle, hogy a' maga kereste Jó- fszágáról a' Levelet úgy írassa, a' mint akarja.	66

M.

<i>Mag-fzakadás.</i> A' Magva szakadt embernek mikor, és minémü Jófszága száll Fiskusra?	251
Ingo Jovai Feleségére maradnak, akar mi- kor kereste.	259
A' Székelyek között a' magva szakadt em- ber Jófszága a'közelebb való szomszédé.	102—258
<i>Magyar.</i> A' Magyarok ditséretefek voltak min- denkor a' Tisztaságnak követésében.	190
A' Magyar Afzfzonyoknak öltözeté-is bel- ső tisztaságot mutat.	192
Régi szabad Nemzet lévén, drága dolognak tartotta eleitől fogva a' Nemesi szabadságot.	12
Sok Ellenségi voltak, kik ellen fegyverrel óltalmazta magát, 's Jófszágát.	30
A' Magyaroknál az Afzfzonyok nem szok- tak férjekkel ujjat vonni, leg-engedelmes- sebbek azokhoz.	16
<i>Maradvány.</i> A' melly Jófszágról úgy szoll a' Levél, hogy Maradványról Maradványra szálllyon. csak fiat lehet érteni a' Marad- ványon.	259
<i>Mátkaság.</i> A' Mátkaság kötelességgel szokott járni. 's azért elegendő ok nélkül nem lehet azt fel-rugni.	130
Mitsoda okokra nézve válhatik-el a' Leány az ő Matkájáról?	Kell

- Kell lenni az el-válásnak Egyházi Birák hí-
rével, 's ítélete által.** 132
- Büntetése** vagyon a' ki Mátkáján méltatlanul mond-fel. 132
- Büntetést érdemelnek azok-is,** kik a' Mátkás személyek között közklüplködnek az el-válásra. 133
- Meny-Afzszony.** Meny-Afzszonynak nevezetik a' férjhez menő Személy Lakadalmá Napján, mint hogy már akkor Menye az ő Mátkája szüléinek, vagy korosabb Atyafiainak. 136
- Menykező.** A' házasulo Személyek egybeketésekre szerzett Vendégség, vagy-is Lakadalom. 136

N.

- Nász-Nagy.** A' Lakadalmi Rendtartásnak igazgatója. 135
- Nász-Népe.** Kik a' Vö-legénnyel a' Menyafzszony után mennek, 's haza kísérik. 136
- Nász-Ruha.** A' Léánynak ki-házafítására adatni szokott Marha, mely Menyegzői ajándéknak-is nevezetik, Parafernornak-is. 135
lásd Parafernom.
- Nehézkes.** A' Nehézkes Afzszonyokat nem szokták meg-kinozni valamely véteknek ki-vallására. 16
- Ha halálra sententiáztatnak-is, nem ölik-meg őket, míg terheken által nem esnek. 26
- A' köteles Bőjteket fel-szokta** nékik szabadtani az Egyházi Törvény. 27
- Nehézkes Afzszony** magát meg-ölvén akasztotta alá temetik, de a' Magzatot ki-kell be-
lölle venni. 126
- Nemes Nemesség.** Valamint a' fiak, úgy a' Léányok-is Nemes Atyáktól Nemességben születnek. 7

- A' mely Afzfzony nem születéssel, hanem Király kegyelemből nemefedik-meg; az ő Nemességében, gyermeke másképpen nem részesülhet, hanem ha Nemes Atyától születendi azt. 8
- Nemes Léánynak házasságon kívül született gyermeke annál inkább Nemes nem lesz. 12
- Nemes embert a' ki ver, vagy sebhét, vagy el-fogat, vagy öl, fejét vesztí érette. 28
- Nemességét valaki miképpen bizonyíthattya Léány Negyed fizetéssel? 109
- Nemtelen, Nemtelen Atyától Nemtelen gyermekeket szül az Anya, ha Nemes Léány volt-is. 8
- De ha a' Léányt fiu Ággá teszi a' Király a' Józágban, így Nemtelen Atyától-is a' kit szül, Nemes lesz. 10
- A' Nemtelen, és Jobbágy között különbség vagy. 92
- Nös-parázna. A' Nös paráznak halállal, a' Nötelenek veszfzövel büntetnek. 191.
- Nyíl-föld. A' Székelyek között a' ló-fő, és Darabont fiu Léányok egyik faluból másikba által nem bírhatták az Attyok örökségéhez szakasztott Nyíl földet. 82
- A' Nyíl földekből bizonyos Részt szoktak szakasztani a' szolgálatból ki-erőtelenedett székelynek. 98

O.

- Ofztozás. Az Afzfzony maga Józágát gyermekeivel meg-ofztani nem tartozik. 50
- A' mely Fiu egyfzer meg-ofztozik Attyával annak hólta után az ingo Jókból Részt nem kívánhat Annyától, vagy több ofztozatlan, 's hajadon maradt Attyafiatól. Ezt értvén a' ki-házastott léányról-is. 256
- Ofztozni akarván a' Léány, ha a' fiu nem akarja bé-botsátani a' Józágba, miképpen, 's minémü Levelekkel állhat elejébe? 54

Özvegy. Isten Pártfogója az Özvegyeknek, a' Törvény-is ízép engedelmekeket muta- tott hozzájuk.	233
Urok Jószágából ki-nem rekészthetik őket, míg jámborul özvegyelnek.	235
Az Özvegy Kára, ha a' mely Jószág tartá- sára szakasztatott, pufztította.	139
Ura testét sokáig föld színén nem tarthat- ta a' Vérek ellen.	240
A' Jószágat, és Leveleket el-idegenítvén bu- ját vallyá.	241
Büntetést érdemel, ha áll-gyermekekkel váltja fel tsalárdul tettétét vilélségét.	243
A' Leveleket Léányira nézve-is el-nem tart- hatta azoktól, kiket Törvény szereznt il- let a' Levél-tartás.	250
Mind az által a' Léány-ágra-is szállóknak Massát meg-kivánhatta Léányi számara.	252
Ha Férje néki találná kötni Jószágát, Biro igazította, helyes-é a' kötés, vagy helytelen?	253
Magtalanul meg-hólt Férjének Ingo Jovai ötet illetik.	255
Nem különbben az ingatlanok-is, ha együtt kerestek vólt.	258
Férjhez menvén ki-tehetik a' Jószágból, ugy- is ha magát jámborul nem viseli.	261—262
Illetlen dolog a' Magyaroknál, ha az Özvegy Ura halála után esztendő előtt férjhez megyen.	259
Igen ditséretes a' jámbor Özvegység.	266

P.

Parafernóm. Férjhez-menvén a' Léány tartoz- nak ötet a' náak Parafernommal kiadni az Atyai Jószágból.	137
A' mely Részt az Attyától maradt ingo Jó- ból vélzen magának a' Léány, Paraferno- mába maradj.	137

Mennyit téfzen a' Léánynak az ő Parafer-	
noma?	140
A' Parafernom mellett Negyedeket-is meg-	
kereshetik a' Léányok.	141
Miként marad-el Parafernomától a' Léány,	
ha szüléi, vagy Atyafiai akarattya ellen	
talál férjhez-menni.	142
Parafernomáról Testamentomat tehet az Afz-	
szony. Kire száll, ha senkinek nem hagy-	
ván ugy hal-meg?	145
Fattya vetett személynék mikor tartoznak	
Parafernomat adni a' fiak?	147
Az Anya maga Parafernomát nem tarto-	
zik fel-oztani gyermekeivel.	149
Mitsoda Vékekben vesztik-el Parafernoma-	
kat az Afzszonyok?	151

R.

Rabság. Tartozik Feleségét a' férjfi, 's ezt-is	
Felesége ki-váltani a' Rabságból.	183
A' mennyi Jószágát az Afzszony Ura vált-	
ságáért adgya, fenn-marad annak annyit	
érő Jószágához igazsága.	184

S.

Székely. Egy Nemzetből való a' Székely, a'	
Magyarral.	86
A' mely Székelynek fia nem marad, Léánya	
birja Örökségét fiuléány nevezet alatt.	81
Külső Nemzetekkel való házasságot távoz-	
tatnak maig-is a' Székelyek.	96
Nálok a' meg-esett Személy nem viselheti	
ugy fejét, mint a' több, Kontyra jámbor-	
ul verdődött Afzszonyok.	96
Léány akarván öztozni Székely Örökség-	
ből, ő tartozik meg-mutatni igazságát,	
nem a' fiu bizonyítani ellenkezőt Levéllel.	55
lásd fiu-léány.	

<i>Szemérmertesség.</i> A' Magyar leányok igen szemérmertessen szokták magokat viselni a' férjhez-menetelben.	121
<i>Szerelem-ital.</i> Büntetések vagyon kik másokat Szerelem itallal, vagy életekben, vagy elméjekben meg-károsítanak.	128
<i>Szomszéd.</i> Magva szakadt Székelynek öröksége a' közelebb való szomszédé.	180
<i>Szülék.</i> Jó gondot kell viselniük a' Szüléknek Leányokra, hogy szemérmertességben nevelődven egyik Nemzetségről másikra meheszen által a' Tisztaságnak szeretete, 's követése.	126

T.

<i>Táborozás.</i> A' Jószágos Afzfzonyoknak férje szokott táborozni helyett.	97
Miként szokták a' hajadon Leányok, 's Özvegy - Afzfzonyok viselni a' Táborozás terhét?	49
<i>Testamentom.</i> Az Afzfzonyok Testamentom Bírak nem lehetnek.	20
Magok pedig tehetnek Testamentomot Pa, rafernomokról. Jegy-Ruhájokról-is.	143
Ura Testamentomával állván-elő az Özvegy-a' Józágnak el-tartására, ítéletre kell vinni, mit hagyhatott neki, 's mit nem?	254
<i>Tiszttség.</i> Tiszt Hivalokat az Afzfzonyok nem viethetnek.	13
<i>Tutor. Tutorság.</i> Kik, és meddig szoktak Tutori lenni a' Leányoknak?	117
A' mely Özvegy fajtalankodásra vetemedik el-veszti a' Tutorságot.	263
A' Király lévén az Árvák Pártfogója Turtort szokott adni, a' ki szükölködik a' nélkül.	25-117
lásd Leány.	

Bene Terentij ¹kaplane
1838.